

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДОНЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТУСА

ПАНЧЕНКО АНАСТАСІЯ ВІТАЛІЇВНА

Допускається до захисту:
в.о. завідувача кафедри
фінансів та банківської справи,
канд. екон. наук, доцент
Л.В. Юрчишена

«__» _____ 2022 р.

ОЦІНКА ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ БАНКІВ

Спеціальність 072 Фінанси, банківська справа та страхування

ОП «Фінанси, банківська справа та страхування»

Кваліфікаційна (магістерська) робота

Науковий керівник:

Н.І. Волкова

канд. екон. наук, доцент

(підпис)

Оцінка: _____ / _____ / _____

(бали/ за шкалою ЄКТС/за національною
шкалою)

Голова ЕК: _____
(підпис)

Вінниця 2022

АНОТАЦІЯ

Панченко А.В. Оцінка фінансової безпеки банків. Спеціальність 072 Фінанси, банківська справа та страхування. Освітня програма «Фінанси, банківська справа та страхування». Донецький національний університет імені Василя Стуса, Вінниця, 2022.

У кваліфікаційній роботі досліджено методи оцінки фінансової безпеки банків, проведено аналіз стану фінансової безпеки банків України та аналіз діяльності АТ КБ «Приватбанку». Розраховано інтегральний показник рівня фінансової безпеки банків. Визначено основні фактори впливу на рівень фінансової безпеки банків за 2018-2022 рр. та можливості уникнення негативних наслідків.

Основним результатом наукової роботи є розробка концепції щодо вдосконалення оцінювання рівня фінансової безпеки банків, метою якої є формування єдиного комплексного підходу оцінювання фінансової безпеки банків, задля ефективнішої роботи банку та високого рівня його фінансової безпеки шляхом апробації прогнозової моделі оцінки фінансової безпеки на матеріалах АТ КБ «Приватбанку».

Ключові слова: фінансова безпека, оцінка фінансової безпеки, національна безпека, інтегральний показник, індикатори оцінки, фактори впливу.

77 с., 17 табл., 40 рис. 3 дод., 37 джерел.

A.V. Panchenko Assessment of financial security of banks. Specialty 072 Finance, banking and insurance. Educational program "Finance, banking and insurance". Vasyl Stus Donetsk National University, Vinnytsia, 2022.

In the qualification work, the methods of assessing the financial security of banks were investigated, an analysis of the financial security of Ukrainian banks and an analysis of the activities of JSC CB "Privatbank" were carried out. An integral indicator of the level of financial security of banks is calculated. The main

factors affecting the level of financial security of banks for 2018-2022 and the possibility of avoiding negative consequences are determined.

The main result of the scientific work is the development of the concept of improving the assessment of the level of financial security of banks, intended for the formation of a single comprehensive approach to the assessment of the financial security of banks, for the efficient operation of the bank and a high level of its financial security through the approbation of the predictive model of financial security assessment based on the materials of JSC CB "Privatbank".

Key words: financial security, assessment of financial security, national security, integral indicator, assessment indicators, influencing factors.

77 p., 17 tabl., 40 fig., 3 applications, bibliography: 37 items.

ЗМІСТ

ВСТУП	5
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ТА МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ	
ОЦІНЮВАННЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ БАНКІВ	10
1.1 Сутнісні характеристики фінансової безпеки банків	10
1.2 Методичні підходи оцінювання фінансової безпеки банків	20
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ЯКОСТІ ОЦІНКИ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ БАНКІВ..	
2.1 Загальний аналіз стану фінансової безпеки банків	29
2.2 Оцінка впливу факторів на стан фінансової безпеки банків	43
2.3 Аналіз діяльності та забезпечення фінансової безпеки АТ КБ «Приватбанку».....	48
РОЗДІЛ 3. НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ОЦІНКИ ФІНАНСОВОЇ	
БЕЗПЕКИ БАНКІВ	56
3.1 Розробка концепції вдосконалення оцінки фінансової безпеки банків.....	56
3.2 Методи та моделі ефективного аналізу та оцінки рівня фінансової безпеки банків	60
3.3 Апробація прогностичної моделі оцінки фінансової безпеки на матеріалах АТ КБ «Приватбанку».....	67
ВИСНОВКИ.....	75
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	78
ДОДАТКИ.....	85

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. На національну безпеку будь-якої держави та її економіку впливає чимало факторів: один із таких - рівень розвитку банківської системи. А в умовах кризової ситуації в нашій країні, питання забезпечення фінансової безпеки держави впливає з безпеки банківської системи в цілому. Варто розглядати питання фінансової безпеки банків по двох напрямках - на загальнодержавному рівні, тобто забезпечення фінансової безпеки банківської системи, та на прикладі конкретної банківської установи. Дана проблема має макроекономічний зміст, адже банківська система, сформована за роки незалежності України, зростала та розвивалась, проте зараз спостерігаємо, що цього недостатньо аби стати стабільною основою для забезпечення ефективної національної економіки.

Так як банківська система - основна складова фінансової системи держави, фінансова безпека банків має розглядатись нині всі частіше та вивчатись більш детально, оскільки, відбувається розвиток та зростання банківської системи в загальному, на неї впливають кризові явища, відповідно, питання фінансової безпеки потребує постійного аналізу та дослідження.

Для цього необхідно вивчати різні методи оцінки фінансової безпеки банків, задля розуміння впливу на неї тих чи інших факторів і можливого формування єдиної моделі здійснення ефективного оцінювання фінансової безпеки банків, а отже виявлення недоліків у системі здійснення оцінки та контролю, і як наслідок - вдосконалення діяльності банківської системи та безпеки держави в цілому.

Сьогодні, в умовах економічної нестабільності та війни з росією є надважливим питання оцінки фінансової безпеки банків, адже це має негативний вплив на соціальний та економічний стан нашої країни, на її національну безпеку та банківську систему. У результаті спостерігаємо відтік вкладів населення, збільшення довгострокових заборгованостей, зростання інфляційних процесів, банкрутство компаній - контрагентів банків та самих

банків. Після такого впливу маємо негативні наслідки у вигляді спадання економічної безпеки держави, що впливає на рівень її фінансової безпеки як банківської системи в цілому, так і на фінансову безпеку окремих банківських установ, що свідчить про необхідність пошуку нових напрямів управління стану фінансової безпеки банків та фінансової стійкості держави в цілому. Саме для цього аналіз вже наявних моделей оцінки фінансової безпеки банків набуває неабиякої актуальності, адже завдяки цьому можна розроблювати нові методи оцінки з врахуванням вже присутніх наслідків кризової ситуації та війни.

Важливий внесок щодо питання оцінки фінансової безпеки банків висвітлено в працях як вітчизняних так і зарубіжних вчених: О.Л. Пластун, С.М. Ілляшенко, Н.Н. Наточєєва, В.І. Франчук та С.І. Мельник, О.І. Барановський, А.О. Єпіфанов, та ін.

Проте на світовому рівні проблема оцінки фінансової безпеки банків є як ніколи актуальною. Адже немає єдиної моделі чи напряму чіткої поетапної оцінки фінансової безпеки банку. Більшість напрацювань пов'язана з розглядом оцінки економічної безпеки банків чи банківської системи загалом. Але ж з точки зору характеристики діяльності банків як фінансових установ, які виконують дії фінансових підприємств з метою отримання прибутку, то варто вивчати безпеку банків саме з фінансової сторони, а не економічної. Аналіз економічної безпеки як категорії економіки слід вивчати на прикладі підприємств, що є учасниками економічних відносин, що не розгалужуються на інші сегменти, як фінансова система – складова економічної системи. Отже, варто досліджувати проблеми оцінки фінансової безпеки банків.

Мета дослідження: розробка концепції здійснення оцінки фінансової безпеки банку на основі формування комплексного підходу задля забезпечення стабільності банківської системи і національної економіки.

Завдання дослідження:

- дослідити сутнісні характеристики фінансової безпеки банків;

- обґрунтувати методичні підходи щодо оцінки фінансової безпеки банків;
- оцінити стан фінансової безпеки банків на державному рівні;
- проаналізувати вплив зовнішніх і внутрішніх факторів на процес оцінки фінансової безпеки банків;
- провести аналіз діяльності та оцінити рівень забезпечення фінансової безпеки АТ КБ «ПРИВАТ БАНКУ»;
- розробити концепцію вдосконалення оцінки фінансової безпеки банків;
- надати рекомендації щодо методів та моделей ефективної оцінки фінансової безпеки банків;
- апробувати використання прогностної моделі оцінки фінансової безпеки банку на матеріалах АТ КБ «Приватбанку».

Об'єктом дослідження є процес оцінювання рівня фінансової безпеки банків.

Предметом дослідження є економічні відносини під час оцінювання фінансової безпеки банків.

Методами даного дослідження є узагальнення, порівняння, групування (при дослідженні особливостей формування методів оцінки фінансової безпеки банків); методи графічного зображення даних (при оцінці показників аналізу та прогнозування); методи прогнозування та методи дистанційного аналізу (при проведенні діагностування подальшого розвитку показників оцінки фінансової безпеки банків). При проведенні дослідження використовувалися: метод аналізу та синтезу; діалектичний метод пізнання, що забезпечує аналіз фінансових явищ і процесів в їх розвитку, взаємозв'язку і взаємозалежності; економіко-статистичні методи. Дослідження економічної сутності фінансового ринку та діяльності суб'єктів на ньому здійснено з використанням методів графічного аналізу, співставлення, групування. З метою вивчення можливостей і доцільності використання в Україні досвіду

діяльності фінансових посередників застосовувався метод порівняльного аналізу, а також кількісний та якісний аналіз у їхньому взаємозв'язку.

Теоретичною та методологічною основою даної роботи стали наукові праці вітчизняних та зарубіжних вчених щодо оцінки фінансової безпеки банків, законодавчі та нормативні акти, звітність банку, статистична інформація.

Наукова новизна магістерської роботи полягає в обґрунтуванні теоретичних положень оцінки фінансової безпеки банків та надання рекомендацій щодо стабільного функціонування банківського сектору та національної економіки. Основні результати проведеного дослідження, що пояснюють новизну полягають у наступному:

вперше:

- розроблено концепцію вдосконалення оцінки фінансової безпеки банків;
- здійснено апробацію моделі прогнозу рядів динаміки фінансової безпеки на матеріалах АТ КБ «Приватбанку».

набули подальшого дослідження:

- визначення етапів оцінювання фінансової безпеки банків;
- проведення комплексного аналізу рівня фінансової безпеки банків із використанням одразу трьох методів оцінки фінансової безпеки банків, а саме: за допомогою економічних нормативів, визначенням індикаторів та коефіцієнтів, та за використання моделі прогнозу рядів динаміки фінансової безпеки банків України.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що практичні рекомендації та висновки надані в роботі, є основою для ефективної оцінки рівня фінансової безпеки банків; запропоновану концепцію оцінювання фінансової безпеки банку можна використовувати як у подальшій діяльності аналізованого банку, так і в інших банках України.

Апробація результатів дослідження. Основні положення та результати кваліфікаційної роботи доповідалися автором, обговорювалися на науково-практичних конференціях, та були опубліковані:

1. Тези «Оцінка впливу військових дій на фінансову безпеку банків»//*Розвиток фінансового ринку в Україні: загрози, проблеми та перспективи*: матеріали IV Міжнародної науково-практичної конференції. Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка» Полтава, 2022.

2. Наукова фахова стаття «Вибір методів оцінювання фінансової безпеки банків та прогнозування індикаторів»//Електронний журнал «Ефективна економіка» 2022. № 11.

3. Тези «Вибір методів оцінювання фінансової безпеки банків»//*Управління розвитком соціально-економічних систем: глобалізація, підприємництво, стале економічне зростання*: матеріали XXII Міжнародної наукової конференції студентів та молодих учених. Донецький національний університет імені Василя Стуса, Вінниця 2022.

Структура роботи. Кваліфікаційна (магістерська) робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел із 37 найменувань, 3 додатків. Загальний обсяг роботи становить 77 сторінок.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ТА МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ОЦІНЮВАННЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ БАНКІВ

1.1 Сутнісні характеристики фінансової безпеки банків

Банки та банківська система стали невід'ємною частиною фінансової системи та економіки в цілому. Адже розподіл грошових коштів та фінансових ресурсів, їх залучення в економічний обіг відбувається через банківську систему. Важливою функцією банківської системи є забезпечення фінансової стабільності, тому стан банківської системи напряму впливає на рівень економічної безпеки держави та її фінансової безпеки. Так як основою банківської системи є банки, фінансова безпека банків є вкрай важливою сьогодні.

Аби зрозуміти сутність фінансової безпеки банків, варто ознайомитись з такими поняттями, як «банк», «безпека» та «небезпека», «банківська безпека», «національна безпека». Під небезпекою у загальному розуміють певні загрози, можливість негативного впливу на організм, явище, процес, систему, механізм, тощо, внаслідок чого може бути заподіяна шкода, кризовий стан, чи знищення.

У Законі «Про банк і банківську діяльність» визначення поняття «банку» говорить що, це є юридична особа, яка має банківську ліцензію і, завдяки цьому право з надання банківських послуг [1].

Також згідно статті 4 цього ж Закону, банк є самостійним у визначенні своєї діяльності і спеціалізації надання послуг. Проте Національний банк України регулює діяльність спеціалізованих банків та здійснює нормативно-правове забезпечення його операцій. Національний банк України визначає важливі банки згідно розмірів, ступеня фінансових зв'язків та спрямованості діяльності банку. Сама ж банківська система включає в себе Національний банк України та решту банків, іноземних банків, що здійснюють свою діяльність на території України, згідно положень її законів.

Перейдемо до поняття «національної безпеки України», що згідно Закону України «Про національну безпеку держави» є захищеністю державного суверенітету, цілісності державних кордонів, демократичного конституційного ладу та інших національних інтересів України від наявних та потенційних загроз [2].

Загальновідомо, що основою національної безпеки є економічна безпека, яка є станом захищеності від впливу зовнішнього середовища, та може забезпечити економічний і соціальний розвиток країни в ході реалізації національних інтересів. Основою економічної безпеки вже є фінансова безпека, адже економіка базується на фінансах, без яких будь-яка держава не зможе повноцінно функціонувати. Саме тому поняття фінансової безпеки варте уваги, як окрема підсистема серед інших суб'єктів економіки. Можна сказати, що фінансова безпека в цілому чинить вплив на пряму на захист національних і фінансових інтересів держави. Місце фінансової безпеки можна розглянути на рис.1.1

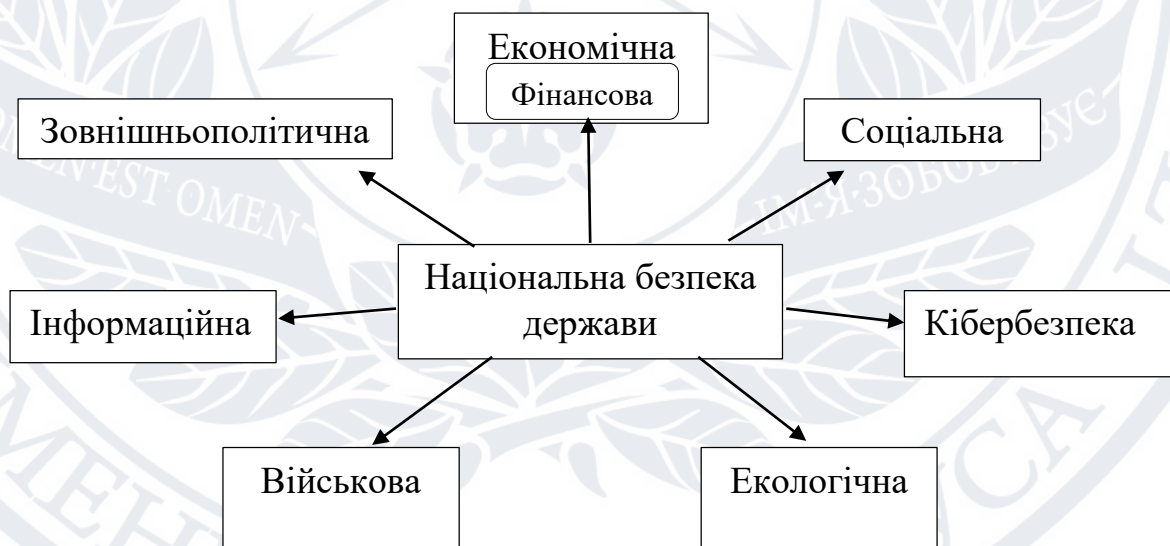

Рисунок 1.1 - Місце фінансової безпеки в національній безпеці
Держави

Джерело: складено автором на основі [2]

Фінансова безпека банку впливає на усі сфери розвитку суспільства, та може мати негативні наслідки для безпеки держави, якщо хоча б один з її

елементів перестане функціонувати або матиме порушення в діяльності. Незважаючи на наявність великого кола наукових праць, аналітичних і статистичних звітів, нормативно-правових документів, в яких міститься визначення даного поняття, визначення все ж залишається неоднозначним.

Поняття «фінансової безпеки банку» розглядається у кілька підходів, які науковці поділяють на п'ять груп, де кожен із вчених надає йому свого трактування (таблиця 1.1).

Таблиця 1.1 - Підходи визначення фінансової безпеки банків

№ з/п	Автор, джерело	Визначення поняття
1	І.В. Багровецька, К.С. Горячева, М.М. Єрмошенко, Є.М. Івашини, Л.С. Козак, Л.А. Некрасенко, Ю.М. Рибалки, І.В. Чібісова [3]	Фінансова безпека - це один зі складників економічної безпеки суб'єкта господарювання з відповідними інструментами управління
2	А.О. Єпіфанов, В.І. Мунтіян, Т.Б. Кузенко, О.Л. Плачтун, а також Ю.Б. Кракос, Р.О. Разгон О.В. Ареф'єва, Є.К. Бондаренко, В.С. Домбровський, О.С. Журавка [4]	Фінансова безпека – це самостійний об'єкт управління, що здатний ефективно використовувати свій ресурсний потенціал
3	І.О. Бланк, О.І. Воробйова, О.Е. Пономаренко, І.В. Нартова та Я.О. Кіріченко та інші [3]	Фінансова безпека – це певний фінансовий стан суб'єкта господарювання, який характеризується відповідною стійкістю до зовнішніх і внутрішніх загроз
4	Я. І. Мулик [4]	Фінансова безпека підприємства – це стан захищеності фінансових інтересів підприємства на всіх рівнях його фінансових відносин від впливу внутрішніх і зовнішніх загроз, який забезпечує його функціонування самозбереження та можливість до розвитку у поточній та стратегічній перспективах
5	О.А. Кириченко, І.В. Кудрі, А.І. Бартиш, В.І. Куцик [3]	Фінансова безпека – це діяльність суб'єкта з управління ризиками

Узагальнюючи тлумачення «фінансової безпеки банку», можна конкретно виділити такі підходи до визначення поняття (рисунк 1.2):

- 1) комплексний підхід (містить у собі сутність всіх підходів щодо визначення фінансової безпеки банку);
- 2) оптимізації за допомогою власних ресурсів;
- 3) підхід стійкості та збалансованості;
- 4) захищеності інтересів банку від можливих загроз;
- 5) підхід фінансової стратегії управління

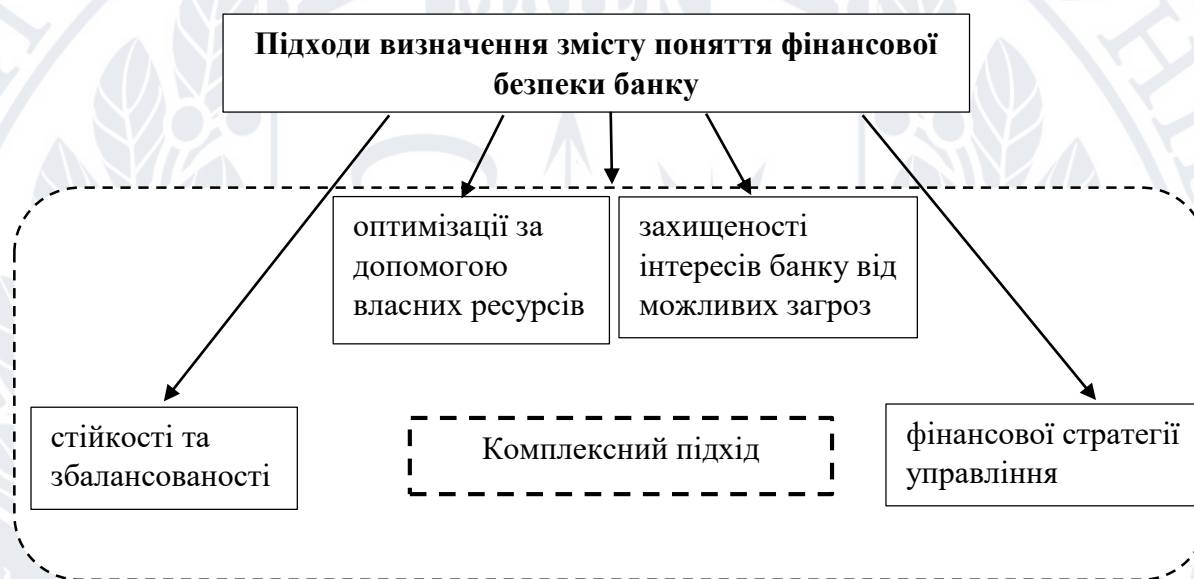

Рисунок 1.2 - Підходи до визначення змісту сутності фінансової безпеки банку

Джерело: складено автором на основі [5]

Науковці М.М. Єрмошенко, Д.А. Артеменко, П.І. Мунтіян розглядають фінансову безпеку як одну з основних складових економічної безпеки: інформаційної, технологічної, правової, кадрової [6]. Є.О. Олейніков вважає фінансову безпеку станом найефективнішого використання фінансових ресурсів, відображених у показниках прибутковості, якості управління, рентабельності бізнесу, використання основних засобів, структури капіталу, норми виплат дивідендів, курсової вартості цінних паперів підприємства, що демонструє фінансово- господарський стан підприємства та перспективи його розвитку. Проте, це визначення не є раціональним, так як до уваги на

використання лише корпоративних ресурсів беруться лише внутрішні чинники загроз [7].

С.М. Ілляшенко вказує лише на два індикатори загроз, говорячи, що про зниження рівня фінансової безпеки свідчить зниження ліквідності та збільшення заборгованостей як кредиторської так і дебіторської. Тобто фінансову безпеку трактують, як рівень фінансового стану, що не повністю відображає сутність та значення даного поняття, що суперечить сутності цієї ж фінансової стабільності, адже це саме вона є сигналом про те, що суб'єкт господарювання перебуває у стані фінансової безпеки [8].

Розбіжність поглядів щодо фінансової безпеки присутня як до суб'єкта господарювання, так і до поняття «фінансової безпеки банку». Наприклад, П.А. Герасимов вважає фінансову безпеку банку поняттям стійкого та стабільного фінансового стану банку, рівня контролю над зовнішнім і внутрішнім впливом, ефективної фінансово-економічної діяльності. Важливими елементами також вважає ступінь достатності капіталу та рівень захищеності інтересів акціонерів [9].

Д.А. Артеменко вважає фінансову безпеку банку комплексом певних заходів для досягнення стійкості банку та найвищого рівня платоспроможності, ефективного використання вкладень для прибутку, ліквідності балансу. Для досягнення яких потрібен чіткий стратегічний план та аналіз можливих загроз [10].

У своїх працях І.О. Барановський розглядає фінансову безпеку, як сукупність певних умов, при яких попереджені всі негативні дії чи обставини, що їх наявність ніяк не нашкодить банку та його нормальному функціонуванню, його стійкості та стану захищеності інтересів клієнтів, досягненню поставлених цілей та отримання прибутку [11].

Певного значення поняттю «фінансова безпека банку» надав О.А. Євченко, назвавши його станом, при якому система фінансових показників збалансована, є стійкість до зовнішніх та внутрішніх загроз, що забезпечує

своєчасне виконання взятих на себе зобов'язань та має перспективу ефективного розвитку банку в наступних періодах [12].

Узагальнюючи напрацювання вищезгаданих науковців, можна сказати, що **змістом** фінансової безпеки банку є і забезпечення якісного захисту прав та інтересів банку, підвищення ліквідності активів, зростання капіталу, повернення кредитів. А процес забезпечення фінансової безпеки банку вже є сукупністю певних заходів щодо запобігання негативного впливу на безпеку банку та уникання шкоди від зовнішніх та внутрішніх загроз, задля ефективного функціонування фінансової безпеки банку.

Вище зазначене дозволили нам виокремити сутнісні характеристики фінансової безпеки (рис. 1.3).

- фінансова безпека є складовою економічної безпеки банку
- характеризувати фінансову безпеку можна за якісними і кількісними показниками,
- ці показники повинні мати порогові значення, для визначення рівня фінансової безпеки
- фінансова безпека має забезпечувати стійкість та розвиток банку,
- має забезпечувати фінансові інтереси банку та його клієнтів.

Рисунок 1.3 – Сутнісні характеристики фінансової безпеки банку

Джерело: складено автором на основі [5]

Отже погоджуємось, по-перше, фінансову безпеку банку можна назвати якісною характеристикою фінансового стану банку, так як вона свою діяльність спрямовує на досягнення якісних характеристик та захисту від фінансових загроз та зменшенням до мінімуму можливих ризиків. Тому зрозуміло, що діяльність фінансової безпеки банку неможливе без певного управління, за допомогою якого реалізуються всі заходи фінансової безпеки банків. Фінансова стійкість та спроможність стабілізувати фінансові показники банку в будь-яких ринкових ситуаціях і є тими якісними характеристиками фінансового стану, як наслідок- підвищення рівня капіталізації, протидія банкрутству, все це є елементами забезпечення стійкості банку, його надійності, та забезпеченням фінансової безпеки банку [13].

По-друге, можна впевнено сказати, що фінансова безпека банку- це стан, за якого можливе протистояння можливим зовнішнім чи внутрішнім загрозам, завдяки комплексу дій управлінських, правових та організаційних щодо забезпечення функціонування й стабільного розвитку в умовах впливу зовнішніх та внутрішніх факторів та захищеності фінансових інтересів клієнтів, власників, інвесторів, партнерів, держави.

Дослідження довело, метою фінансової безпеки банку можна назвати забезпечення якісної конкурентоспроможності як окремого суб'єкту так і всієї банківської системи, щодо запобігання збитку чи втрати прибутку внаслідок впливу зовнішнього середовища. Системою фінансової безпеки банку є сукупність фінансових важелів та методів діагностики і нейтралізації кризових явищ, для повноцінного функціонування банківської установи та при організації побудови ефективної системи фінансової безпеки, банкам варто дотримуватись певних принципів (таблиця 1.2).

Таблиця 1.2 - Принципи фінансової безпеки

Комплексність	Використання усіх можливих методів задля забезпечення безпеки персоналу та ресурсів банку; протягом усього періоду діяльності банку забезпечення його безпеки інформаційних ресурсів; розвиток і вдосконалення системи незважаючи на зміни умов функціонування банку
Своєчасність	Вміння завчасно попередити про необхідність заходів безпеки. Розробка заходів попередження, постановка завдань задля формування безпеки на попередніх етапах створення системи безпеки, використання аналізу, оцінки та прогнозування можливих загроз
Безперервність	Протидія та постійний захист від злочинних методів боротьби з захистом безпеки діяльності банку
Активність	Захист інтересів банківських установ
Законність	Система безпеки здійснює свою діяльність згідно норм та законів, що регулює
Обґрунтованість	Реалізація заходів захисту на сучасному рівні розвитку, та відповідність до встановлених норм та вимогам
Економічна доцільність	Прорахунок можливих збитків, витрат на забезпечення безпеки банку.
Спеціалізація	Участь спеціалізованих установ, підрозділів чи служб для розробки та впровадження захисту.
Взаємодія та координація	Забезпечення безпеки на базі чіткої взаємодії всіх зацікавлених підрозділів чи сторонніх спеціалізованих установ
Покращення методів і засобів захисту	Застосування покращених засобів захисту на основі власного досвіду, та використання нових технічних засобів з урахуванням зміни засобів розвідки, схем відмивання грошей, фінансування тероризму та фінансового шпигунства
Централізація управління	Самостійне функціонування системи безпеки за єдиними організаційними, функціональними та методологічними принципами із централізованим управлінням системою безпеки.

Джерело: складено автором на основі [14]

Перейдемо до розгляду факторів фінансової безпеки банку, які можна поділити на дві групи: зовнішні і внутрішні (табл.1.3).

Так як на фінансову стійкість впливають зовнішні і внутрішні фактори, місія фінансової безпеки банків полягає у нейтралізації негативного впливу від цих чинників. Звісно, має бути створений цілеспрямований план заходів щодо знешкодження всіх негативних і протиправних дій.

Таблиця 1.3 – фактори впливу на фінансову безпеку банку

Зовнішні	Внутрішні
1) економічні, які відображають: - стійкість національної валюти, - рівень інфляції, - іноземний капітал у державі - інвестиційний клімат.	1) комерційні: - якість співпраці з клієнтами та контрагентами - позиція банку на ринку, - концентрація частки активів у розпорядженні банку - конкурентність.
2) нормативно-правові: - законодавча база - рівень податкового обліку, - спрямованість державної політики, - рівень банківського нагляду.	2) організаційні: - організаційна структура банку, - асортимент послуг, - рівень спеціалізації банку.
3) соціальні: - довіра від населення	3) кадрові: - рівень кваліфікації керівників, - рівень освіти працівників, - методи прийняття управлінських рішень, - рівень кадрового менеджменту.
	4) технологічно інформаційні: - рівень сучасних технологій, - забезпечення іт-технологіями та комп'ютеризація, - сучасне забезпечення інформацією, якість та швидкість її обігу, - рівень захищеності інформації.
	5) фінансові: - стратегія банку, - рівень доходності та прибутковості, - забезпечення потреб банку власним капіталом, - рівень платоспроможності, - структура активів та їх ліквідність, - рівень рентабельності банку; - дотримання встановлених показників ліквідності банку; - норми прибутку на власний капітал.

Джерело: складено автором на основі [15; 16]

Так само як банківська система - дворівнева, фінансову безпеку банку варто розглядати в двох аспектах, а саме: наслідки її діяльності для держави, окремих партнерів та клієнтів, та запобігання потенційних загроз фінансової системи країни та НБУ.

Критичний огляд економічної літератури та враховуючи те що банк здійснює діяльність на макро- та мікрорівнях, загрози фінансовій безпеці банку можна класифікувати на зовнішні і внутрішні.

Зовнішні загрози (макрорівень) характеризується:

- глобальними банківськими кризами, причинами виникнення яких є зменшення обсягів виробництва, погіршення платоспроможності позичальників, надмірна кількість кредитів, інфляція, різкі зміни цін на фінансові активи процентних ставок [17];
- механізм використання монетарних інструментів, а саме: обсяги рефінансування, процентна політика, курсова валютна політика, управління золотовалютними резервами, рівень обов'язкового резервування;
- недоліки банківського нагляду та регулювання: економічні нормативи, що регламентують банківську діяльність, слідкують за дотриманням вимог НБУ, план дій щодо реагування на банківські проблеми, та їх застосування [18];
- незабезпечення фінансової стійкості банку за відсутності довіри до банку, купівельної спроможності та національної валюти;
- конкурентність, проблеми присутності іноземних банків;
- система протидії відмивання доходів, отриманих незаконним шляхом;
- нестабільність податкової, кредитної та страхової політики;
- макроекономічні умови, з негативним впливом, загальноекономічні ситуації в країні та її регіонах.

Внутрішні загрози (мікрорівень):

- недосконала система управління, фінансового менеджменту у банку, помилка в плануванні, прогнозуванні, та оцінці прибутковості банку та його капіталу; конфлікти між акціонерами, великі вкладення в основні засоби, або необґрунтовані високі виплати дивідендів;
- недоліки в проведенні банківських операцій, недостовірні інформація про позичальників, вкладення коштів в неефективні проекти, використання фальшивих цінних паперів;
- недотримання вимог щодо дотримання показників ліквідності банку, нераціональна структура активів, відсутність балансу між залученням коштів та їх розміщенням [19];

- низько кваліфікований персонал, надмірна трата коштів працівниками банку, маніпуляції з витратами, дії, що не входять в обов'язки персоналу, підробка документів, зловживання активами банку чи його клієнтів;
- низький рівень маркетингової політики, відсутність аналітики фінансового ринку, низько ефективна рекламна політика просування банківських послуг та продуктів;
- слабка система фінансового моніторингу, відсутність відповідальної особи, програм та правил проведення моніторингу;
- неефективна система захисту інформації, наявність каналів витоку інформації з банку, відсутність надійної мережі передачі інформації між філіями;
- наявність ринкових ризиків, валютного, чи процентного ризиків, низький рівень розуміння працівниками банку системних ризиків [20].

Звісно, що наведені загрози варто детально розглядати, доповнювати, на відповідних рівнях фінансової безпеки банку. Система безпеки банківської діяльності характеризується сукупністю заходів , методів, що здійснюють захист діяльності банку від впливу на нього зовнішніх і внутрішніх загроз.

1.2 Методичні підходи оцінювання фінансової безпеки банків

Варто зазначити, що система фінансової безпеки банків має три підсистеми: фінансова діагностика, фінансові важелі і методи забезпечення фінансової безпеки, контроль та аналіз результатів. Саме на фінансову діагностику покладено такі функції як, оцінка рівня фінансової безпеки, прогнозування та визначення масштабів та причин кризи, оцінка ефективності використання банком фінансових ресурсів [21]. Проте, єдиного підходу до оцінювання фінансової безпеки банків немає, як і виду самої оцінки. О.І Барановський виділяє такі її види:

1) оперативна оцінка, проводиться шляхом аналізу фактичних показників, що дозволяє оцінити безпеку банку, її фінансову складову у потрібний час;

2) тактична оцінка – аналіз фінансової безпеки, враховуючи показники ресурсної, валютної, кредитної та інвестиційної безпеки разом з визначенням безпечного рівня доходів та витрат банківської установи;

3) стратегічна оцінка, діє на основі розрахунку інтегрального показника, що враховує аналіз інших показників фінансової безпеки банку [22].

Звісно, в залежності від потреб банку, буде обраний вид оцінки. На нашу думку, оперативна оцінка фінансової безпеки банку завжди буде влучна та дасть змогу працівникам банку швидко реагувати на ті чи інші відхилення.

Щоб обрати показники для побудови методу оцінки фінансової безпеки банку варто дотримуватись принципів наведених в таблиці 1.4.

Таблиця 1.4 - Принципи створення методик оцінки фінансової безпеки банків

Принцип	Опис	Реалізація
1	2	3
Об'єктивності	Здійснюється за використання інформації, яка відображає реальний стан ринку, планування та оцінка виконується за умови найменшої похибки та зменшенням ризиків	Фінансова звітність та чіткі джерела потрібної інформації
Всебічності	Врахування всіх важливих характеристик банку та його функціонування. Банк розглядається як складна функціонально-структурна система	Вибір необхідних індикаторів якісних та кількісних, та розробка критеріїв для оцінки фінансової безпеки
Оперативності	Здійснюється з мінімальними затратами часу, та максимально активно впливає на функціонування та результати банку, попереджує про загрози та допомагає своєчасно корегувати процеси у банку.	Бажана розробка комп'ютерної програми для пришвидшення процесу аналізу
Періодичності	Необхідність систематичного проведення аналізу для ефективного планування	Має бути чіткий поетапний план процесу оцінювання

Продовження таблиці 1.4

1	2	3
Вдосконалення	Має можливість покращити наявний рівень фінансової безпеки	Для реалізації принципу необхідна зміна складу показників, та можливість змін у банківському секторі.

Джерело: Складено автором на основі [23; 24; 25]

Провівши дослідження наявних підходів до оцінки фінансової безпеки банків доводить, що єдиного загального підходу не існує. Тому слід розуміти, який підхід буде доцільно використати при аналізі рівня фінансової безпеки того чи іншого банку, для попередження можливих загроз. Проаналізувавши наявні підходи щодо оцінки фінансової безпеки, ігнорувати подібність етапів оцінки економічної та фінансової безпеки неможливо, так як вони часто включають одні і ті ж показники [26].

Беручи до уваги кількісні показники, які мають фінансову складову, так як банк є фінансовим підприємством і працює над фінансовими операціями, для визначення можливих загроз чи проблем в наявних методиках оцінювання фінансової безпеки ватро згрупувати їх наступним чином (рис.1.2):

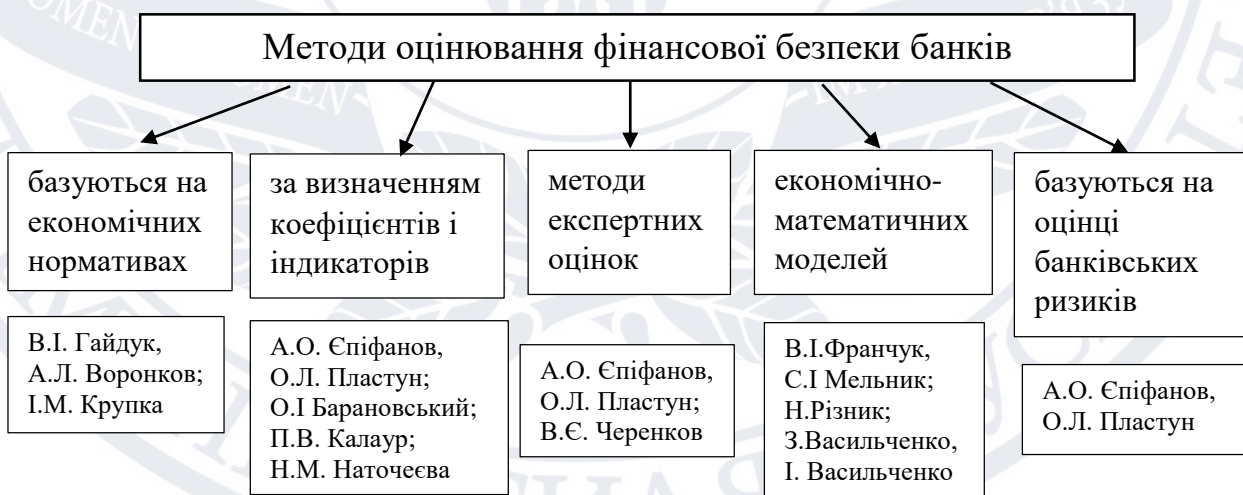

Рисунок 1.2 - Групи методів оцінювання фінансової безпеки банків

Джерело: складено автором на основі [23; 24]

Більшість науковців використовує методи, що базуються на використанні коефіцієнтів та індикаторів. Проте решта наявних методів так чи інакше має зв'язок з методом коефіцієнтів (окрім методу експертних оцінок). Не завжди доцільно орієнтуватись на методи, що базуються на економічних нормативах, так як вони не покажуть реальної, детальної картини з фінансового стану банку. Тому доцільніше буде використовувати відносні показники для проведення оцінювання фінансової безпеки банку. А методи, які використовують і коефіцієнти і індикатори можна вважати універсальними адже вони вказують на фінансові аспекти банківської діяльності.

Із груп методів зазначених на схемі, підхід до оцінки фінансової безпеки банку представлений Н.М Наточеевою [27], вивчає аналіз рівня фінансового стану комерційних банків та висвітлює методику стратегічної фінансової безпеки комерційних банків, яка базується на зовнішніх і внутрішніх показниках фінансової безпеки. Звісно запропонований підхід імпонуватиме більше для аналізу конкретного комерційного банку, адже він не враховує решту коефіцієнтів, наприклад, кредитного ризику, боргів банку, часток готівкових коштів, та іноземної валюти, що дасть змогу оцінити фінансову безпеку банку в загальному. Ще одна запропонована методика до оцінки фінансової безпеки банків В.І Франчуком та С.І. Мельник, яка робить визначення градації економічної безпеки банку від недостатнього до оптимального, теж є не досконалою, адже використовує більше показники активів, їх рентабельність, дохідність та частку, що робить дану модель залежною від активів банку, не враховуючи решту елементів його діяльності при розрахунку коефіцієнтів [28]. Ще одна модель запропонована А.О. Єпіфановим та його колегами, яка ґрунтується на бальній оцінці, та має інтегральне значення 130 балів. За її основу взято набір показників фінансової безпеки, що поділяються на три рівні по шкалі до максимального значення: 130 балів, за допомогою такого методу також можна оцінити фінансову безпеку банку. Автори називають критичний рівень зі значенням

менше 80 балів, недостатній в межах 80-110 балів і достатнім вони називають рівень по шкалі від 110-130 балів. Проте в даному випадку перелік використовуваних показників не враховує валютні ризики, що є необхідним для повноцінної оцінки міжбанківських валютних операцій. Як бачимо, більшість дослідників виокремлює лише певну кількість індикаторів, або ж без побудови економіко-математичних моделей, або ж пропонують дослідження лише за ступенями ризиків- кредитного, дохідного та достатності капіталу, та не до кінця враховують фінансову складову безпеки. Проте це все про підходи до оцінювання безпеки з кількісними показниками та все ж є місце для оцінювання за якісними показниками фінансової безпеки, таким є метод експертних оцінок, що базується на проведенні анкетування банківських установ. Така методика оцінювання використовується вже після попередньо проведеного аналізу за кількісними методами, може доповнювати його. В основі такого підходу враховуються анкетування та опитування банківських фахівців створені відповідними органами і проводяться щомісячно, щоквартально чи щорічно (А.О. Спіфанов, О.Л. Пластун). Отже, питання вибору найважливіших та впливових показників постає поруч із вибором правильного методичного підходу до оцінювання фінансової безпеки [29].

Вважаємо, що при виборі показників оцінки фінансової безпеки, варто врахувати досвід вітчизняних банків України та зовнішні і внутрішні загрози, не ігноруючи вплив на фінансовий стан від політичної ситуації в країні. Отже, для використання методик, які працюють на основі аналізу коефіцієнтів та індикаторів, слід визначити такі показники (табл. 1.5):

Таблиця 1.5 - Індикатори аналізу рівня фінансової безпеки банків

Назва індикатора	За нормативами НБУ	Фінансові показники
Достатності капіталу банку	<ul style="list-style-type: none"> - норматив мінімального розміру регулятивного капіталу (Н1) - норматив достатності (адекватності) регулятивного капіталу (Н2), - норматив достатності основного капіталу (Н3); 	<ul style="list-style-type: none"> - коефіцієнт концентрації власного капіталу; - коефіцієнт надійності; коефіцієнт фінансового важеля (левериджу); - коефіцієнт співвідношення власного капіталу та зобов'язань; - коефіцієнт співвідношення власного капіталу та залучених коштів; - коефіцієнт концентрації статутного капіталу у власному капіталі;
Ліквідності банку	<ul style="list-style-type: none"> - норматив ліквідності (Н4); - норматив ліквідності (Н5); 	<ul style="list-style-type: none"> - коефіцієнт питомої ваги високоліквідних коштів у обсязі чистих активів - банку; - коефіцієнт співвідношення високоліквідних коштів і зобов'язань банку; - коефіцієнт співвідношення високоліквідних коштів і процентних зобов'язань; - коефіцієнт співвідношення виданих кредитів та залучених депозитів;
Рентабельності	<ul style="list-style-type: none"> - рентабельність статутного капіталу банку; - рентабельність чистих активів; - рентабельність доходів; - рентабельність капіталу; - рентабельність активів; - чиста процентна маржа; 	
Якості активів	<ul style="list-style-type: none"> - норматив максимального розміру кредитного ризику на одного контрагента (Н7); - норматив великих кредитних ризиків (Н8); - норматив максимального розміру кредитного ризику за операціями з пов'язаними з банком особами (Н9); 	<ul style="list-style-type: none"> - коефіцієнт загальної кредитної активності; - рівень активів з підвищеним ризиком; - коефіцієнт концентрації проблемних кредитів в чистих активах; - коефіцієнт проблемних прострочених кредитів; - коефіцієнт покриття кредитів власним капіталом.

Джерело: складено автором на основі [25]

Порядок розрахунку рівня банківської безпеки згідно вже згаданих раніше методичних рекомендацій, проводиться в кілька етапів (рис.1.3):

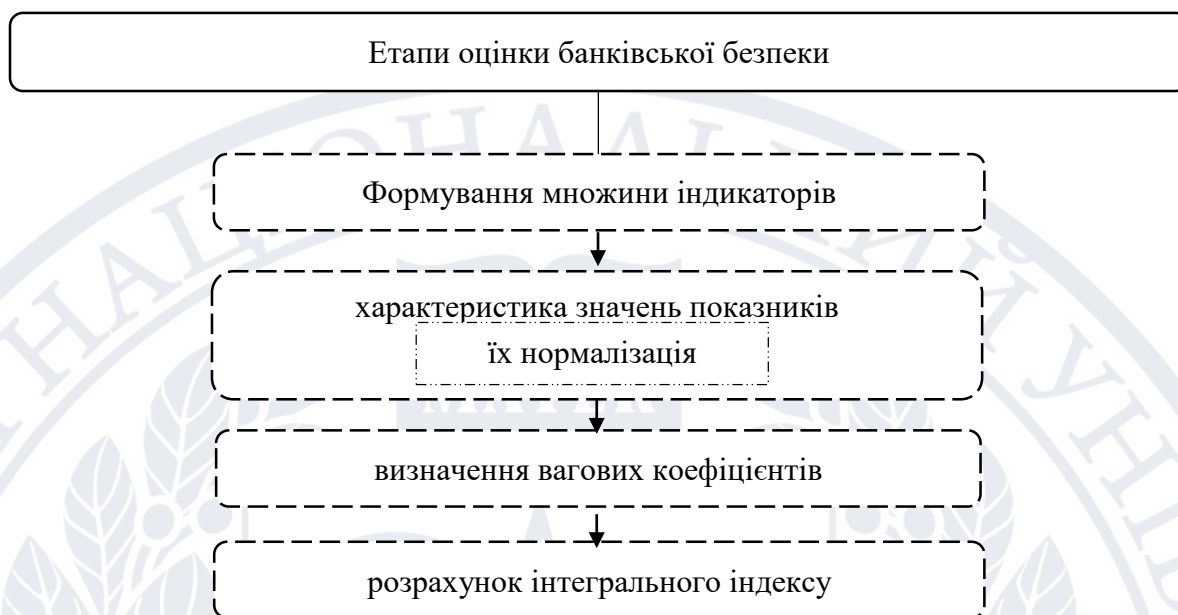

Рисунок 1.3 – Етапи розрахунку рівня фінансової безпеки банків
Джерело: сформовано на основі [25].

Розрахунок інтегрального індексу необхідний для впорядкування всіх значень в одну інтегральну оцінку. Таким чином інтегральний показник як єдиний вимірник надає зведену оцінку діяльності банку.

Будуючи методичний підхід до оцінювання фінансової безпеки банку варто врахувати такі пріоритети рівнів розвитку банку (рис.1.4).

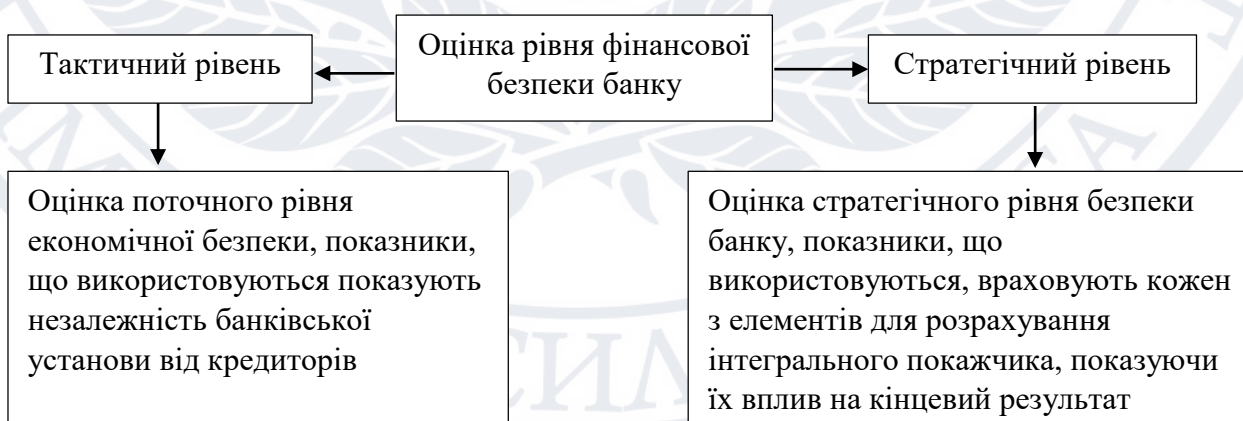

Рисунок-1.3. Рівні оцінки фінансової безпеки банків

Джерело: складено автором на основі [26]

Якщо дотримуватись відповідних рівнів оцінювання фінансової безпеки банку це дасть змогу забезпечити ефективну та стабільну його діяльність. Так як система фінансової безпеки банку має три підсистеми, комплексну оцінку фінансової безпеки банку можна проводити в такі етапи (рис.1.4):

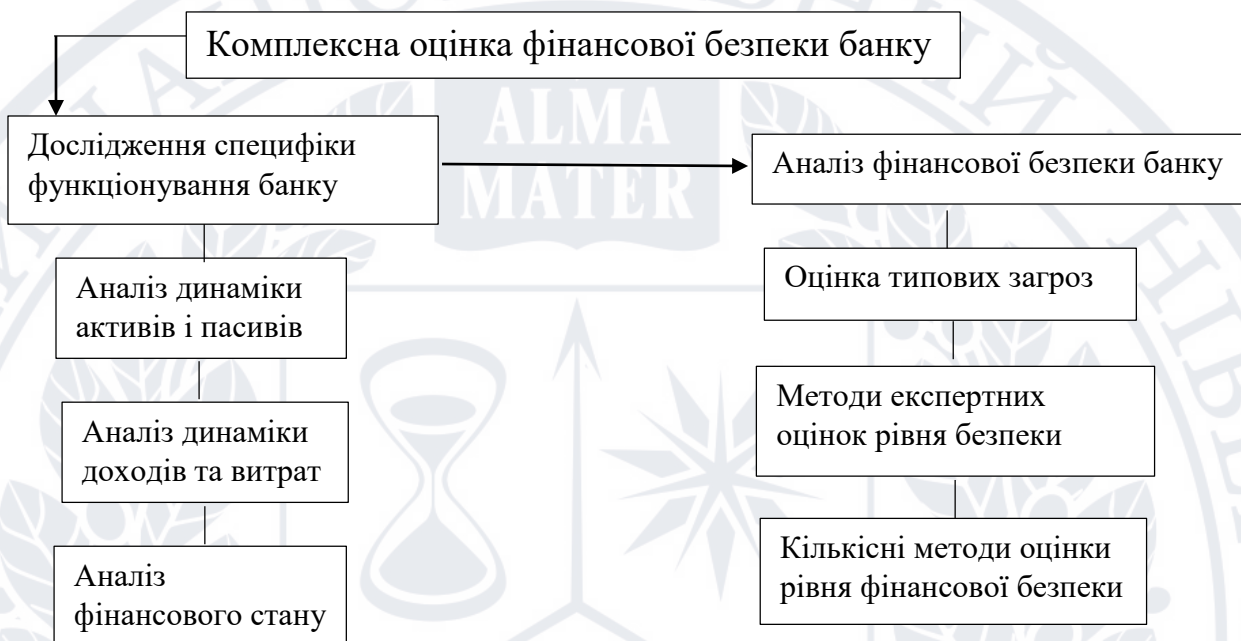

Рисунок-1.4 Схема проведення комплексної оцінки фінансової безпеки банку

Джерело: складено автором на основі [25; 27]

Такий підхід дасть змогу виявити причини, що заважають досягти бажаної ефективного здійснення діяльності банком. Процес оцінки має складатись поетапно:

- варто визначити ціль та завдання оцінки;
- сформувати систему показників необхідних для виконання поставлених завдань;
- розробити план проведення оцінки;
- визначитись з термінами проведення оцінки, за необхідності з періодичністю;
- визначити методи обробки необхідної інформації, та їх відповідність принципам оцінювання.

Наявні дослідження показують, що можна виділити умовно дві групи методології оцінювання фінансової безпеки банку: традиційні та нетрадиційні [28]. Традиційні методи базуються на оцінці надійності функціонування банку та його стабільності. Нетрадиційні методи використовують аналіз ризиків і визначенні ринкової вартості банку, і не є поширеними у використанні так як для такого аналізу потрібна важкодоступна інформація щодо тенденцій на ринку і основним їх недоліком є відсутність аналізу фінансового стану та оцінки загроз.

Отже, бачимо, що методичні підходи до оцінки фінансової безпеки банків є досить неоднозначні та різні, проте більшість з них базується на кількісних методах оцінювання, проте кожен банк вибиратиме той підхід який найбільше допоможе з аналізом рівня фінансової безпеки банку, та забезпечить від впливу негативних чинників і попередить про наслідки.

РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ЯКОСТІ ОЦІНКИ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ БАНКІВ

2.1 Загальний аналіз стану фінансової безпеки банків

Основою системи фінансової безпеки банку є діагностика фінансового стану та ризиків банку, застосування за необхідності антикризових заходів та поетапний контроль системи фінансової безпеки та оцінка її ефективності. Схема її дії представлена на рисунку:

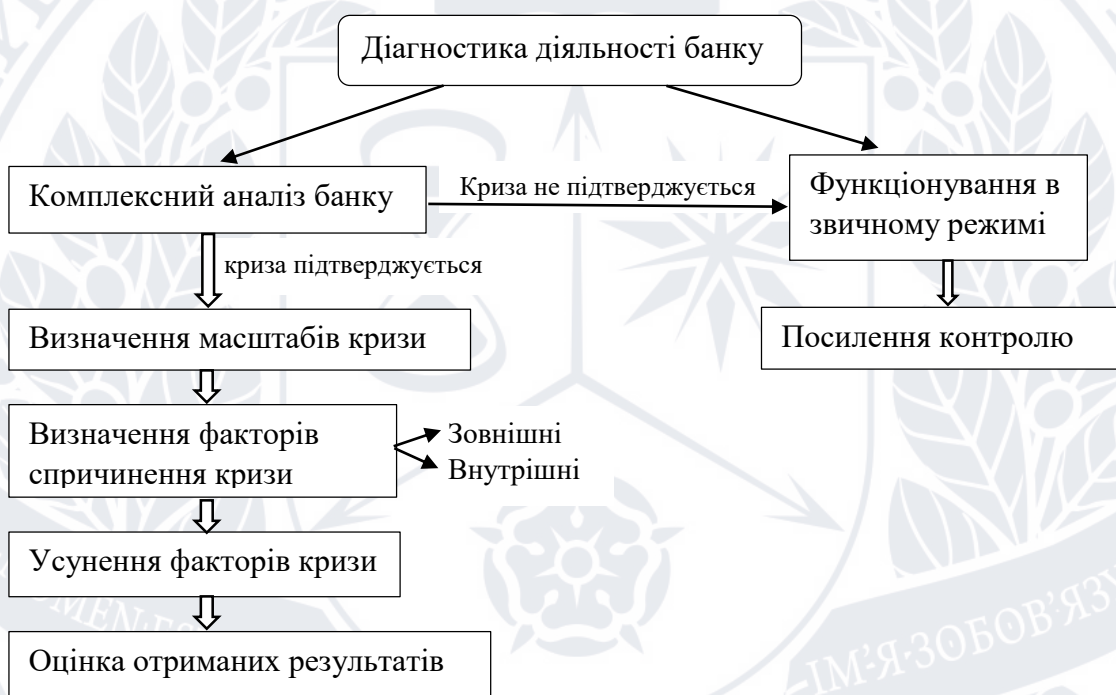

Рисунок 2.1 Схема дії фінансової безпеки банків

Джерело: складено автором на основі [30]

Основна мета діагностики полягає в своєчасному попередженні про можливі проблеми діяльності банку та оцінка рівня фінансової безпеки. Діагностика фінансової безпеки банку поєднує метод кількісного та якісного аналізу, виконуючи такі завдання, як аналіз середовищ банку, визначення кризових середовищ, оцінка їх ризиків, визначення проблемних місць в банку та оцінка ефективності діяльності, формування загальних висновків про рівень фінансової безпеки.

Проведемо аналіз стану фінансової безпеки банківської системи за нормативами НБУ (таблиця 2.1).

Таблиця 2.1- Нормативи оцінювання фінансової безпеки банківського сектору

Норматив		Роки				
		01.01.2018	2019	2020	2021	2022
H1	Регулятивний капітал (млн грн)	121 742,1	147 073,2	181 880,5	213 309,3	199 083,2
H2	Норматив достатності (адекватності) регулятивного капіталу (не менше 10 %)	15,52	18,72	21,63	21,44	16,65
H3	Норматив достатності основного капіталу (не менше 7%)	...	13,28	15,51	14,45	11,40
H4	Норматив миттєвої ліквідності (не менше 20 %)	61,76
H5	Норматив поточної ліквідності (не менше 40 %)	104,72
H6	Норматив короткострокової ліквідності (не менше 60 %)²	94,17	94,40	88,55	89,36	...
H7	Норматив максимального розміру кредитного ризику на одного контрагента (не більше 25 %)	20,43	17,32	19,85	19,40	17,53
H8	Норматив великих кредитних ризиків (не більше 8-кратного розміру регулятивного капіталу)	173,88	120,54	84,60	70,75	82,66
H9	Норматив максимального розміру кредитного ризику за операціями з пов'язаними з банком особами (не більше 25 %)	11,23	7,23	3,80	4,25	5,00
H11	Норматив інвестування в цінні папери окремо за кожною установою (не більше 15 %)	0,0003	0,0002	0,0002	0,0005	0,0000
H12	Норматив загальної суми інвестування (не більше 60 %)	0,16	0,14	0,12	0,10	0,26

Джерело: складено автором на основі [31; 32]

1) за індикаторами достатності капіталу (Н1, Н2, Н3) банків відмічено позитивну тенденцію підвищення рівня фінансової безпеки банків від низького (2018 рік) і до високого (2021 рік);

2) за індикаторами ліквідності банків (Н4, Н5, Н6) спостерігається плавний спад рівня фінансової безпеки банків, який у 2018-2021 роках є в зоні середнього рівня фінансової безпеки, що не є критичним проте в повній мірі оцінити ці показники важко за відсутності даних вже з 2019 року по нормативах миттєвої та поточної ліквідності (з 02.09.2019 економічні нормативи миттєвої та поточної ліквідності не розраховуються [32]);

3) за індикаторами якості активів (Н7, Н8, Н9) у 2018-2022 роках спостерігається стабільність рівня фінансової безпеки банків, який відповідає зоні середнього рівня фінансової безпеки.

Для ефективного аналізу рівня фінансової безпеки банків розглянемо частку непрацюючих кредитів в обсягах активних операцій у таблиці 2.2.

Таблиця 2.2- Обсяги активних операцій та частка непрацюючих активів 2018-2022(07.2022)

Активна операція	Усього				
	01.01.2018	01.01.2019	01.01.2020	01.01.2021	01.01.2022
1	2	3	4	5	6
Кредити корпоративному сектору	892 900	959 601	847 259	795 405	835 658
непрацюючі кредити	500 263	535 770	456 074	371 157	301 665
частка непрацюючих кредитів, %	56,03	55,83	53,83	46,66	36,10
Кредити фізичним особам (включно із фізичними особами-підприємцями)	174 448	202 202	214 252	208 383	256 291
непрацюючі кредити	93 353	93 086	73 077	58 230	43 210
частка непрацюючих кредитів, %	53,51	46,04	34,11	27,94	16,86
Міжбанківські кредити, депозити (за виключенням коррахунків)	22 046	28 888	31 368	34 057	30 581
непрацюючі кредити	1 372	1 073	946	984	256
частка непрацюючих кредитів, %	6,22	3,71	3,02	2,89	0,84
Кредити органам державної влади та місцевого самоврядування	1 519	2 867	4 717	11 734	27 037

Продовження таблиці 2.2

1	2	3	4	5	6
непрацюючі кредити	10	838	683	0	0
частка непрацюючих кредитів, %	0,69	29,22	14,48	0,00	0,00

Джерело: складено автором на основі [31; 32; 33]

Дослідження довело, відповідно до показників обсягів активних операцій та непрацюючих кредитів бачимо, що найбільша частка непрацюючих кредитів в корпоративному секторі та по кредитах фізичним особам включно з ФОП, проте ця частка має тенденцію спадання протягом всього періоду, що є позитивним для рівня фінансової безпеки банків.

Сьогодні для банківської системи не найкращі часи, так як вслід за соціально- політичною кризою 2013-2015 рр. настали ще важчі часи для повноцінного та стабільного процесу банківської діяльності. Covid – 19, погіршення стану світової економіки, інфляція, загострення військового конфлікту на сході України, та повномасштабне вторгнення на весні цього року мають свої наслідки, з якими зараз НБУ та кожен банк окремо навчається справлятися і працювати на повну силу. Як відомо, безпека усієї структури банку, процес його діяльності, залежить від стану фінансової безпеки банку, а в банківській системі це чинить вплив на фінансову безпеку держави, отже розглянемо та проаналізуємо теперішній стан фінансової безпеки.

Скорочення економічної активності, торговельні дисбаланси спричинили девальвацію та прискорення інфляції [34]. Така ситуація призвела до суттєвого погіршення основних банківських показників – прибутковість, проблемна заборгованість, обсяги відрахувань до резервів за активними операціями. На даний момент стримуючими факторами подальшого ефективного розвитку банківської системи залишаються відсутність прогресу в захисті прав кредиторів, значні обсяги проблемної заборгованості, домінування державних банків на ринку. У зв'язку з цим, завдання оцінювання рівня безпеки банківської системи України не втрачає

своєї актуальності. Його вирішення створить інформаційне підґрунтя для визначення пріоритетних напрямів підвищення рівня безпеки та розробки адекватних механізмів захисту банків від реальних загроз. Аналіз та оцінка рівня безпеки банківської системи України проведено за період від 2018 року до липня 2022 року (таблиця 2.3)

Таблиця 2.3- Індикатори фінансової безпеки банківського сектору 2018-2022 рр.

Показник	рік				
	2018	2019	2020	2021	2022 (07.2022)
Кредити, надані резидентам в іноземній валюті, млн грн	459 137	358 162	347 912	301 682	316 109
Депозити, залучені депозитними корпораціями від резидентів в іноземній валюті, млн грн	392 284	428 955	507 941	486 876	650 422
Кредити, надані резидентам строком від 1 до 5 років, млн грн	336 898	307 629	309 305	356 637	355 609
Кредити, надані резидентам строком понад 5 років, млн грн	581188	498400	482642	504961	519767
Депозити, залучені від резидентів строком від 1 до 2 років, млн грн	125 571	108 142	129 862	128 628	128 029
Депозити, залучені від резидентів строком понад 2 роки, млн грн	154434	132584	146440	146306	144147
Частка простроченої заборгованості за кредитами в загальному обсязі кредитів, наданих банками резидентам України, %	52,85	48,36	41,00	30,02	30,01
Співвідношення банківських кредитів та депозитів в іноземній валюті, %	117,04	83,4	68,4	61,9	48,60
Частка іноземного капіталу в статутному капіталі банків, %	28,2	26,9	27,3	23,48	33,4
Співвідношення довгострокових (понад 1 рік) кредитів та депозитів, разів	3,8	3,8	3,3	3,5	3,6
Рентабельність активів, %	1,66	4,72	2,93	3,81	0,29
Співвідношення ліквідних активів до короткострокових зобов'язань	0,93	0,94	0,86	0,89	0,87
Частка активів п'яти найбільших банків у сукупних активах банківської системи, %	60,5	61,4	53,9	59,4	53,2

Джерело: складено автором на основі [36; 37]

Оптимальним значенням показника простроченої заборгованості за кредитами в загальному обсязі кредитів є лише 2%, згідно з Методичними рекомендаціями щодо розрахунку рівня економічної безпеки України, а критичним 7%. Проте згідно з даними таблиці 2.3, у період з 2018 по 2022 рік спостерігається високе його значення, у 2018 році найвище значення – 54,54 %. Незначне скорочення значення даного індикатора спостерігається у 2019 році - до 52,85%, проте такий рівень однаково перевищує критичний. На нашу думку, така поведінка даного показника пов'язана з суттєвим погіршенням якості кредитного портфелю. Збільшення обсягів непрацюючих кредитів призводить банки збільшувати відрахування до страхових резервів, та перешкоджає активізації корпоративного кредитування. Проте наявність тенденції до спаду у динаміці даного показника свідчить про позитивні мотиви навіть у період військового стану (рисунок 2.2).

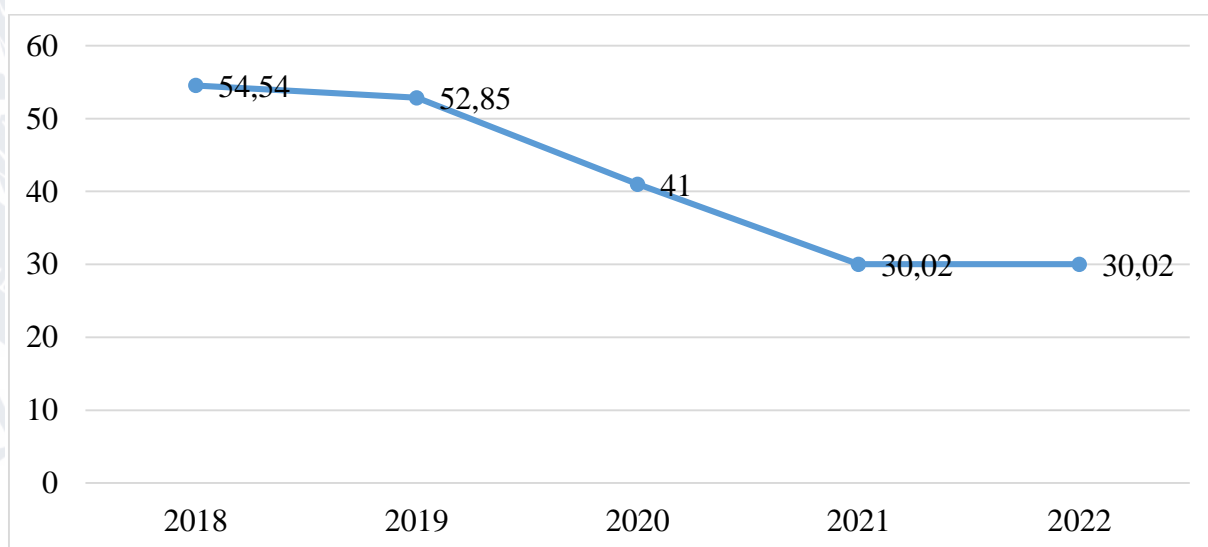

Рисунок 2.2 - Динаміка частки простроченої заборгованості за кредитами в загальному обсязі кредитів, наданих банками резидентам України, %

Джерело: складено автором на основі [32; 36; 37]

Як видно з рисунку 2.2, у динаміці показник простроченої заборгованості зменшився більш ніж на 24% у 2021 році порівняно з 2018 роком.

Перейдемо до оцінки наступних індикаторів.

Показник «співвідношення банківських кредитів та депозитів в іноземній валюті» є індикатором змішаного типу згідно Методичних рекомендацій щодо розрахунку рівня економічної безпеки України, тобто зростання індикатора до значення 90% свідчить про підвищення рівня банківської безпеки, а збільшення понад 110% сприяє підвищенню рівня загроз банківській діяльності. Динаміка даного індикатора протягом усього аналізованого періоду була спадаючою, що переважно, чинить дестабілізуючий вплив на рівень безпеки банківської системи (рис. 2.3).

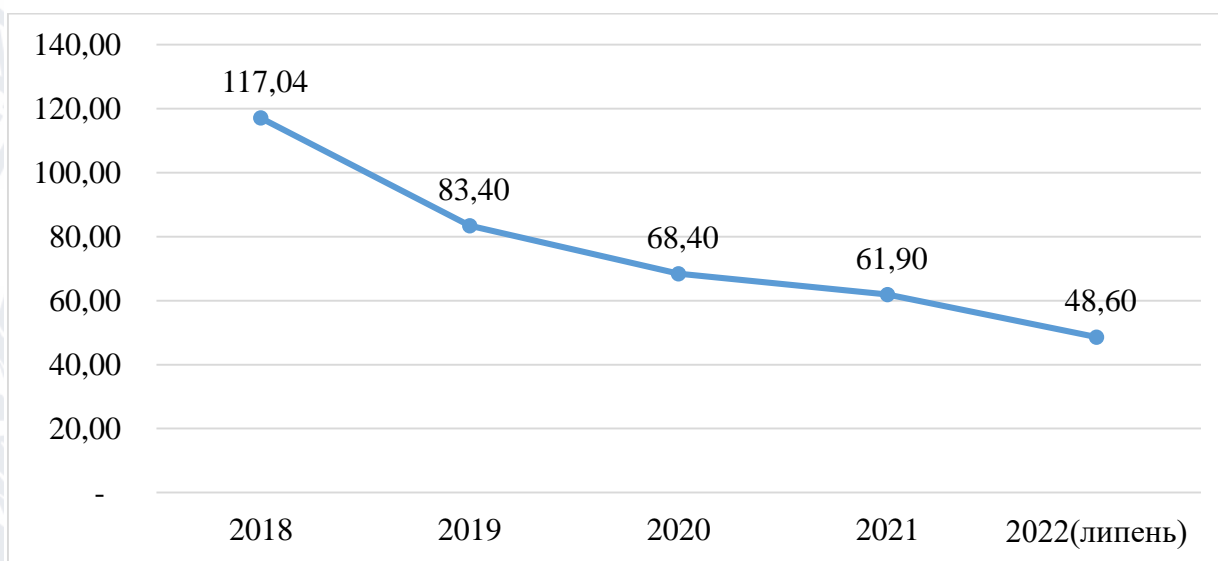

Рисунок 2.3 - Співвідношення банківських кредитів та депозитів в іноземній валюті, %

Джерело: складено автором на основі [33; 37]

На рисунку бачимо, що у період з 2018 по 2019 рр. його значення було в оптимальних межах між 117,04 % та 83,40%, відповідно. Оскільки діапазон значень індикатора нижче 90 відповідає задовільному рівню, нижче 85 – незадовільному, нижче 80 – небезпечному, нижче 70 – критичному, проведені розрахунки вказують на те, що наразі є доцільним вжиття заходів щодо подальшого зростання індикатора співвідношення банківських кредитів та депозитів в іноземній валюті. Так як показник стрімко падав починаючи з 2019 року і вже станом на липень 2022 року сягнув позначки 48,60%

На наступному графіку переглянемо динаміку частки іноземного капіталу в статутному капіталі банків з 2018 по липень 2022 рр.(рисунок 2.4)

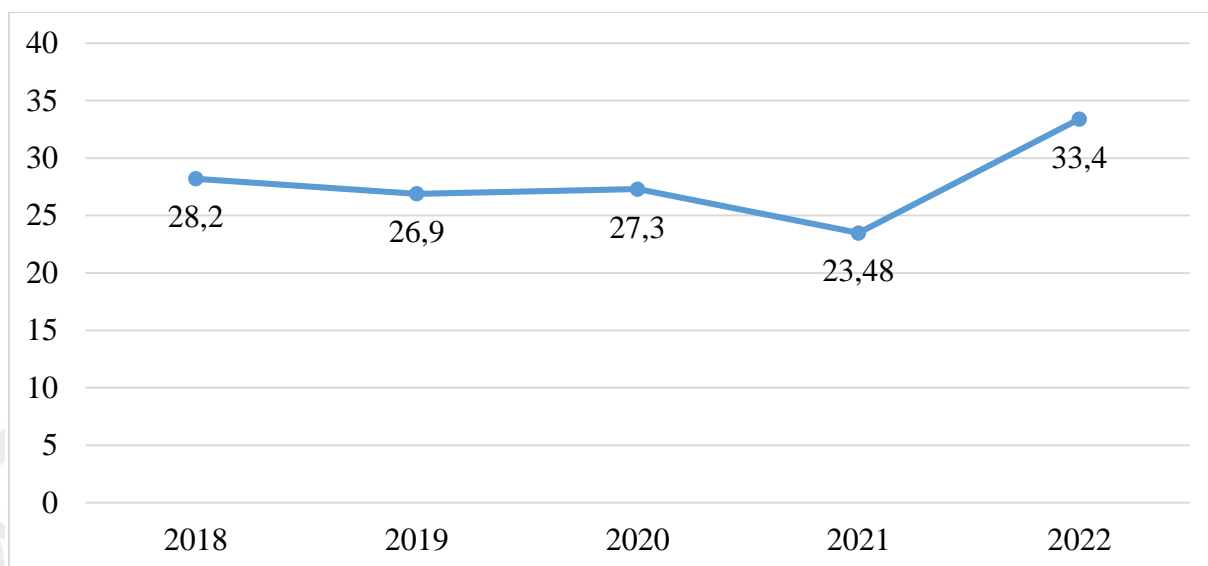

Рисунок 2.4 - Динаміка частки іноземного капіталу в статутному капіталі банків, %

Джерело: складено автором на основі [32; 36; 37]

Аналізуючи динаміку індикатора «частка іноземного капіталу у статутному капіталі банків» помічаємо більшу стійкість до кризових явищ банків із іноземним капіталом. У Методичних рекомендаціях щодо розрахунку рівня економічної безпеки України даний індикатор також належить до індикаторів змішаного типу. Його оптимальні значення знаходяться в діапазоні від 20% до 25%, а задовільні – від 18% до 20%, з однієї сторони, та від 25% до 30% - з іншої. Проведені розрахунки вказують на те, що упродовж 2018-2021 рр. частка іноземного капіталу у статутному капіталі банків знаходилась в задовільному діапазоні значень, що свідчить про підвищення кредитної активності у банках, вже у 2021 році показник набув оптимального значення, проте одразу пішов на підвищення до значення у 33,4% станом на липень місяць 2022 року, сягнувши при цьому діапазону незадовільного значення. Для запобігання негативного впливу та зниження рівня небезпеки для банківської системи НБУ змушений підвищувати контроль та регулювання діяльності банків з іноземним капіталом, адже банки з вітчизняним капіталом не витримують умов конкуренції. Проте така ситуація у період військових дій обумовлена залученням іноземних коштів для підтримки економічних процесів.

Розглянемо його динаміку індикатора «співвідношення довгострокових (понад 1 рік) кредитів та депозитів», який є стимулятором. на рисунку 2.5.

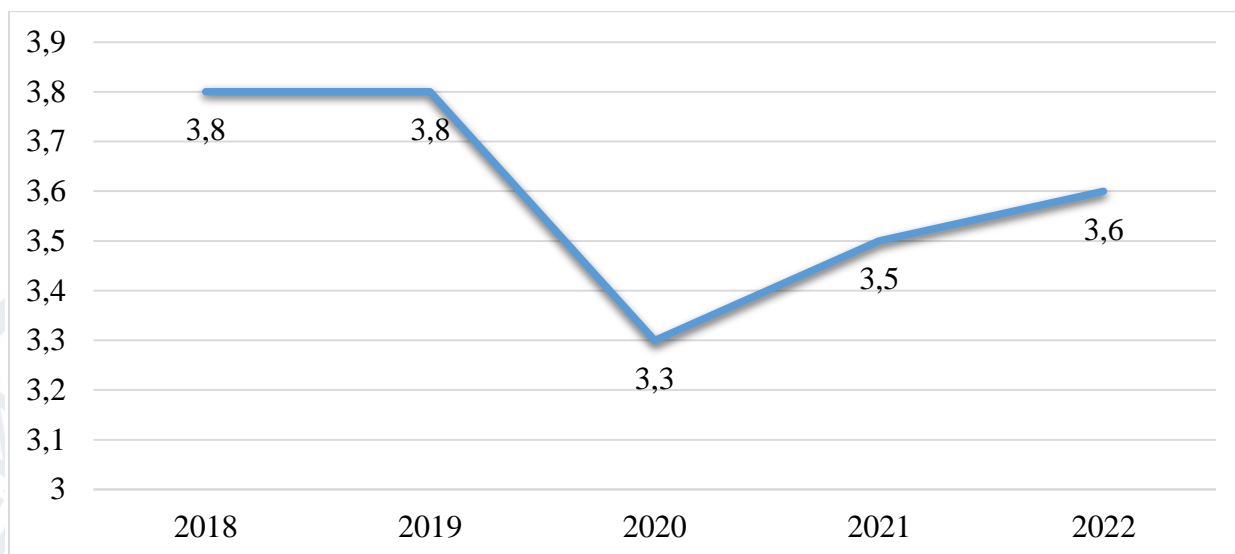

Рисунок 2.5 - Динаміка співвідношення довгострокових (понад 1 рік) кредитів та депозитів, разів

Джерело: складено автором на основі [32; 36; 37]

Оптимальне значення даного індикатора є 1,0, задовільне – 1,2, незадовільне – 1,8, небезпечне 2,2, критичне 3. За проведеними розрахунками значення даного показника протягом усього аналізованого періоду було вищим за критичне. Незважаючи на пониження показника у 2020 році до 3,3 разів подальше зростання вказує на загрозу дефіциту так званих «довгих ресурсів» для задоволення існуючих потреб суб'єктів економічних відносин у кредитах.

Дуже важливим індикатором в банківській безпеці, є показник рентабельності активів, який згідно із Методичними рекомендаціями щодо розрахунку рівня економічної безпеки України є індикатором змішаного типу (рис.2.6).

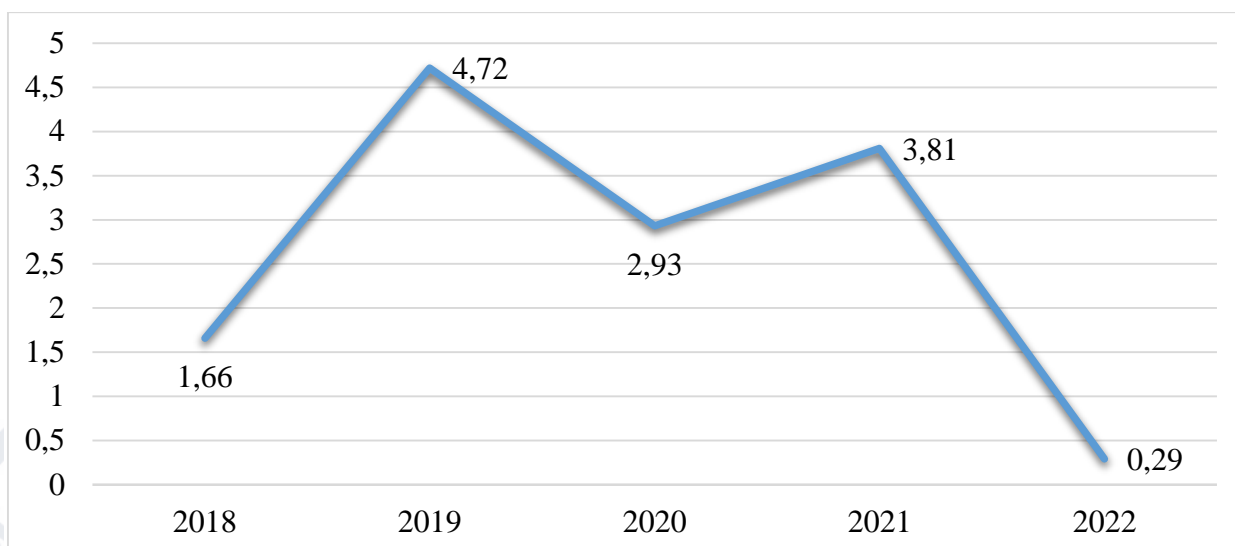

Рисунок 2.6 – Динаміка рентабельності активів, %

Джерело: розраховано автором на основі [32; 37]

Як показано на рисунку 2.5, значення даного індикатора упродовж 2018- 2021 рр. є нестабільним, що вказує на негативну тенденцію. Так як оптимальне значення показника рентабельності активів знаходиться в межах від 1,0% до 1,5%, а задовільними вважаються значення, з одного боку, 0,5%, а з іншого – 2,0%, незадовільними – 0,0% та 2,5%, небезпечними – 0,0% та 3,0%, критичними – (-1,0%) та 3,5%, відповідно, лише у 2018 році показник мав оптимальне значення. Проте вже 2019 року рентабельність активів сягнула критичного значення з одного боку, перевищивши оптимальне значення у 2,3 рази. Станом на липень 2022 року аналізований показник впав до найнижчого свого небезпечного значення - 0,29%. Зазначимо, що у наступних періодах збереження такого стрімкого спаду даного показника матиме негативні наслідки для безпеки банківської системи України.

За проведеними розрахунками, на рисунку 2.7 бачимо єдиний індикатор банківської безпеки, показник співвідношення ліквідних активів до короткострокових зобов'язань, значення якого упродовж усього аналізованого періоду відповідали задовільному рівню (від 0,85 до 1,0).

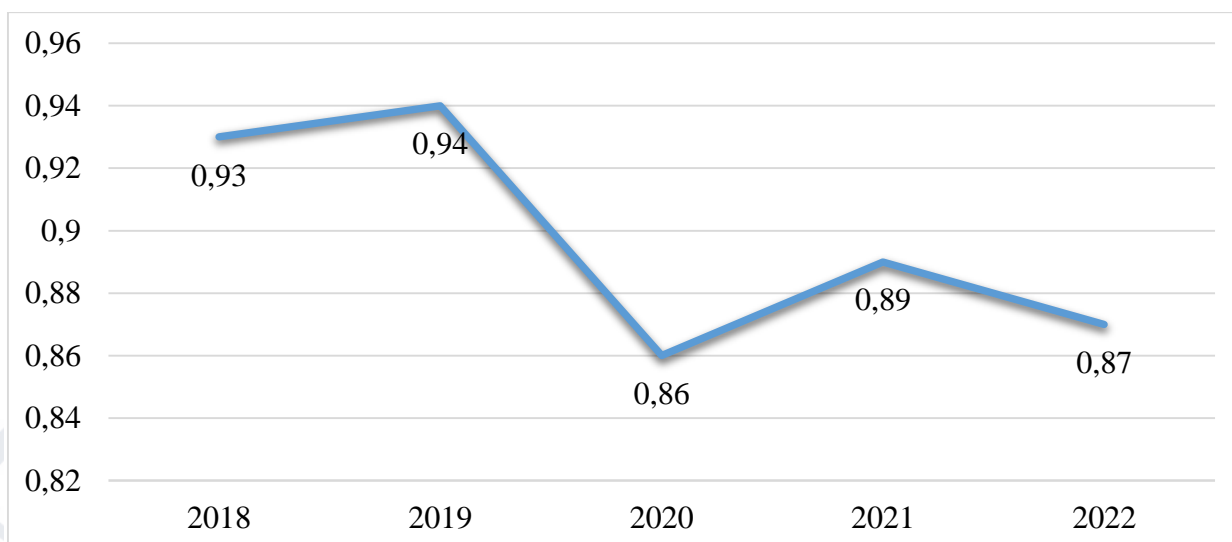

Рисунок 2.7 – Динаміка співвідношення ліквідних активів до короткострокових зобов'язань, разів

Джерело: розраховано автором на основі [36; 37]

Упродовж 2018-2019 рр. значення показника співвідношення ліквідних активів до короткострокових зобов'язань наближалось до оптимального значення, але вже у 2020 році пішов на спад. Помірне зростання відбулось протягом 2021 року і знову бачимо нижче значення у 2022 році.

Для проведення якісного аналізу діяльності банківського сектору переглянемо наступні дані чистих активів за групами банків (рис. 2.8, 2.9).

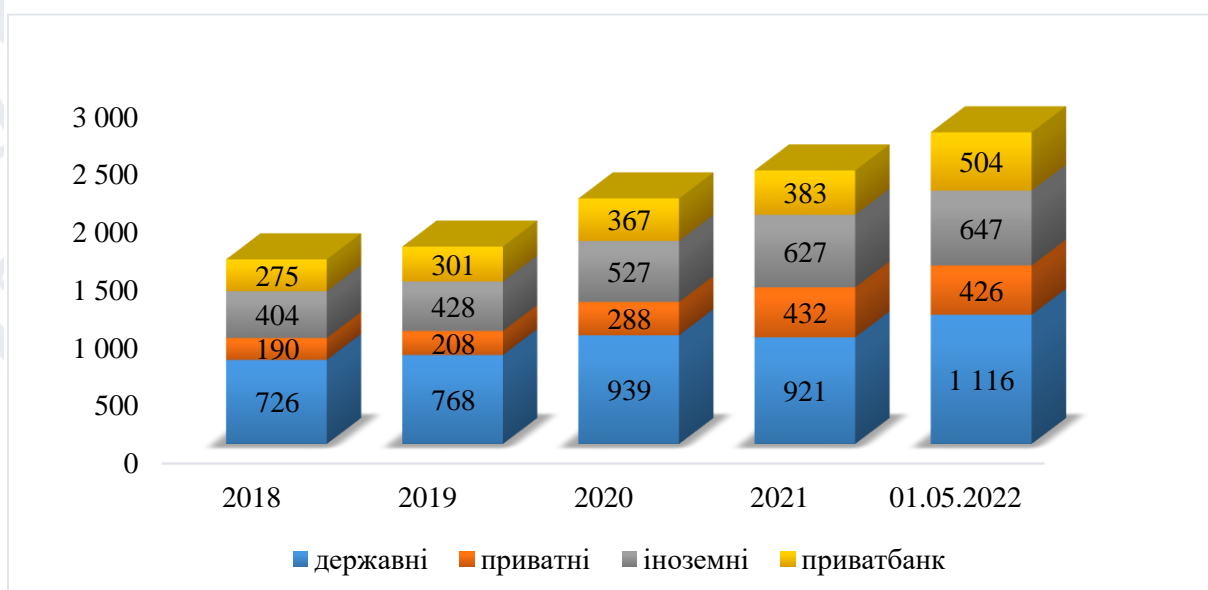

Рисунок 2.8 Чисті активи за групами банків, млрд. грн

Джерело: розраховано автором на основі [32; 36; 37]

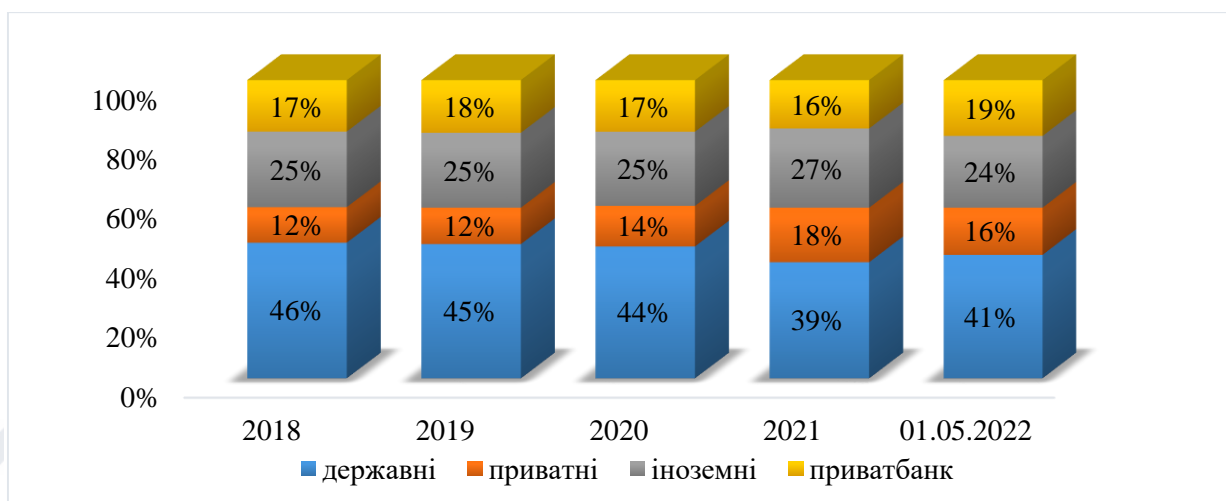

Рисунок 2.9 Розподіл чистих активів за групами банків, у %

Джерело: розраховано автором на основі [32; 36]

В період 2018-2019 рр. в структурі чистих активів банків найбільшу частку займають державні та іноземні банки – 45,5% (735 млрд. грн..) та 25% (416 млрд. грн..), відповідно. Бачимо різке зростання частки чистих активів приватних банків, у 2021 році їх частка зросла на 4 відсотки і становила 18 % (432 млрд. грн..), при тому що у 2018-2020 рр цей показник був 12-14% (190 млрд. грн). У травні 2022 року в період війни в структурі чистих активів частка державних банків становить 41% (1116 млрд. грн.), приватних-16% (426 млрд. грн.), іноземних 647 млрд. грн., що становить 24%.

Проведемо аналіз динаміки доходів та витрат банків України з 2018 по липень 2022 рр. за допомогою наступної діаграми (рисунок 2.10)

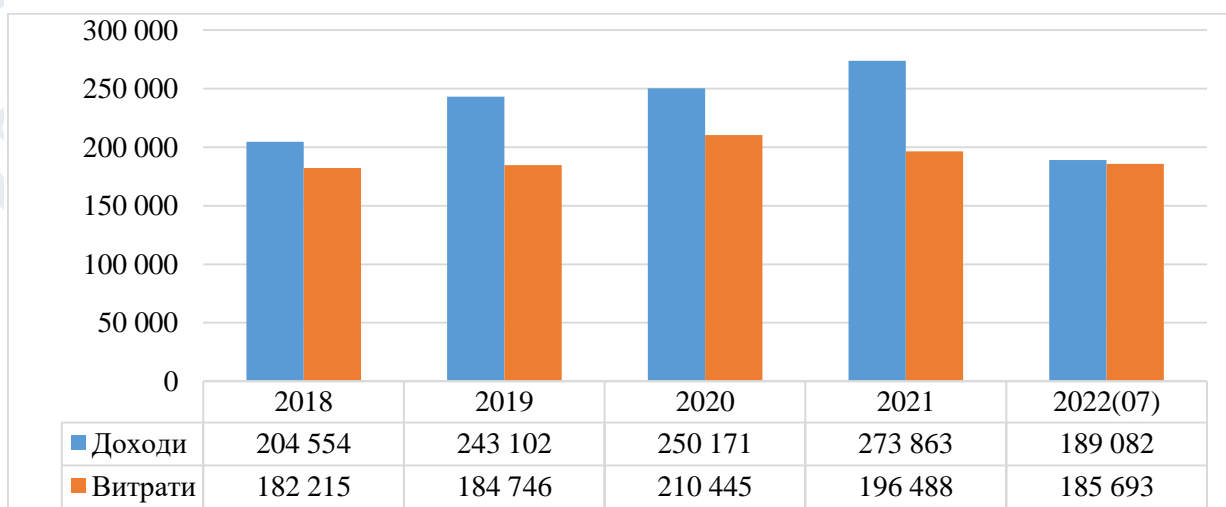

Рисунок 2.10 - Динаміка доходів та витрат банків України, тис. грн

Джерело: розраховано автором на основі [36; 37]

Згідно наведених статистичних даних, можемо простежити динаміку дохідних та витратних показників банківської діяльності українських банків. За результатами даного аналізу встановлено, що з 2018 р. відбувається зростання обсягів витрат та доходів банків України, проте в 2021 році витрати значно зменшились і вже станом на липень 2022 року витрати знаходяться на рівні з 2019 роком, що свідчить про виникнення заборгованості, використання активів та призводить до зменшення власного капіталу. Викликана така ситуація економічною кризою через військові дії на території держави.

Провівши попередній аналіз показників рівня фінансової безпеки банків перейдемо до розрахунку інтегрального індикатора фінансової безпеки банків за ваговими коефіцієнтами згідно Методичних рекомендацій щодо розрахунку рівня економічної безпеки України у таблиці 2.4.

Таблиця 2.4 – Розрахунок інтегрального індикатора фінансової безпеки банків України

Показник	Ваговий коефіцієнт	2018	2019	2020	2021	2022
1	2	3	4	5	6	7
Частка простроченої заборгованості за кредитами в загальному обсязі кредитів, наданих банками резидентам України, відсотків	0,1510	0,026	0,029	0,034	0,046	0,047
Співвідношення банківських кредитів та депозитів в іноземній валюті, відсотків	0,1425	0,93	0,736	0,384	0,319	0,1944
Частка іноземного капіталу у статутному капіталі банків, відсотків	0,1371	0,24	0,84	0,908	1	0,664
Співвідношення довгострокових (понад 1 рік) кредитів та депозитів, разів	0,1487	0,16	0,16	0,18	0,17	0,17
Рентабельність активів, відсотків	0,1496	0,924	0,1483	0,428	0,1837	0,716
Співвідношення ліквідних активів до короткострокових зобов'язань, відсотків	0,1359	0,91	0,92	0,81	0,85	0,83

Продовження таблиці 2.4

1	2	3	4	5	6	7
Частка активів п'яти найбільших банків у сукупних активах банківської системи, відсотків	0,1351	0,198	0,195	0,322	0,212	0,336
Інтегральний індикатор фінансової безпеки		0,483	0,432	0,438	0,397	0,422

Джерело: розраховано автором на основі [32; 36; 37]

Отримані результати розглянемо детальніше по кожному показнику окремо на наступних графіках.

Динаміка інтегрального індикатора представлена на рисунку 2.11

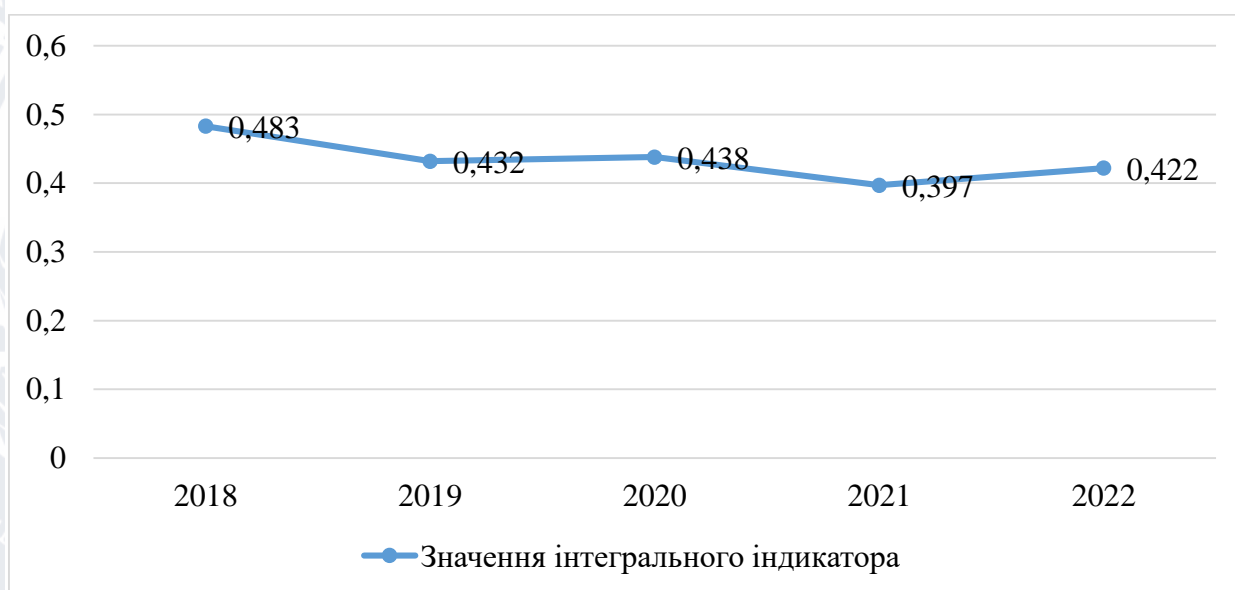

Рисунок 2.11- Динаміка інтегрального індикатора банківської безпеки

Джерело: розраховано автором на основі [32; 36; 37]

Динаміка інтегрального індикатора, що наведена на рисунку 2.11, дозволяє зробити висновок про помірне спадання починаючи з 2018 року його, що є негативною тенденцією. У 2021 році цей показник склав найнижче значення протягом аналізованого періоду - 39,7%, що є небезпечним для стану фінансової безпеки банків та на початку 2022 року значення зросло на 3%, проте такий показник як 42,2% все ще є негативним значенням для фінансової безпеки банків.

Здійснивши, аналіз рівня фінансової безпеки банків, можемо охарактеризувати його як незадовільний, для нормалізації показника банкам

України слід вжити певних заходів, а саме зменшити вплив іноземних структур, слідкувати за рівнем рентабельності активів та вживати заходів задля його підвищення .

2.2 Оцінка впливу факторів на стан фінансової безпеки банків

Варто відмітити, що загалом на процес забезпечення фінансової безпеки банку впливає ситуація у внутрішньому, національному та в міжнародному середовищі де банк здійснює свою діяльність. Чинники впливу на фінансову безпеку банку, що генеровані міжнародним середовищем та національним середовищем функціонування банку, на наш погляд, доцільно розглядати через призму економіко-соціальних, політико-правових та технологічних факторів впливу на фінансову безпеку банку. У Додатку А наведено чинники впливу на фінансову безпеку банку, генеровані міжнародним середовищем [38; 39].

В період 2019-2022 рр, найсуттєвішими чинниками впливу на фінансову безпеку банків виявилися covid-19 та війна з Росією. Розглянемо на рисунку 2.12 детальніше структуру активів.

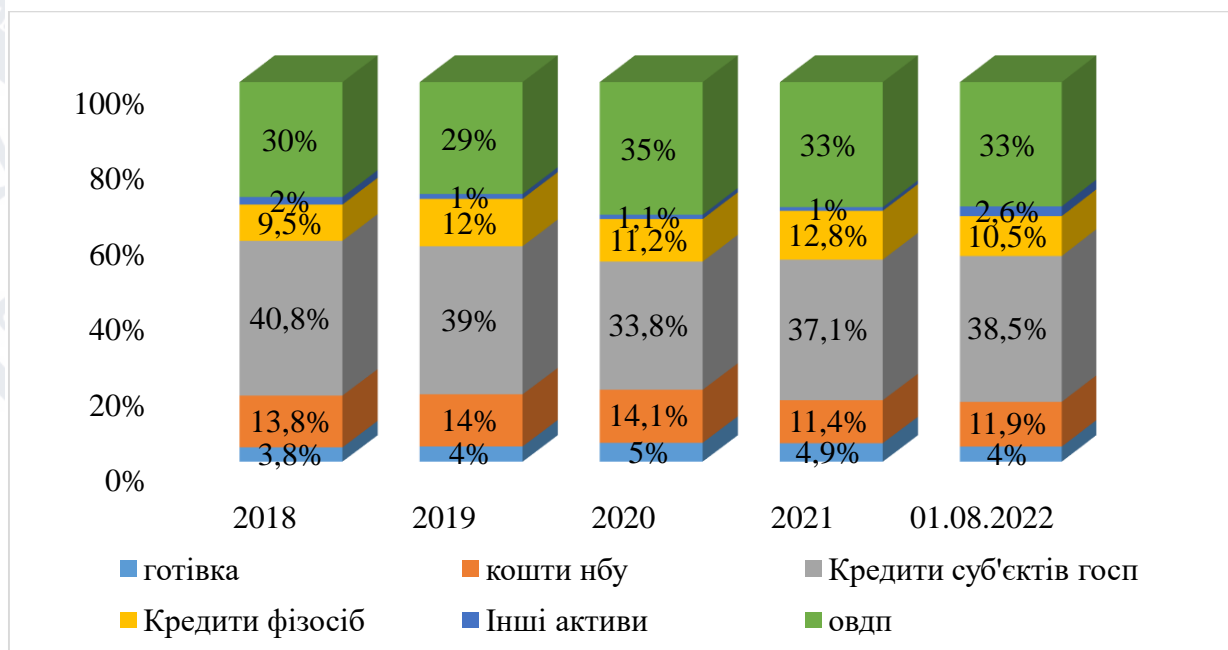

Рисунок 2.12 – Структура чистих активів

Джерело: складено автором на основі [37, 40]

Як видно з рис. 2.12, частка бізнес-кредитів з 40,8% у 2018 році зменшилась до 39% - 33,8% у 2019-2020 роках відповідно. Відповідним чином скоротилась частка ОВДП у 2019 році на 1% , у 2020 році різко зросла та починаючи з 2021 року має тенденцію до спадання, вже станом на серпень 2022 року показник сягнув 33%. Відмітимо вплив епідемії та війни на структурі зобов'язань банків (рис. 2.13).

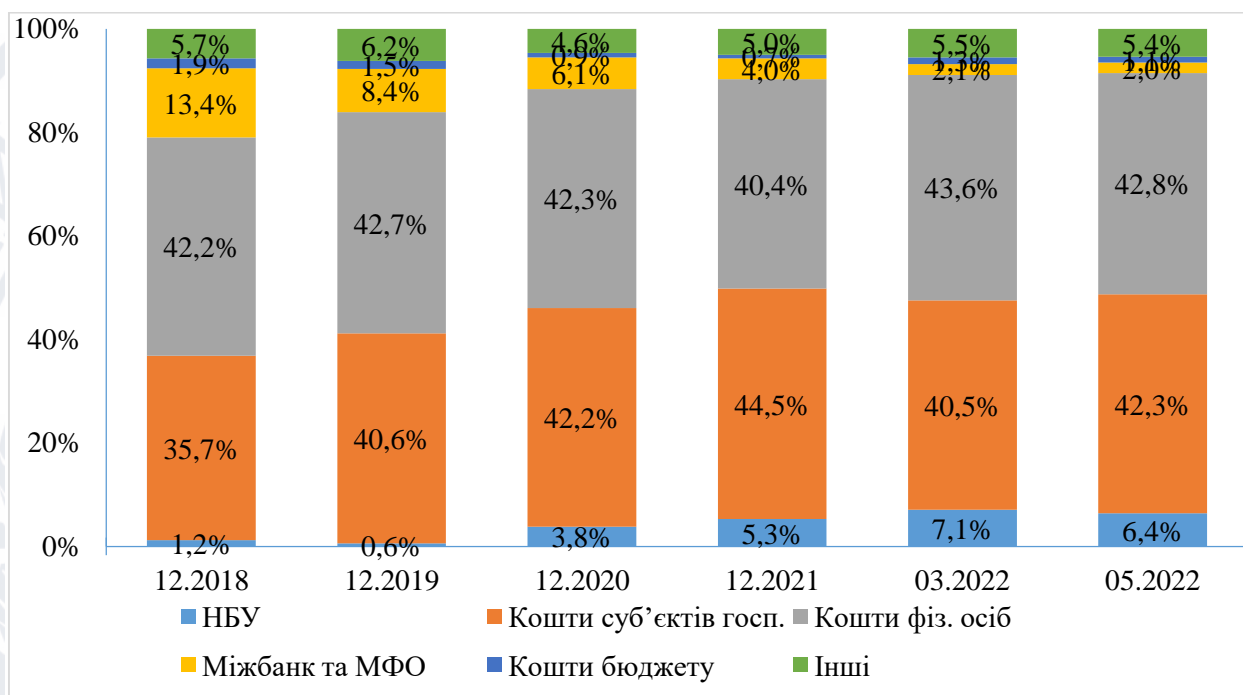
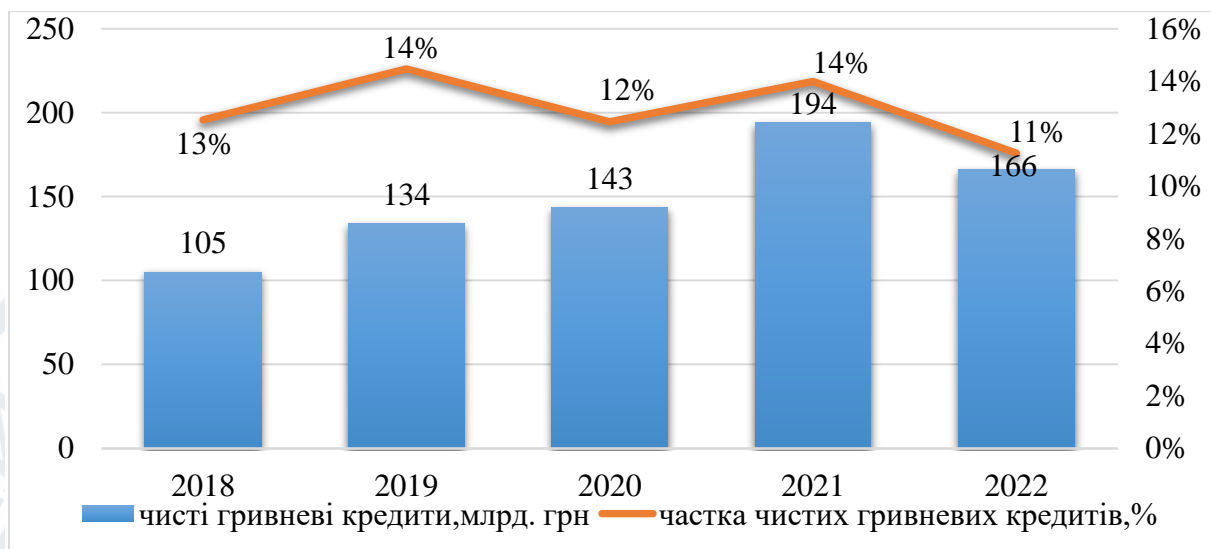

Рисунок 2.13 – Структура зобов'язань банків

Джерело: складено автором на основі [37]

Дані рис. 2.13 показують, що з початку 2018 року відбувається стрімке зростання частки коштів клієнтів, як фізичних осіб так і суб'єктів господарювання, що автоматично майже витіснило відсоток коштів бюджету та міжбанку. Варто відмітити, що таке зростання відбулось за рахунок приросту коштів бізнесу та звісно за відсутності коштів в самому бюджеті держави. Найменшій частку в структурі зобов'язань банку складають кошти бюджету, кошти міжбанку та МФО. Частка останніх в структурі зобов'язань банку має тенденцію до спадання, і зменшилась на 12% за 5 аналізованих років. А частка коштів Національного банку України навпаки зростає, і станом на 31.05.2022 складає вже 6,4% всіх зобов'язань.

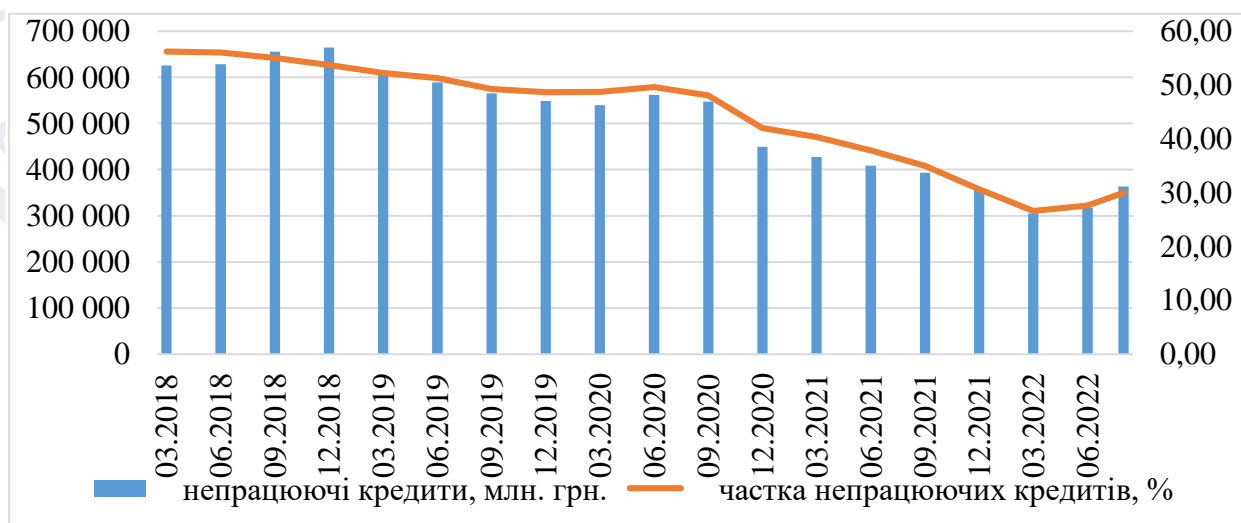
Карантинні обмеження також чинили вплив на попит фізичних осіб на кредити, що видно на рисунку 2.14

Рисунки 2.14 – Чисті гривневі кредити фізичним особам, тис. грн
Джерело: складено автором на основі [37]

Дослідження довело повільне зростання показника протягом періоду з 2019 до 2021 року, так як розповсюдження вірусу Covid-19 вплинуло на попит кредитування фізичних осіб, частка гривневих кредитів у серпні цього року різко впала, сягнувши 11%.

Серед загального обсягу кредитів є частка непрацюючих кредитів, які також піддались впливу пандемії та війни. Розглянемо в поквартальному розрізі цей показник на рисунку 2.15.

Рисунки 2.15 – Непрацюючі кредити та їх частка у портфелі банків
Джерело: складено автором на основі [41]

Як видно з рисунку 2.15, частка NPL зменшилась до 40,37% у 1 кварталі 2021 року, так як на той момент відбулись значні списання зарезервованих непрацюючих кредитів у 2020 році. Проте вже в першому кварталі 2022 року частка непрацюючих кредитів почала зростати, адже війна вносить свої корективи та наслідки, і станом на серпень 2022 року бачимо, що досі є тенденція до зростання непрацюючих кредитів.

Проаналізуємо зміну частки процентних та комісійних доходів на графіку (рис. 2.16)

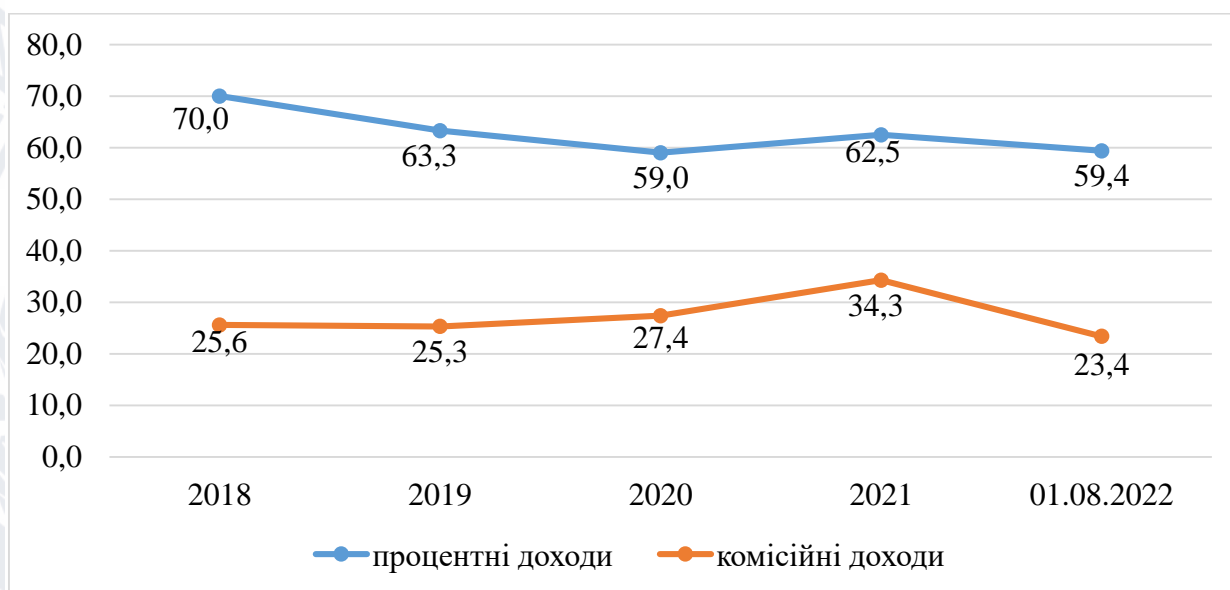

Рисунок 2.16 - Процентні та комісійні доходи банків України, %

Джерело: складено автором на основі [37; 39]

Згідно аналізованих даних, бачимо спадання як процентних так і комісійних доходів банків України починаючи з 2019 року, з початком карантину. Вже у 2020 році є різниця у тенденціях доходів, адже комісійні доходи зросли на 2,1 % порівняно з 2019 роком, а процентні доходи впали ще на 4,3%. Найбільший вплив факторів, які розглядаємо, а саме, пандемія та війна, спостерігається на динаміці чистого прибутку на рисунку 2.17:

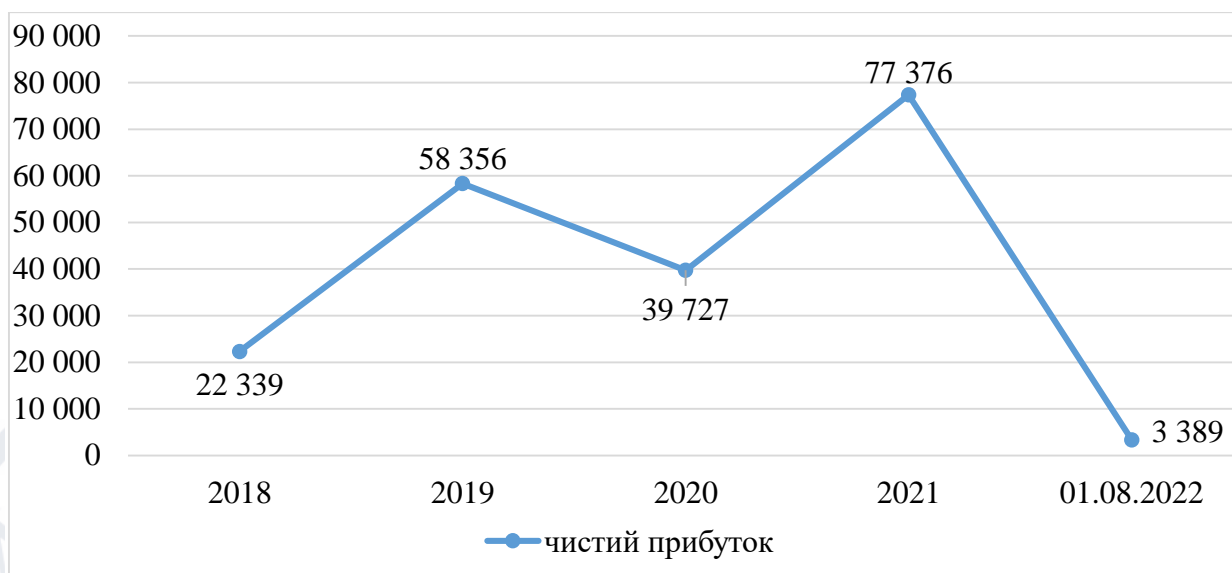

Рисунок 2.17 – Чистий прибуток банків України, млн. грн.

Джерело: складено автором на основі [37]

За 2020 рік чистий прибуток зменшився на третину порівняно з 2019 роком. І якщо у 2021 році чистий прибуток зріс аж до 77376 млн грн, то станом на 01.08.2022 цей показник впав до найнижчого рівня за 5 років, зменшившись у 22 рази порівняно з груднем 2021 року.

Отже за підсумками проаналізованих даних, бачимо що 2019 та 2020 роки демонструють ознаки впливу економічної кризи викликаной вірусом COVID-19. Підтверджується така тенденція і по обсягу прибутку після оподаткування за 2020 рік, де більше 70% прибутку 2020 року було зароблено за перший квартал. Війна росії в Україні повністю відкоригувала тенденцію до скорочення частки непрацюючих кредитів, яке почалось з 2018 року. Якщо на початку 2022 року і навесні ці зміни були менш помітні за рахунок регулятивних дій вітчизняних банків та Національного банку України, то вже з червня- липня цього року банками була визнано зростання NPL. Та, нажаль, глибока економічна криза матиме суттєві наслідки.

Згадуючи нинішню ситуацію із повномасштабним вторгненням Росії на території нашої держави, негативно вплинула на фінансово безпеку держави та окремих банків. Проте за даними НБУ банки підійшли до кризи операційно стійкими та ефективними, із планом дій на випадок

несприятливих подій, та мали значні запаси капіталу та ліквідності. Довіра вкладників до банків збереглася: обсяги коштів на рахунках населення та бізнесу зросли в перші тижні після початку війни. Однак, нині зростання вкладів призупинилося. Попри те, що ліквідність банківського сектору наразі не викликає занепокоєнь, ризик ліквідності все ще присутній

Зважаючи на невизначеність макроекономічних умов та фінансового стану позичальників, масове кредитування бізнесу зараз є можливим лише у разі розширення програм державної підтримки. Ключовим для банків залишається кредитний ризик, що паралельно є найбільшою загрозою для банківського сектору.

Банківський сектор вперше за п'ять років став збитковим через різке зростання відрахувань до резервів. За очікуваннями НБУ, банки втратять мінімум 20% кредитного портфеля унаслідок війни та економічної кризи.

2.3 Аналіз діяльності та забезпечення фінансової безпеки АТ КБ «Приватбанку»

АТ КБ «Приватбанк» був заснований в 1992 році, а вже сьогодні є одним із найрозвинутіших банків та лідером банківського рейтингу. На даний момент користувачів Приватбанку понад 18 мільйонів українців. У 2016 році Приватбанк пройшов націоналізацію та єдиним акціонером банку стала держава в особі Кабінету Міністрів України. Приватбанк є найбільшим емітентом платіжних карток в Україні та саме Приватбанк володіє власною системою грошових переказів «PrivatMoney» та найбільшим інтернет банкінгом «Приват24». Банк має генеральну ліцензію Національного банку України на проведення банківських операцій, що надає йому змогу обслуговувати корпоративних та приватних клієнтів відповідно до міжнародних стандартів та здійснювати весь спектр банківських послуг. Також Приватбанк є найкращим роботодавцем серед банківських установ [42].

Спочатку розглянемо фінансові показники АТ КБ Приватбанку задля аналізу його діяльності з допомогою активів та пасивів банку (таблиця 2.5)

Таблиця 2.5 – Структура, динаміка активів та пасивів АТ КБ «Приватбанк»

	2019	2020		2021		01.08.2022	
Активи	(тис. грн.)	(тис. грн.)	при ріст %	(тис. грн.)	при ріст %	(тис. грн.)	при ріст %
Грошові кошти та еквіваленти	23184061	26174275	12,9	29303603	12,0	24575682	-16,1
Кредити юридичних осіб	15026342	15145864	0,8	18257712	20,5	26944464	47,6
Кредити фізичних осіб	42285949	43042419	1,8	51368379	19,3	49370305	-3,9
Всього активів	300710035	367025627	22,1	383410248	4,5	504240974	31,5
Пасиви	2019	2020		2021		01.08.2022	
Кошти банків	173158,68	2662,7614	-98,5	8982,2367	237,3	7537,7053	-16,1
Депозити юридичних осіб	34798901	57178767	64,3	70552385	23,4	97000576	37,5
Депозити фізичних осіб	81898959	114377418	39,7	125223443	9,5	217500930	73,7
Власний капітал	52631222	53254950	1,2	58377898	9,6	79512501	36,2
Всього пасивів	300710035	367025627	22,1	383410248	4,5	504240974	31,5

Джерело: складено автором на основі [42]

Дані таблиці 2.4 вказують на суттєві зміни в серпні 2022 року, де кредити фізичних осіб зменшились на 3,9%, а грошові кошти в структурі активів банку скоротились на 16% порівняно з 2021 роком, що є негативною тенденцією, та свідчить про вагомий вплив військових дій як на структуру активів держави, так і окремо банку. Проте є відносно позитивним приріст депозитів фізичних осіб майже на 74%, адже в майбутніх періодах, кошти потрібно буде зняти з користування банком, що буде важче здійснити за відсутності кредитів. Розглянемо детальніше структуру активів та здійснимо певний аналіз за допомогою наступних даних у таблиці 2.6.

Таблиця 2.6 –Динаміка структури активів АТ КБ «Приватбанк»

Показники	2019		2020		2021		01.08.2022	
	млн. грн	Пит. вага, %	млн. грн	Пит. вага, %	млн. грн	Пит. вага, %	млн. грн	Пит. вага, %
Грошові кошти та їх еквіваленти	25304,6	8,41	26174,3	7,13	29303,6	7,64	24575,7	4,87
Фінансові активи, що обліковуються за справедливою вартістю через прибуток або збиток	86226,7	28,67	101860,7	27,75	91711,3	23,92	96886,3	19,21
Кредити та заборгованість клієнтів	60931,8	20,26	58188,3	15,85	69626,1	18,16	76314,8	15,13
у тому числі кредити та заборгованість юридичних осіб	15310,6	5,09	15145,9	4,13	18257,7	4,76	26944,5	5,34
у тому числі кредити та заборгованість фізичних осіб	45621,2	15,17	43042,4	11,73	51368,4	13,40	49370,3	9,79
Дебіторська заборгованість щодо поточного податку на прибуток	2256,9	0,75	6659,8	1,81	9977,7	2,60	13931,6	2,76
Основні засоби та нематеріальні активи	5976,3	1,99	7380,1	2,01	7020,3	1,83	6592,1	1,31
Інші фінансові активи	11199,9	3,72	12721,6	3,47	13808,1	3,60	17604,1	3,49
Інші активи	2634,5	0,88	2475,5	0,67	2027,1	0,53	30044	5,96
Чисті активи, усього	300710	100	367025,6	100	383410	100	504241	100

Джерело: складено автором на основі [42; 43]

На основі аналізу структури і динаміки активів відділення АТ КБ «Приватбанк» за 2019-2022рр можна зробити висновок, що у 2019 році найбільша питома вага в активах займали фінансові активи, що

обліковуються за справедливою вартістю – 28,67%, у 2021 році їхня питома вага зменшилась в порівнянні з попереднім періодом на 0,9%, а сума збільшилась на 15634 млн. грн. Найменшу питому вагу в активах у 2022 році займають основні засоби та нематеріальні активи – 1,31%, однак величина їхньої питомої ваги в порівнянні з попереднім періодом зменшилась на 0,5%, інші активи – 5,96%, дебіторська заборгованість – 2,76%. При цьому загальна величина грошових коштів АТ КБ «Приватбанк» за 2020 році збільшилась на 869,7 млн. грн. за рахунок підвищення рівня ефективності здійснення грошових операцій, кредитів фізичним особам у 2020 році порівняно з 2019р. Проте вже у серпні 2022 року цей показник суттєво зменшився через війну в країні, а саме на 4727,9 млн. грн. Аби детальніше зрозуміти структуру активів розглянемо її на наступній діаграмі (рис. 2.18).

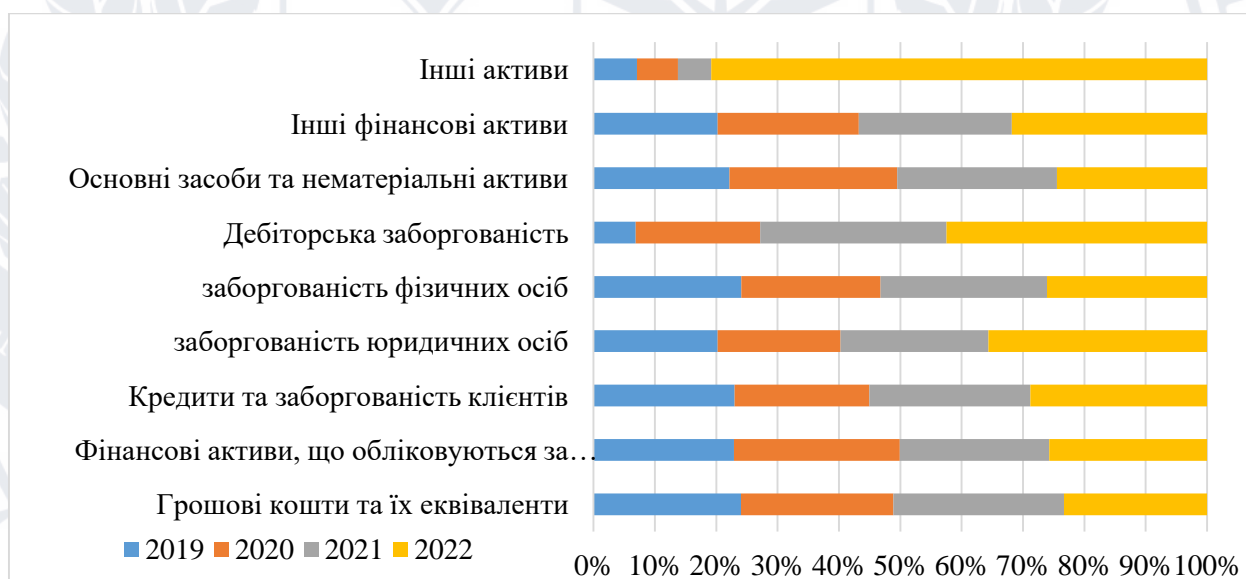

Рисунок 2.18 – Динаміка активів Приватбанку

Джерело: складено автором на основі [37; 42]

Згідно аналізованих даних інші активи та інші фінансові активи станом на серпень 2022 року значно зросли, сягнувши суми 30 043 962 тис. грн. Суттєвих змін зазнала дебіторська заборгованість станом на 2022 рік. Цей показник зріс на 3953809 тис. грн порівняно з попереднім 2019 роком.

Продовжимо аналіз діяльності банку на прикладі фінансових результатів за період з 2019 року по серпень 2022 року у таблиці 2.7.

Таблиця 2.7 – Доходи, витрати та чистий прибуток АТ КБ «Приватбанк» за 2019-2022 рр.

Назва статей	роки				зміна, тис. грн	зміна, %
	2019	2020	2021	01.08.202		
Процентні доходи	30893122	30750044	32566633	21122740	-11443893	-35,14%
Процентні витрати	12916760	11161300	6140952	2433309	-3707643	-60,38%
Чистий процентний дохід/(витрати)	17976361	19588744	26425681	18689431	-7736250	-29,28%
Комісійні доходи	22206411	24763258	31493304	16691363	-14801941	-47,00%
Комісійні витрати	5838639	8008812	10671789	6697975	-3973814	-37,24%
Чистий комісійний дохід/(витрати)	16367772	16754447	20821515	9993388	-10828127	-52,00%
Всього доходів	44306960	49501234	43310911	34309371	-9001540	-20,78%
Всього витрат	12401110	24474614	16959823	21357446	4397622	126%
Прибуток/(збиток) до оподаткування	31905850	25026620	26351087	12951925	-13399162	-50,85%
Податок на прибуток	-385	-5516	16698	2017492	2000794	12082%
Чистий прибуток/(збиток)	31906235	25032136	26334389	10934433	-15399957	-58,48%

Джерело: складено автором на основі [37; 42]

Таким чином, згідно з даними таблиці чистий процентний дохід за аналізований період зменшився за 2022р. на 15399957 тис. грн. або на 58,48% і склав всього лише 10934433 тис. грн., що є найменшим показником за аналізований період. Хоча АТ КБ «Приватбанк» вдалося у 2021 році вийти з тенденції спадання через вплив пандемії та показати вищий показник ніж у 2020 році на 5,2%. Загальна величина чистого комісійного доходу за 2020р. у порівнянні з 2019р. збільшилась на 386675 тис. грн. або на 23,6% за рахунок збільшення величини комісійних доходів банку на 2556,84 тис. грн. та зменшення величини комісійних витрат на 4672,7 тис. грн. Проте всі решта показників окрім витрат та податку на прибуток, що зріс майже в 1,5 рази за серпень 2022 року, показали негативну тенденцію до спадання.

Маючи статус надійного банку, АТ КБ «Приватбанк» прагне бути уособленням стабільності, та динамічного розвитку попри всі труднощі економічні та політичні. Сьогодні банк надає послуги всім категоріям населення, що свідчить про провідну позицію банку на ринку роздрібних банківських послуг України. Розглянемо розміри кредитного портфелю та які резерви для ризику залишає банк на наступному рисунку 2.19.

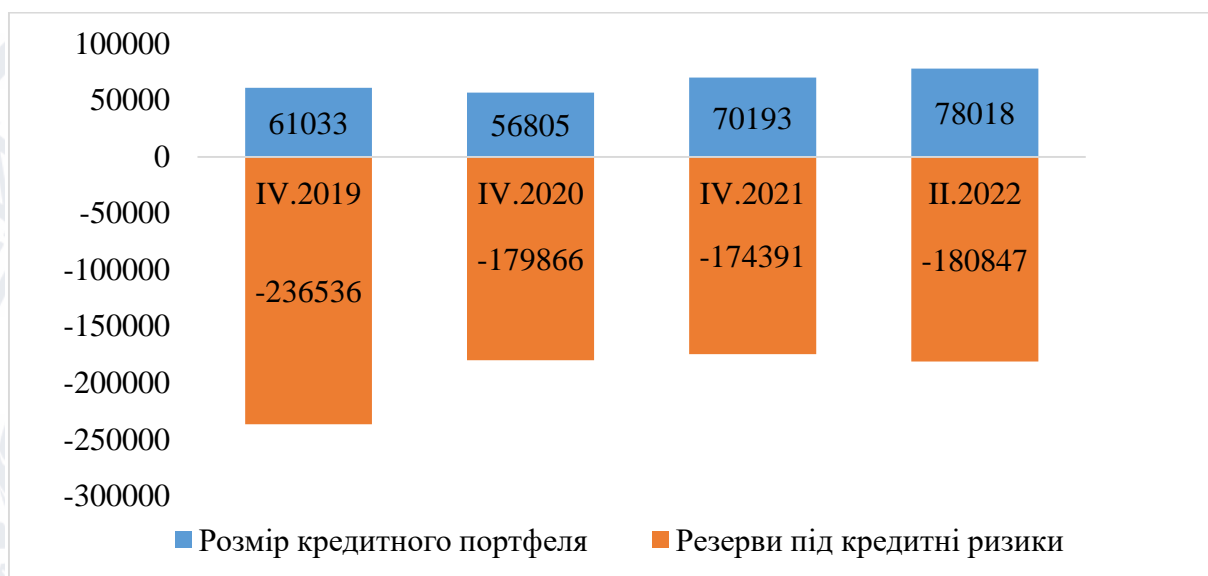

Рисунок 2.19 – Динаміка розмірів кредитного портфелю, тис. грн

Джерело: складено автором на основі [37; 42]

Згідно даних рис.2.19 розміри кредитного портфелю поступово збільшуються, що є позитивною тенденцією для банку. Та фактично незмінними залишаються резерви під кредитні ризики, що в наш час насторожує, адже ймовірність безнадійних кредитів зростає. Прикладом такої тенденції є динаміка непрацюючих кредитів АТ КБ «Приватбанку». Можемо розглянути її динаміку на наступному рисунку 2.20.

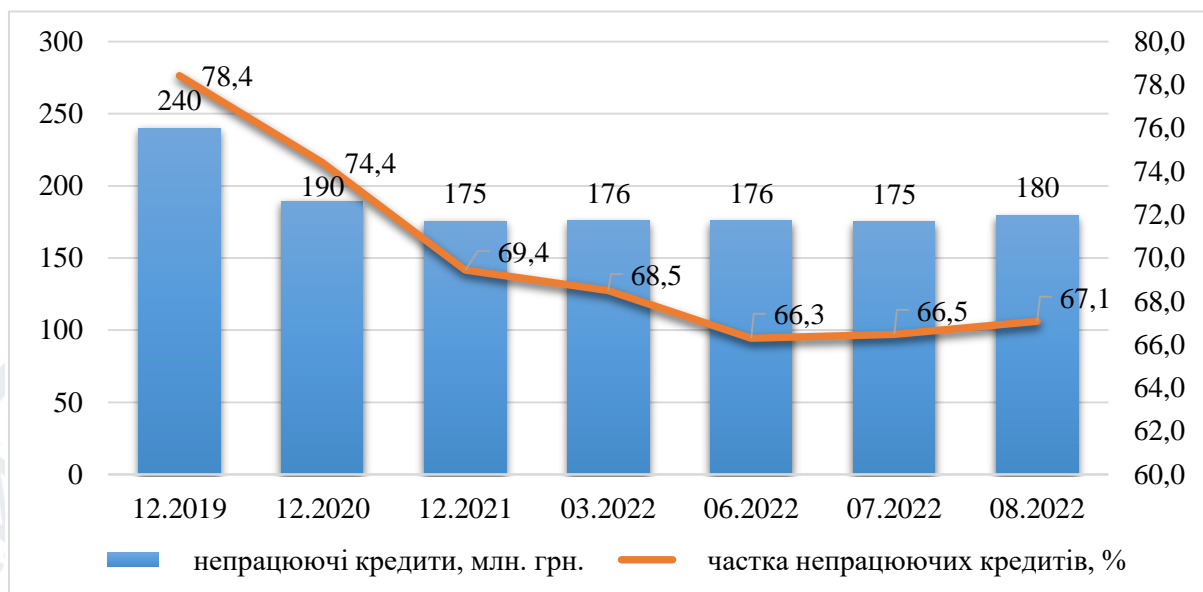

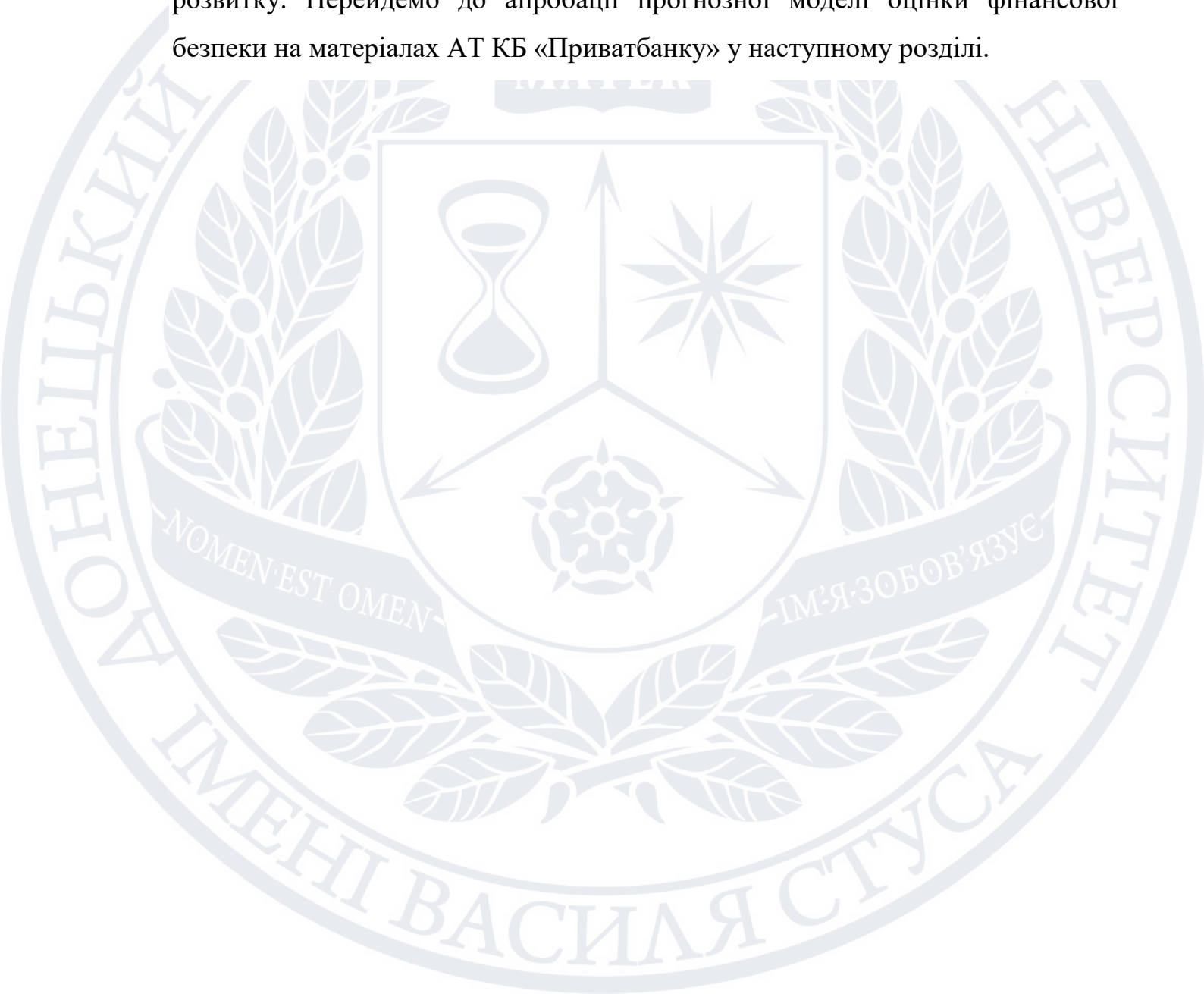
Рисунок 2.20 - Динаміка частки непрацюючих кредитів АТ КБ «Приватбанк» за 2019-2022 рр.

Джерело: складено автором на основі [41]

Починаючи з кінця 2021 року, тенденція до активного спадання показника переросла в помірне спадання до липня цього року, коли показник частки сягнув знову 66,5% і продовжує поступово зростати, що є дуже негативною тенденцією, враховуючи військовий стан та економічну кризу. Проте таке зростання не безпричинне, адже банки України з державною часткою, в тому числі і АТ КБ «Приватбанк» з січня 2021 року найбільше скоротили обсяг непрацюючих кредитів до березня 2022 року, в результаті чого частка непрацюючих кредитів знизилась, проте частка непрацюючих кредитів досі є тягарем «Приватбанку», адже близько 60 % усього банківського сектору державних банків припадає саме на аналізований банк.

Отже, згідно отриманих результатів, за 2019 та 2021 роки присутня необхідність підвищення ефективного контролінгу з боку банку за станом кредитних виплат потенційними позичальниками та створення додаткових резервів для покриття можливих збитків від кредитної діяльності. Для зниження ризиків керівництву АТ КБ «Приватбанк» слід звернути увагу на підвищення рівня ефективності управління кредитними операціями за

рахунок збільшення рівня страхування, вартості застави, здійснення більш результативного процесу оцінки кредитоспроможності потенційного позичальника. Також варто відмітити, що стан фінансової безпеки потрібно підвищувати, так як це було вже у 2021 році, банк успішно подолав кризу карантинних обмежень та вийшов на новий рівень довіри клієнтів. Та 2022 рік вносить свої корективи до планів банку та розроблених ним стратегій до розвитку. Перейдемо до апробації прогностної моделі оцінки фінансової безпеки на матеріалах АТ КБ «Приватбанку» у наступному розділі.

РОЗДІЛ 3. НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ОЦІНКИ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ БАНКІВ

3.1 Розробка концепції вдосконалення оцінки фінансової безпеки банків

Повноцінне функціонування банків та банківської системи напряму залежить від попередньо визначеного та оціненого рівня фінансової безпеки. Сутність розробки концепції щодо вдосконалення оцінки фінансової безпеки банків допоможе насамперед узагальнити наявні методи оцінки та виокремити з них найефективніші.

Метою даної концепції виступатиме вияв та формування єдиного комплексного підходу оцінювання фінансової безпеки банків задля ефективної роботи банку та високого рівня його фінансової безпеки. Для досягнення поставленої мети будуть виконані такі завдання:

- 1) дослідження сутності та змісту фінансової безпеки банку, методичного інструментарію її оцінки;
- 2) проведення оцінки рівня фінансової безпеки банків;
- 3) визначення напрямів вдосконалення оцінки фінансової безпеки

Побудова даної концепції відбуватиметься за умови дотримання таких принципів:

- комплексності передбачає використання всіх можливих методів оцінки, задля забезпечення ефективного аналізу рівня фінансової безпеки банку та безпеки банківських ресурсів;
- своєчасності, що характеризується вчасним виявом та прогнозом даних, що є заходами попередження та прогнозування можливих загроз для забезпечення високого рівня фінансової безпеки;
- безперервності - протидія та постійний аналіз впливу тих чи інших факторів на рівень фінансової безпеки банків ,

- обґрунтованості – відповідає за реалізацію методів оцінювання щодо захисту фінансової безпеки банків на сучасному рівні розвитку, та відповідність до встановлених норм та вимогам;

- удосконалення заходів і засобів захисту – впровадження застосування покращених методів оцінки фінансової безпеки банків.

Засобами для досягнення поставленої мети є формування та використання системи показників для чіткого аналізу та проведення оцінки фінансової безпеки банків, проведення оцінки за наявними методами оцінювання фінансової безпеки банку, до яких ми відносимо: систему показників оцінки фінансової безпеки банку, методику оцінки фінансової безпеки банку, що базується на економічних нормативах, та використання математичної моделі для прогнозу ряду показників в майбутніх періодах, щоб заздалегідь виявити можливі загрози та проблеми.

Критерії для оцінювання та визначення ефективності фінансової безпеки банків є переліком таких показників: оцінки фінансової безпеки банків: частка простроченої заборгованості, частка іноземного капіталу, рентабельності активів, інтегральний індикатор фінансової безпеки банків. Якщо ж мети досягнуто не буде, повернемося до засобів досягнення мети і будемо змінювати підхід. В ідеалі, те до чого ми прагнемо це звісно ж щоб мета була досягнена та був сформований єдиний ефективний підхід оцінювання фінансової безпеки банків. Концепція представлена на рисунку

3.1

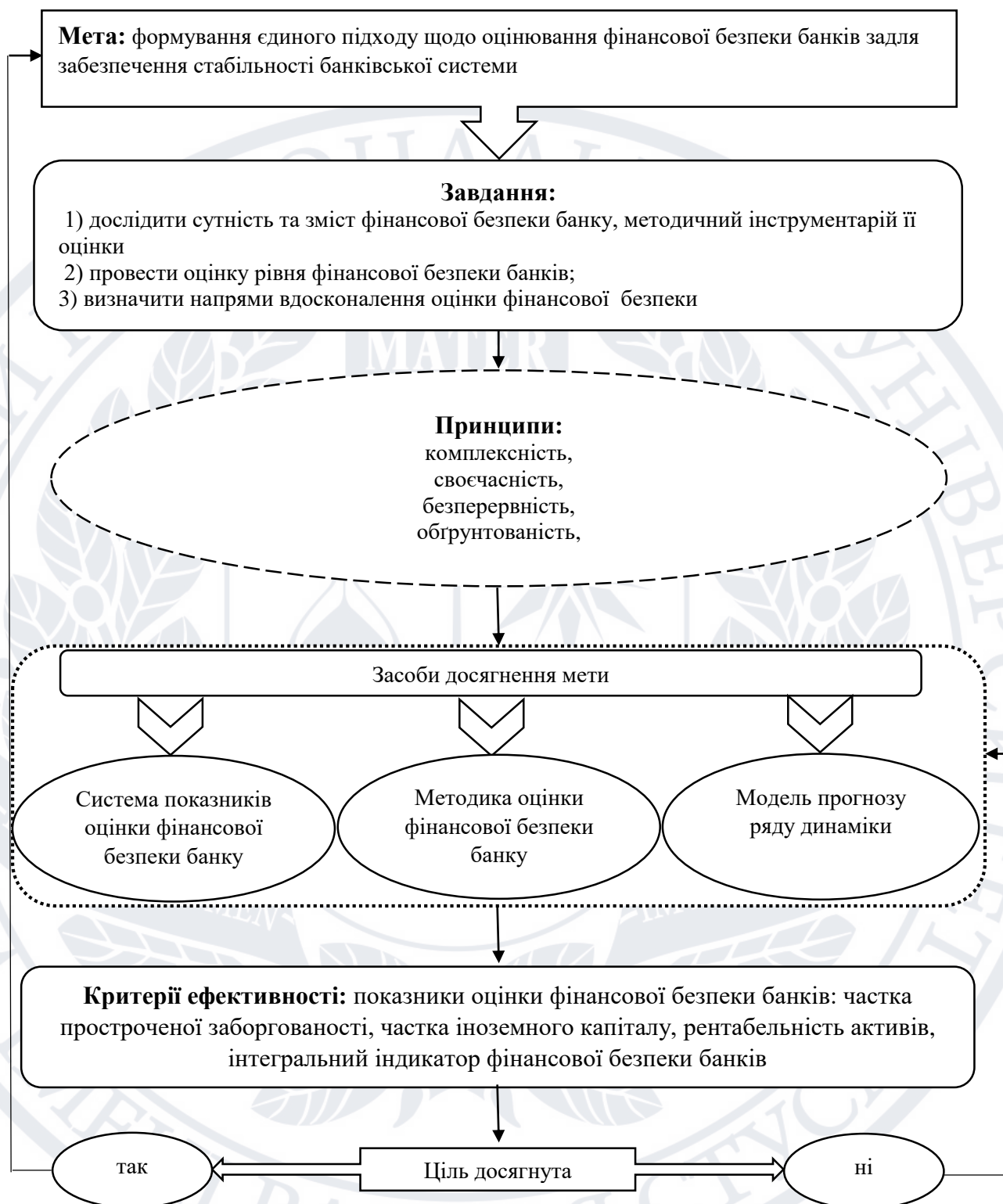

Рисунок 3.1 – Концепція вдосконалення оцінки фінансової безпеки банку

У реалізації даної концепції ми будемо обирати потрібну нам площину індикаторів, коефіцієнтів та показників для проведення оцінки фінансової безпеки банків України та окремо на матеріалах АТ КБ «Приватбанку». Так

як для аналізу рівня фінансової безпеки потрібні дані Національного банку України та статистичні дані щодо діяльності усіх банків, то перелік показників потрібних для апробації даної моделі на окремому банку буде потребувати частково інший перелік індикаторів, тому перед нами постане завдання вибору умовно правильних показників.

Також серед обраних засобів досягнення мети присутня уже наявна методика щодо оцінки рівня фінансової безпеки банків, що базується на економічних нормативах. У першому розділі, ми прийшли до висновку, що даний метод потребує для більш точного аналізу стану саме фінансової безпеки банків та рівня його безпеки. Тому розуміємо, що доцільно даний метод застосовувати у процесі оцінки у комплексі із іншими засобами та методами оцінювання фінансової безпеки банків, що ми і зробимо.

Після проведених розрахунків стосовно описаних засобів досягнення мети, останнім і не меншим важливим етапом у досягненні поставленої цілі є розрахунок прогнозу рядів динаміки фінансових показників на майбутні періоди задля попередження та запобігання ризиків впливу факторів на стан фінансової безпеки банків, що допоможе уникнути та попередити про негативні наслідки. Розрахунок даної моделі є ключовим у розробці даної концепції, адже даний етап допоможе зрозуміти наскільки ефективним та якісним у використанні буде розроблений нами підхід щодо покращення оцінки фінансової безпеки банків.

Слід зауважити, що критеріями ефективності у даній концепції є перелік попередньо обраних індикаторів рівня фінансової безпеки банків. Щодо показника «частка простроченої заборгованості» розуміємо, що важливо оцінити рівень ризику із простроченими, у деяких випадках вже непрацюючими кредитами, адже чим вище частка тим більші витрати у банків. Недоотримання коштів у банку призводить до низки проблем, найперша яка виникає це труднощі у виплатах по депозитах. Стосовно частки іноземного капіталу розуміємо, що важливо аби кошти державних банків у статутному капіталі банків переважали, адже перевага іноземного капіталу

витісняє із ринку фінансових послуг вітчизняні банки. Проте розуміємо, що на даному етапі банки з іноземним капіталом активно підтримують економіку нашої держави в умовах кризового стану. Загальновідомо, що показник рентабельності активів є одним із найважливіших показників який допоможе надати оцінку рівня забезпечення фінансової безпеки банку. Тому будемо проводити аналіз його динаміки та оцінювати можливі ризики. Ключовим критерієм ефективності у переліку із розробленої концепції є інтегральний індикатор рівня фінансової безпеки банків, який допоможе надати загальну оцінку стану фінансової безпеки банків. Всі попередні розрахунки будуть спрямовані на проведення інтегральної оцінки.

3.2 Методи та моделі ефективного аналізу та оцінки рівня фінансової безпеки банків

Виходячи з розробленої концепції маємо перейти до її реалізації, у вигляді побудови моделі прогностичних показників фінансової безпеки банків задля ефективної її оцінки. Безперервний моніторинг забезпечить своєчасний вияв потенційних загроз для забезпечення ефективної діяльності та розвитку банківської системи, аби завчасно протидіяти можливим негативним факторам.

Для визначення тенденцій щодо змін рівнів динамічних рядів у часі використаємо модель рядів динаміки. У процесі аналітичного вирівнювання значення індикаторів фінансової безпеки банків України, (Y) було замінено на відповідні значення, розраховані за допомогою певних функцій, що обирались в залежності від попередньо розрахованих показників у першому та другому розділах та характеру їх динаміки. Відносно стабільна поведінка графіку була помітна відносно показника частки активів 5 найбільших банків у сукупних активах, саме тому використано було лінійну функцію для прогнозу. Проте в більшості приростах рядів динаміки простежувалось нестабільне зростання чи спадання, в таких випадках використовуються функції поліноміальна («частка простроченої заборгованості за кредитами в

загальному обсязі кредитів, наданих банками резидентам України, %», «частка іноземного капіталу в статутному капіталі банків, %», «співвідношення довгострокових (понад 1 рік) кредитів та депозитів, разів», «рентабельність активів, %»), експоненційна, ступенева («співвідношення ліквідних активів до короткострокових зобов'язань»), та логарифмічна («співвідношення банківських кредитів та депозитів в іноземній валюті, %») [32; 35, 36].

За допомогою розрахованого коефіцієнту апроксимації R^2 будемо обирати адекватність рівняння для вибору нам потрібного в тому чи іншому випадку. Відповідно чим вище значення даного коефіцієнту тим вищою є точність обраного рівняння для розрахунку майбутніх показників. Чим ближче значення даного коефіцієнта до 1 тим точніше модель здатна показати тенденцію розвитку. Результати здійсненого дослідження можна побачити в таблиці 3.1

Таблиця 3.1 –Вирівнювання прогнозних даних за аналітичними функціями

Показник	Вид апроксимації	Прогнозна модель	R^2
1	2	3	4
Частка простроченої заборгованості за кредитами в загальному обсязі кредитів, наданих банками резидентам України, %	Поліноміальна	$y = 1,1533x^3 - 9,9986x^2 + 18,528x + 42,948$	0,9923
Співвідношення банківських кредитів та депозитів в іноземній валюті, %	Логарифмічна	$y = -41\ln(x) + 115,12$	0,9888
Частка іноземного капіталу в статутному капіталі банків, %	Поліноміальна	$y = 1,3014x^2 - 7,1106x + 34,872$	0,558
Співвідношення довгострокових (понад 1 рік) кредитів та депозитів, разів	Поліноміальна	$y = 0,0643x^2 - 0,4557x + 4,26$	0,5937
Рентабельність активів, %	Поліноміальна	$y = 0,0375x^3 - 1,0868x^2 + 5,0157x - 2,098$	0,7518

Продовження таблиці 3.1

1	2	3	4
Співвідношення ліквідних активів до короткострокових зобов'язань	Ступенева	$y = 0,9389x^{-0,047}$	0,5736
Частка активів п'яти найбільших банків у сукупних активах банківської системи, %	Лінійна	$y = -1,66x + 62,66$	0,4662

Джерело: розраховано автором на основі [37; 44; 45; 46]

Завдяки результатам проведеного аналізу виконаємо обчислення індикаторів фінансової безпеки банків з прогнозованими показниками на наступні 3 роки (2023-2025рр). За основу будемо використовувати вже раніше обраховані показники фінансової безпеки банків (з використанням MS Excel). Розрахунок показників наведений у таблиці 3.2.

Таблиця 3.2 – Прогнозні показники фінансової безпеки банків на 2023-2025 роки

Показник	2023	2024	2025
Частка простроченої заборгованості за кредитами в загальному обсязі кредитів, наданих банками резидентам України, відсотків	43,2792	78,2945	141,7512
Співвідношення банківських кредитів та депозитів в іноземній валюті, відсотків	41,6578618	35,33768	29,8629
Частка іноземного капіталу у статутному капіталі банків, відсотків	39,0588	48,8664	61,2768
Співвідношення довгострокових (понад 1 рік) кредитів та депозитів, разів	3,8406	4,2208	4,7296
Рентабельність активів, відсотків	-3,0286	-7,3788	-12,3276
Співвідношення ліквідних активів до короткострокових зобов'язань, відсотків	0,863	0,857	0,851
Частка активів п'яти найбільших банків у сукупних активах банківської системи, відсотків	52,7	51,04	49,38

Джерело: розраховано автором на основі [37; 42; 44; 47]

Отже, розрахувавши прогнозні значення індикаторів фінансової безпеки банків розглянемо значення частки простроченої заборгованості (рисунок 3.1).

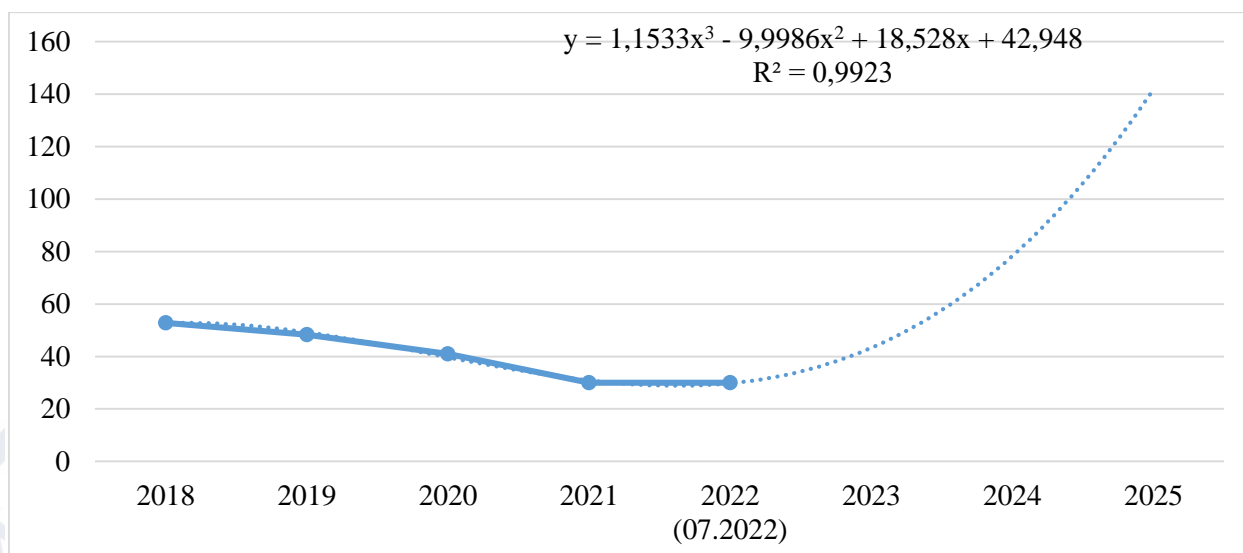

Рисунок 3.1- Прогноз динаміки індикатора «частка простроченої заборгованості за кредитами в загальному обсязі кредитів, наданих банками резидентам» у 2023- 2025 рр.

Можемо прослідкувати на графіку майбутнє зростання частки простроченої заборгованості за кредитами, що є негативною тенденцією та свідчить про погіршення стану кредитного портфеля банків України у подальшому, особливо в умовах війни та економічної нестабільності.

Згідно прогнозу індикатора співвідношення банківських кредитів та депозитів в іноземній валюті в 2023-2025 роках матиме тенденцію до спадання (рис. 3.2.).

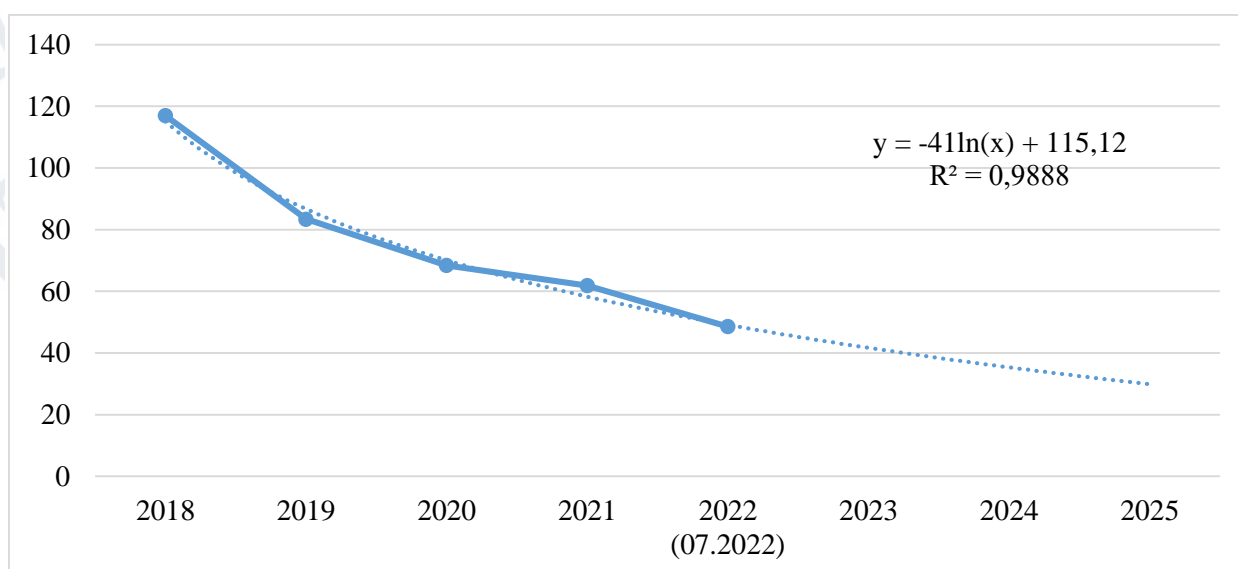

Рисунок 3.2. – Прогноз динаміки індикатора «співвідношення банківських кредитів та депозитів в іноземній валюті» у 2023- 2025 рр.

Така поведінка індикатора свідчить про те, що обсяг наданих кредитів та залучених депозитів в іноземній валюті буде зменшуватись.

Частка іноземного капіталу у статутному капіталі банків, за прогнозом протягом 2023-2025 років зростатиме та досягне критичного рівня (рисунок 3.3).

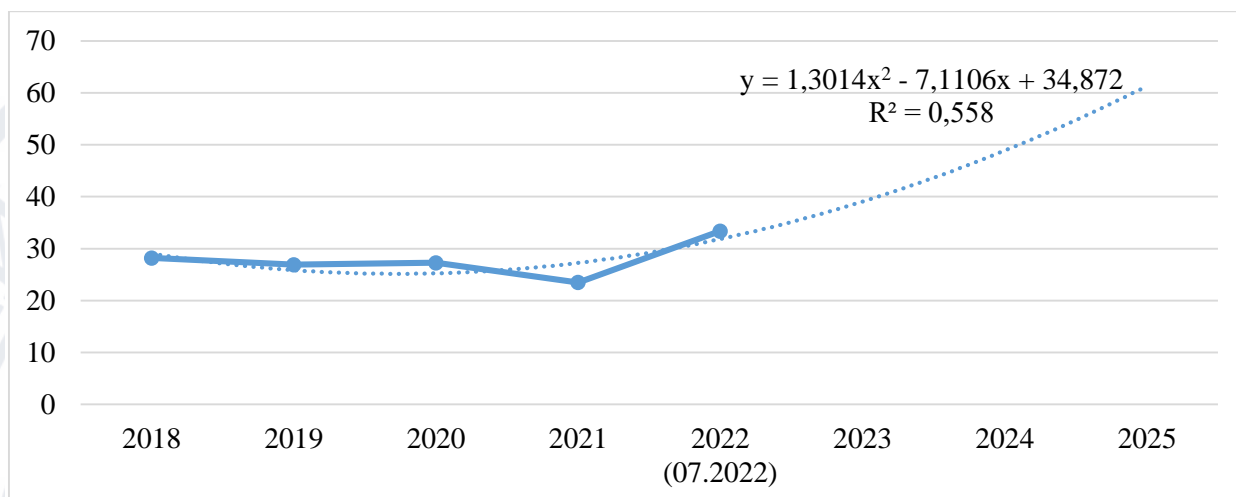

Рисунок 3.3 – Прогноз динаміки індикатора «частка іноземного капіталу у статутному капіталі банків» у 2023- 2025 рр.

Звісно, таке зростання пов'язано з більшою стійкістю іноземного капіталу до кризових явищ, ніж капіталу державних банків.

Показник співвідношення довгострокових кредитів та депозитів також матиме тенденцію до зростання переходячи за межі критичного рівня (рис. 3.4.).

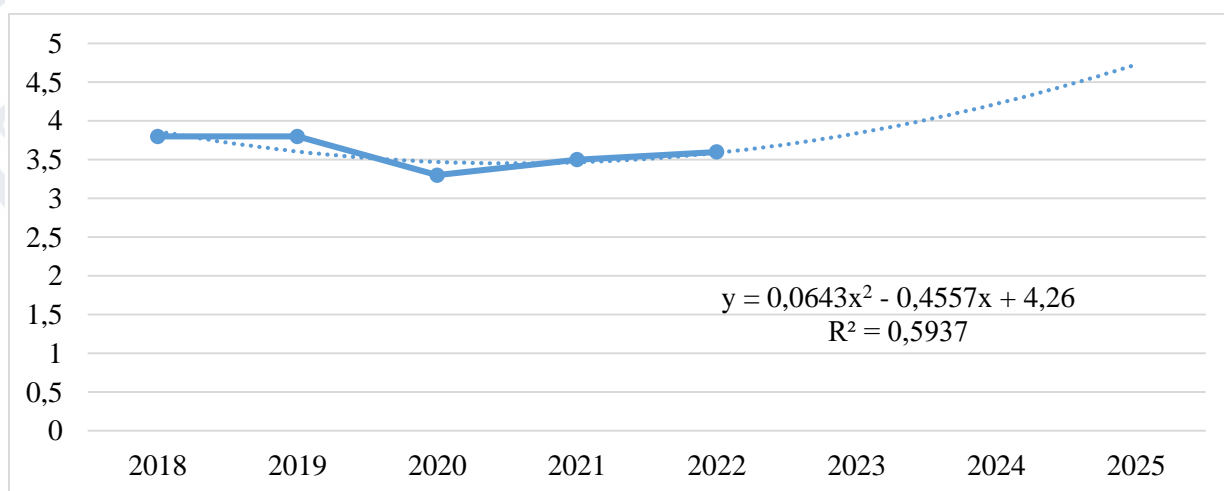

Рисунок 3.4 – Прогноз динаміки індикатора «співвідношення довгострокових кредитів та депозитів» у 2023- 2025 рр.

Можливе зростання пов'язане з тим, що досить тривалий час банки надавали більші обсяги кредитів, та замало залучали депозитів. Можлива тенденція містить негативний характер, так як через несплату позичальниками боргів за кредитами виникає ризик несплати зобов'язань за депозитами [49].

Негативної тенденції спадання до негативного значення набув показник рентабельності активів (рисунок 3.5).

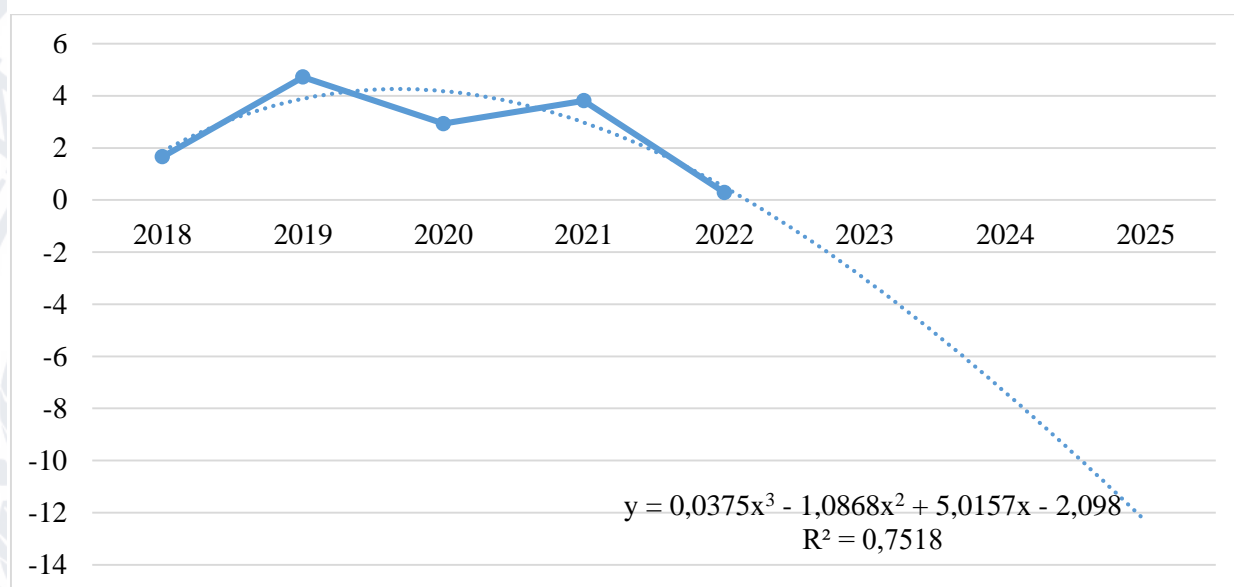

Рисунок 3.5. - Прогноз динаміки індикатора «рентабельність активів» у 2023-2025 рр.

Індикатор рентабельності активів за проведеними розрахунками на 2025 рік сягне позначки -12,3, що є нижчим за критичне у 12 разів. Аби підіймати рівень даного показника банкам варто вже зараз залучати клієнтів до активного кредитування.

Розглянемо майбутню тенденцію руху співвідношення ліквідних активів до короткострокових зобов'язань на рисунку 3.6.

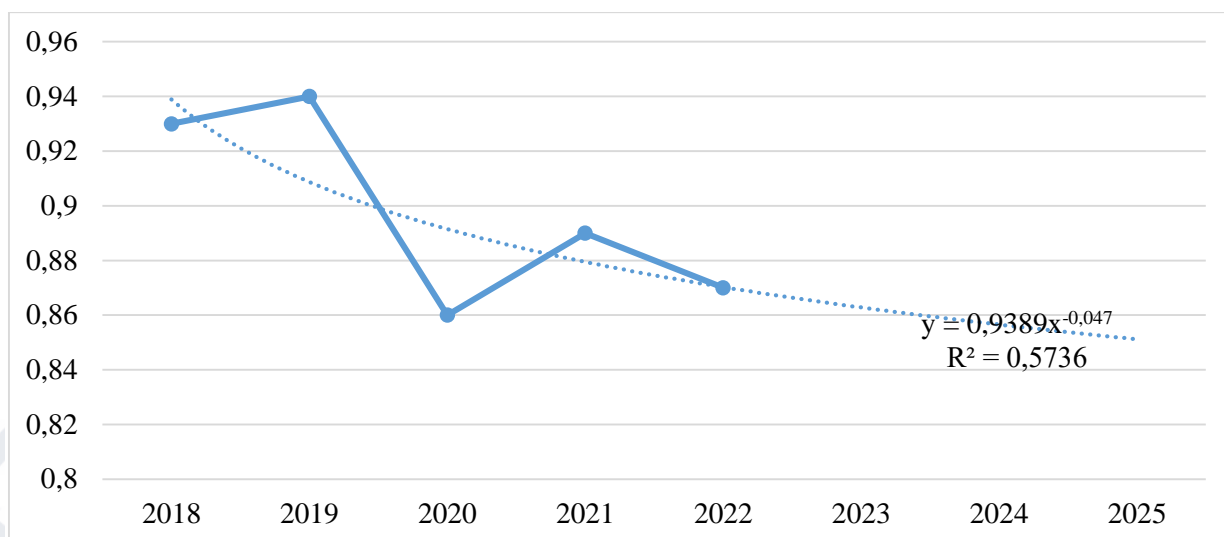

Рисунок 3.6. – Прогноз динаміки індикатора «співвідношення ліквідних активів до короткострокових зобов'язань» у 2023-2025 рр.

Співвідношення ліквідних активів до короткострокових зобов'язань, згідно прогнозних даних також матиме тенденцію до спадання, що є негативним для рівня фінансової безпеки банків, адже це свідчить про те що, банкам не вистачає активів вже зараз для погашення зобов'язань в майбутньому, проте даний показник знаходиться в межах задовільного рівня фінансової безпеки банків [50].

Наступний прогнозований рух індикатору рівня фінансової безпеки банків представлений на рисунку 3.7.

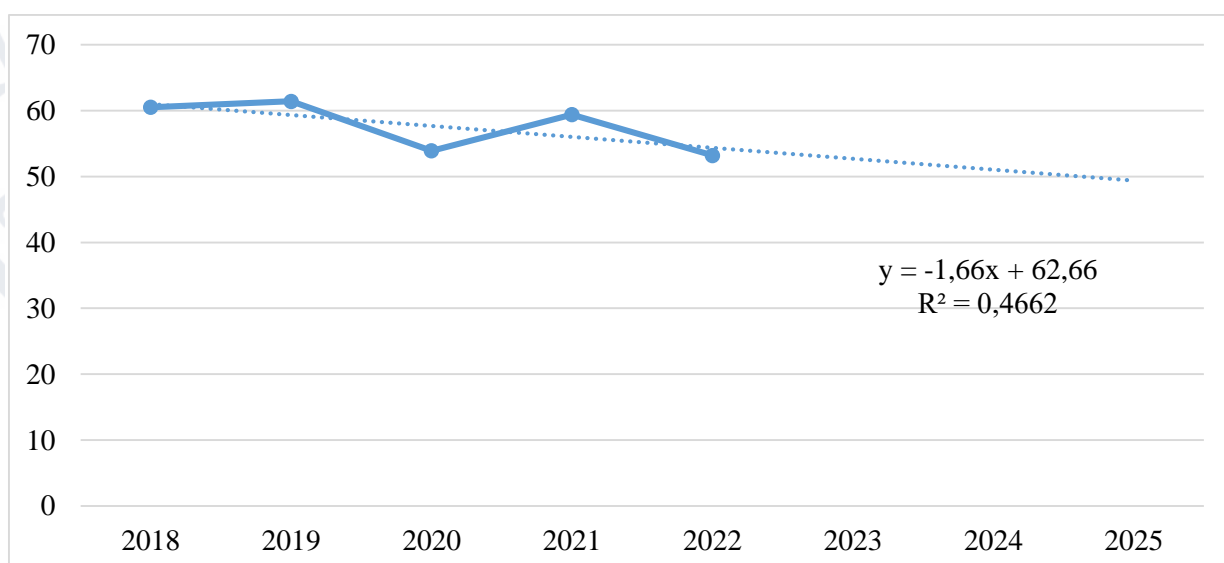

Рисунок 3.7. – Прогноз динаміки індикатора «частка активів найбільших банків у сукупних активах банківської системи» у 2023-2025 рр.

Частка активів п'яти найбільших банків у сукупних активах банківської системи має невелику тенденцію до спадання, показники якої згідно прогнозу з небезпечного рівня перейдуть в незадовільний, що є позитивною тенденцією та свідчить про зменшення монополізації у банківському секторі.

Отже, за допомогою проведених розрахунків з прогнозом даних на майбутні періоди допоможе запобігти та навіть уникнути впливу негативних факторів внаслідок військових дій на території нашої країни та завчасно розробити план врегулювання руху тих чи інших аналізованих індикаторів. В цілому по прогнозним показникам в більшості випадків спостерігається негативна тенденція, проте саме такі дії, як аналіз та вчасна оцінку з використанням прогнозу допоможе уникнути негативних тенденцій.

3.3 Апробація прогнозної моделі оцінки фінансової безпеки на матеріалах АТ КБ «Приватбанку»

Згідно аналізу у 2-му та 3-му розділах даної роботи та розробленої моделі ряду динаміки оцінки фінансової безпеки банків України за допомогою визначення із площини індикаторів нам потрібних, як зазначається у Методичних рекомендаціях щодо розрахунку рівня економічної безпеки України, проведемо аналіз оцінки фінансової безпеки АТ КБ «Приватбанку», використовуючи наступні дані з таблиці 3.3

Таблиця 3.3- Показники фінансової діяльності АТ КБ «Приватбанк»

Активи (тис. Грн.)	2019	2020	2021	01.08.2022
Грошові кошти та еквіваленти	23184061	26174275	29303603	24575682
Кредити юридичних осіб	15026342	15145864	18257712	26944464
Кредити фізичних осіб	42285949	43042419	51368379	49370305
Активи	300710035	367025627	383410248	504240974
Рентабельність активів	28%	49%	39%	62%
Пасиви (тис. Грн.)	2019	2020	2021	01.08.2022
Кошти банків	173158,6844	2662,76138	8982,23668	7537,70531
Депозити юридичних осіб	45 158 151	71 347 932	83 181 700	111 271 460
Депозити фізичних осіб	181 693 372	217 017 451	216 345 753	296 758 506
Зобов'язання	248 078 813	313 770 678	325 032 350	431 974 561
Частка депозитів фізичних осіб серед зобов'язань	73%	69%	67%	69%
Власний капітал	52631221,93	53254949,58	58377898,12	79512500,54
Співвідношення власного капіталу до активів	18%	15%	15%	16%
Статутний капітал	206 059 744	206 059 744	206 059 744	206 059 744
Співвідношення статутного капіталу до активів	69%	56%	54%	41%
Кредити	60 931 795	58 188 283	69 626 090	76 314 769
Співвідношення кредитів та депозитів	25%	19%	21%	18%
Всього доходів	44306960	49501234	43310911	34309371
Всього витрат	12401110	24474614	16959823	21357446

Джерело: складено автором на основі [42; 43]

Оцінку деяких показників, що наведено у даній таблиці, ми провели під час аналізу діяльності та забезпечення фінансової безпеки «Приватбанку», проте слід звернути увагу на рентабельність активів, які сягнули надкритичного рівня 62%. Також виросли кредити надані банком, які сягнули до позначки 76314,7 млн грн, проте, як розглядалось раніше, питома вага їх не зросла, а навіть зменшилась, що простежується на показнику співвідношення кредитів та депозитів за серпень 2022 року.

Оцінка фінансової безпеки банків України переконала, у нас є необхідна площа показників та значень для майбутніх розрахунків індикаторів фінансової безпеки банку, тому здійснимо вибір потрібних нам апроксимуючих (таблиця 3.4).

Таблиця 3.4 - Вирівнювання прогнозних даних за аналітичними функціями

Показник	Вид апроксимації	Прогнозна модель	R ²
співвідношення власного капіталу до активів	поліноміальна	$y = -0,3333x^3 + 3,5x^2 - 11,167x + 26$	1
співвідношення статутного капіталу до активів	лінійна	$y = -8,6x + 76,5$	0,9816
частка депозитів фізичних осіб серед зобов'язань	поліноміальна	$y = 0,3333x^3 - 1x^2 - 3,3333x + 77$	1
співвідношення кредитів та депозитів	логарифмічна	$y = -4,382\ln(x) + 24,231$	0,724
рентабельність активів, %	степенева	$y = 0,2927x^{0,4745}$	0,709

Джерело: складено автором на основі [35; 37; 46]

Як бачимо, використання моделі прогнозу ряду динаміки фінансової безпеки даного банку є досить успішним, адже відслідковується адекватність рівняння, у деяких випадках коефіцієнт апроксимації дорівнює 1, що гарантує точність використання того чи іншого рівняння. Такими є рівняння з поліноміальною апроксимуючою у прогнозі частки депозитів фізичних осіб серед зобов'язань, та у співвідношенні власного капіталу до активів банку. Отже, завдяки аналізу даних маємо наступні прогнозні показники (табл.3.5).

Таблиця 3.5 – Прогнозовані індикатори фінансової безпеки АТ КБ «Приватбанк» на 2023-2024 роки

Показники	2022	2023	2024
Співвідношення власного капіталу до активів%	16	16,003	13,005
Співвідношення статутного капіталу до активів,%	41	33,5	24,9
Частка депозитів фізичних осіб серед зобов'язань,%	69	76,99	92,99
Співвідношення кредитів та депозитів, разів	0,18	0,17	0,16
Рентабельність активів,%	62,00	62,82	68,50

Джерело: розраховано автором на основі [37]

У таблиці 3.5 можемо побачити, що суттєвих змін може зазнати частка депозитів фізичних осіб серед зобов'язань, а на спад рухатиметься показник співвідношення статутного капіталу до активів та співвідношення кредитів до депозитів. Розглянемо цю ситуацію детальніше на графіках, почнемо з майбутніх показників рентабельності банку(рис 3.6)

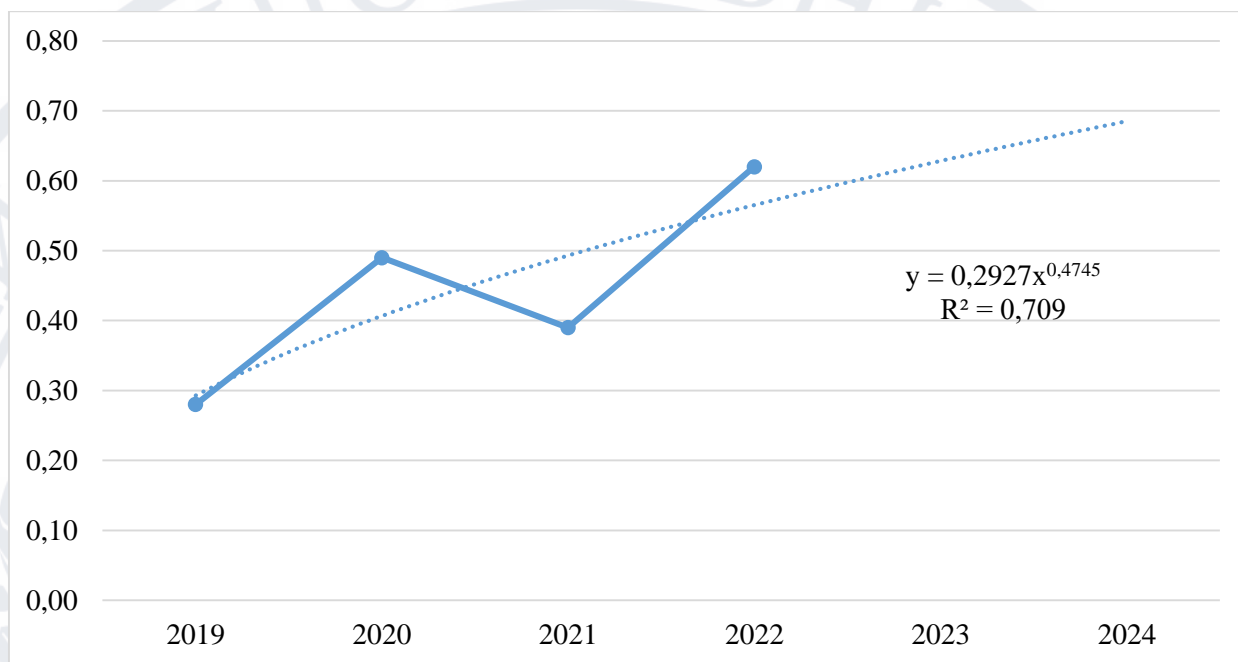

Рисунок 3.6 – Прогноз індикатора «рентабельності активів, %» АТ КБ «Приватбанк» на 2023-2024 рр.

Джерело: розраховано автором на основі [42]

Дослідження довело, показник рентабельності активів стрімко зростає, що свідчить про активне залучення кредитування, що є позитивним, проте варто аби даний показник балансував із депозитами, щоб банку вистачало забезпечувати потреби в кредитуванні клієнтів і надалі.

Перейдемо до показників капіталізації, одним із яких є співвідношення власного капіталу до активів, зображеного на рисунку 3.7.

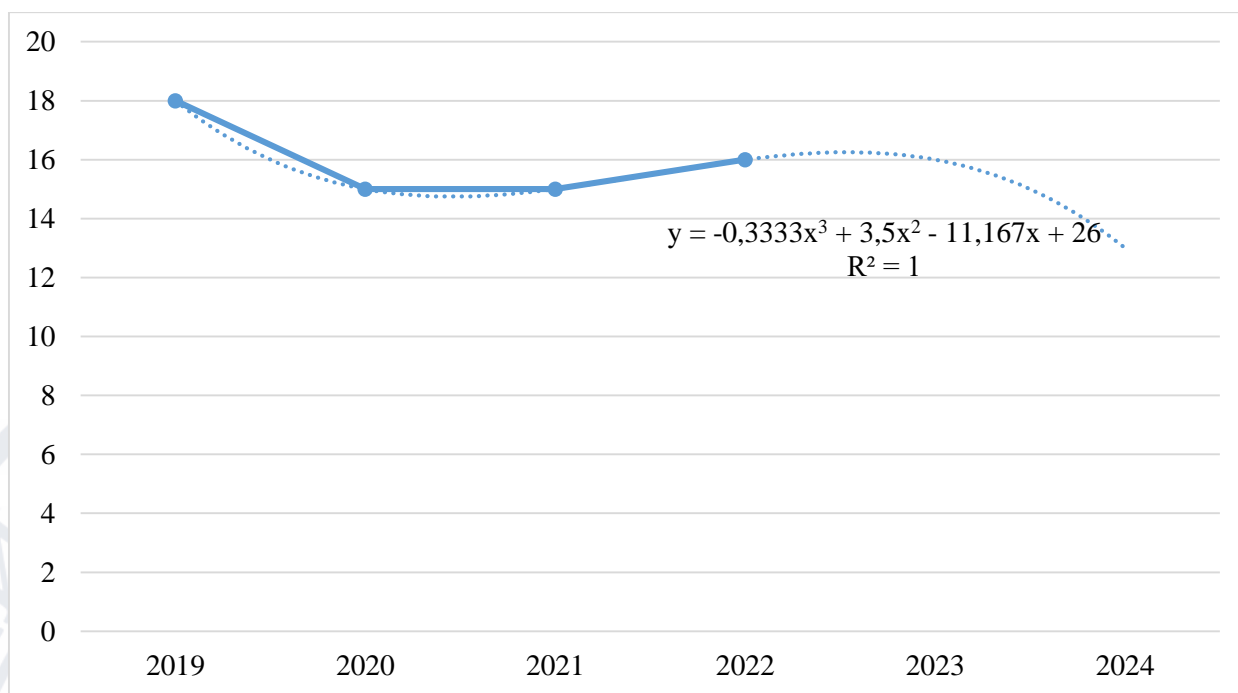

Рисунок 3.7 – Прогноз індикатора «співвідношення власного капіталу до активів» АТ КБ «Приватбанк» на 2023-2024 рр.,%

Джерело: розраховано автором на основі [42]

Зазначимо, ймовірність максимально точного прогнозу даного індикатора, адже коефіцієнт апроксимації дорівнює найвищому значенню – одиниці. Згідно прогнозованих даних показник плавно спадатиме після невеличкого зростання у 2023 році, а у 2024 році показник досягне 13%, що є негативною тенденцією і певною залежністю капіталу банку від активів та вкладень користувачів. У такому випадку слід переглянути способи кредитування та види переважаючих послуг у роботі банку.

Наступним індикатором капіталізації є співвідношення саме статутного капіталу до активів(рис. 3.8)

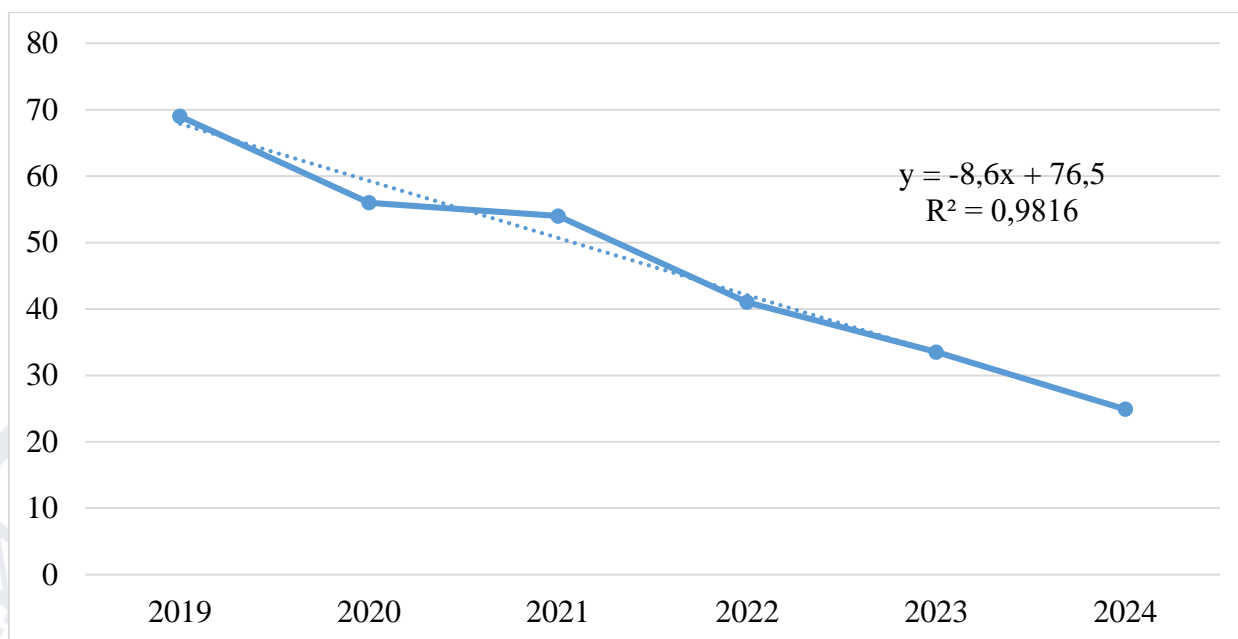

Рисунок 3.8 – Прогноз значення співвідношення статутного капіталу до активів» АТ КБ «Приватбанку» у 2023-2024 рр.,%

Джерело: розраховано автором на основі [42]

Отже наявне спадання, що правда більш стрімкіше за скорочення попереднього показника, станом на 2024 показник буде на позначці 24,9%. Банку слід створювати умови для його зростання, адже його вартість зменшується, бо акції знецінюються, і враховуючи приналежність усіх акцій банку до держави, тенденція до спаду статутного капіталу є негативним не лише для АТ КБ «Приватбанку», а й для банківського сектору.

Далі перейдемо до оцінки індикатора фондування банку на прикладі частки депозитів фізичних осіб серед зобов'язань банку (рис. 3.9).

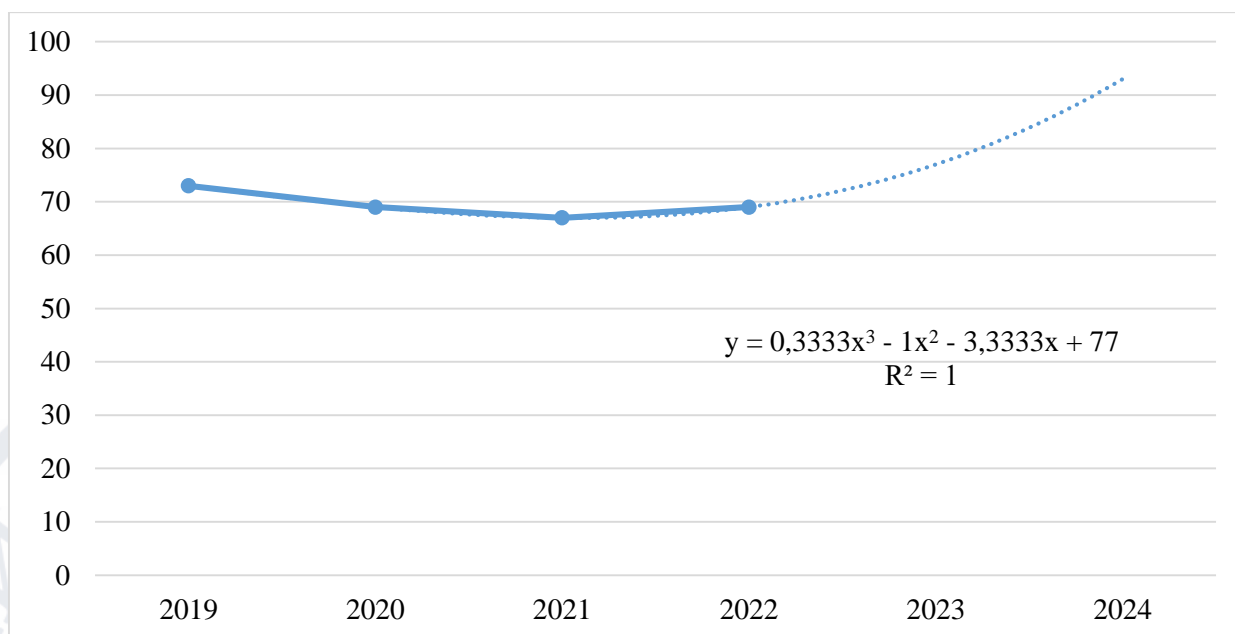

Рисунок 3.9 Прогноз індикатора «Частка депозитів фізичних осіб серед зобов'язань» АТ КБ «Приватбанк» на 2023-2024 рр.,%

Джерело: розраховано автором на основі [42]

Як бачимо на графіку динаміка фондування банку за рахунок коштів фізичних осіб є досить позитивною, на початку року така тенденція є поширеною серед інших банків, та варто трішки зупинитись, аби мати змогу потім ці залучені кошти повернути їх власникам. Адже у 2024 році прогнозованою часткою депозитів фізичних осіб є 92,9%, що є доволі критичним значенням, банку варто звернути увагу на депозити юридичних осіб, щоб хоч трішки вирівняти ситуацію.

Залежність кредитів від депозитів у банку можемо розглянути на наступному графіку (рис.3.10)

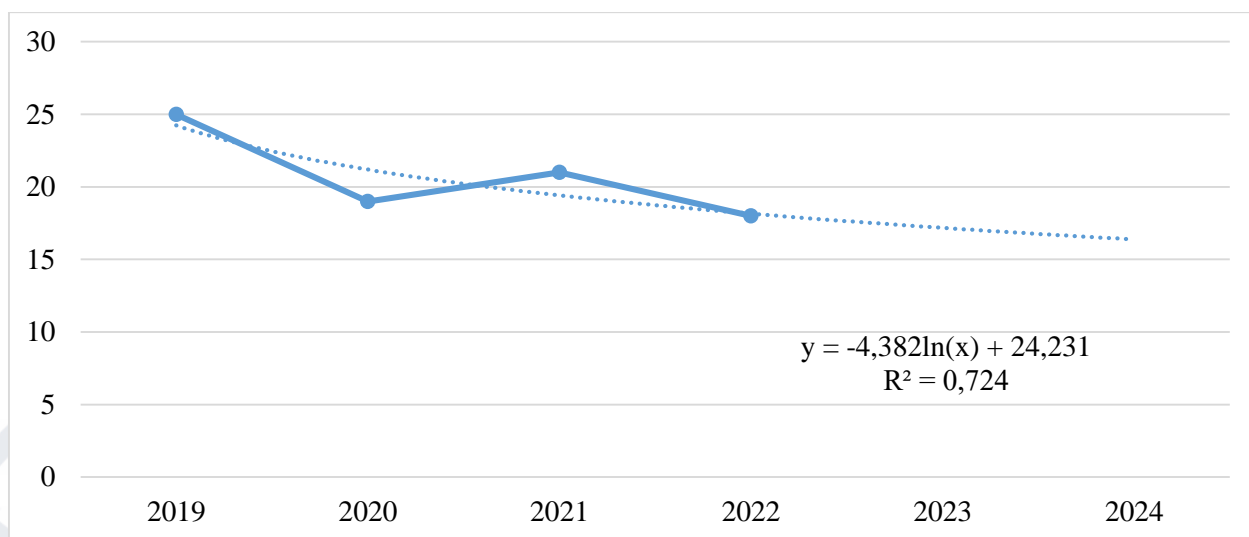

Рисунок 3.10 – Прогноз показника «співвідношення кредитів та депозитів» АТ КБ «Приватбанку» у 2023-2024 рр.,%

Джерело: розраховано автором на основі [42]

Повертаючись до питання зменшення кредитів та збільшення депозитів в масштабах країни, мусимо визнати, що у 2024 році прогноз обіцяє невеликий спад даного індикатора до 16% при тому, що зараз цей показник на позначці 18%, таке помірне спадання дозволить банку все ж таки вирівняти ситуацію із фондуювання, та залучати клієнтів до кредитування та депозитів врівноважено.

У висновку даного аналізу та побудові моделей та механізму аналізу фінансової безпеки АТ КБ «Приватбанку» варто відмітити те, що оцінка фінансової безпеки за таким аналізом відбувається точно завдяки правильно підібраними рівняннями, що дозволяє оцінити стан банку, та попередити про можливі загрози та негативні впливи тих чи інших чинників. За наявності потрібної площини даних аналіз буде доцільно використовувати як при побудові тактичної оцінки поточного стану банку, так і при запланованому оцінюванню фінансової безпеки банків на стратегічному рівні.

ВИСНОВКИ

Фінансова безпека не є чимось відокремленим – це одна із складових економічної безпеки, яка чинить прямий вплив на усі сфери розвитку суспільства та може мати негативні наслідки для національної безпеки держави у разі порушення функціонування хоча б одного із її елементів.

Змістом фінансової безпеки банку є забезпечення якісного захисту прав та інтересів банку, підвищення ліквідності активів, зростання капіталу, повернення кредитів. А процес забезпечення фінансової безпеки банку вже є сукупністю певних заходів щодо запобігання негативного впливу на безпеку банку та уникання шкоди від зовнішніх та внутрішніх загроз, задля ефективного функціонування фінансової безпеки банку. Метою фінансової безпеки банку можна назвати забезпечення якісної конкурентоспроможності як окремого суб'єкту так і всієї банківської системи, щодо запобігання збитку чи втрати прибутку внаслідок впливу зовнішнього середовища.

За результатами проведеного дослідження можна зробити такі висновки:

- досліджено сутнісні характеристики фінансової безпеки банків, що полягає в наступному: фінансова безпека банку є складовою економічної, характеризується як за кількісними так і за якісними показниками, що мають порогові значення, відповідає за забезпечення стійкості банку та за його розвиток, забезпечує фінансові інтереси клієнтів та самого банку;
- обґрунтовано методичні підходи щодо оцінки фінансової безпеки банків, які поділяються на такі групи як: методи за визначенням коефіцієнтів і індикаторів, методи економічних нормативів, методи експертних оцінок, математичні методи і моделі, та підхід з оцінки банківських ризиків, а процес оцінки відбувається у п'ять етапів, починаючи з формування множини потрібних нам індикаторів, закінчуючи розрахунком інтегрального індексу для оцінки рівня фінансової безпеки банків;

- проведено оцінку загального стану фінансової безпеки банків України з 2018 по липень 2022, та охарактеризовано його як незадовільний, адже було визначено, що за 2018-2022 роки всі показники перебували або в незадовільному стані або мали негативну тенденцію на своїх графіках, як от зростання заборгованості по довгостроковим кредитам, що викликане збільшенням обсягів непрацюючих кредитів; зростання частки іноземного капіталу в статутному капіталі банків, який набув значення 33,4% станом на липень місяць 2022 року, сягнувши незадовільного значення; спостерігалась нестабільна динаміка показника рентабельності активів, значення якого перевищило позначку оптимального значення у 2,3 рази у 2021 році та у липні цього року показник стрімко впав до найнижчого свого показника небезпечного значення 0,29%, що матиме негативні наслідки вже у наступних періодах; єдиним показником який впродовж всього періоду перебував в межах задовільного значення – це показник співвідношення ліквідних активів до короткострокових зобов'язань, що наближався до оптимального значення протягом 2019 року і пішов на спад вже у 2020 році;
- проаналізовано вплив факторів на фінансову безпеку банків, що чинили негативний вплив протягом останніх п'яти років та визначено основними карантинні обмеження та військовий стан, які призвели до економічної кризи, що простежується у динаміці чистих гривневих кредитах фізичним особам, зростанні частки NPL в першому кварталі 2022 року;
- проведено аналіз діяльності та рівня забезпечення фінансової безпеки АТ КБ «Приватбанку», за результатами якого банк охарактеризовано фінансово стійким до кризових явищ, фактори впливу розглянуті на прикладі банків України також мали суттєвий вплив на показники фінансової безпеки аналізованого банку, так як у серпні 2022 року показник загальної величини грошових коштів АТ КБ «Приватбанку» суттєво зменшився через війну в країні, а саме на 4727,9 млн. грн; суттєві зміни в серпні 2022 року простежувались у кількості кредитів фізичних осіб, що зменшились на 3,9%;

- сформовано на основі власного дослідження концепцію щодо вдосконалення оцінки фінансової безпеки банків, та за результатами її реалізації досягнена її мета, а саме формування єдиного комплексного підходу оцінки фінансової безпеки банків на основі досліджуваних методів та моделей;

- здійснено апробацію прогнозної моделі ряду динаміки показників фінансової безпеки АТ КБ «Приватбанку», що показало досить успішний результат, адже при виборі потрібних апроксимуючих коефіцієнт дорівнює 1, що гарантує точність використання того чи іншого рівняння, такими є рівняння з поліноміальною апроксимуючою у прогнозі частки депозитів фізичних осіб серед зобов'язань, та у співвідношенні власного капіталу до активів банку, також було надано рекомендації, щодо впровадження такої методики оцінки задля підвищення рівня фінансової безпеки банку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про банки і банківську діяльність. Закон України. Поточна редакція від 01.10.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2121-14#Text> (дата звернення: 09.07.2022).
2. Про національну безпеку України. Закон України. Поточна редакція від 15.06.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#Text> (дата звернення: 07.07.2022).
3. Лиса О.В. Фінансова безпека суб'єктів господарювання в сучасних умовах URL: <http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/13258/1/10.pdf> (дата звернення: 09.09.2022).
4. Правдюк Н.Л. Управління фінансовою безпекою підприємств: обліково-аналітичний аспект. URL: <http://socrates.vsau.org/repository/getfile.php/22661.pdf> (дата звернення: 10.09.2022).
5. Горалько О.В. Фінансова безпека банків у системі забезпечення фінансової безпеки держави URL: <http://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/1583/1/%D0%93%D0%BE%D1%80%D0%B0%D0%BB%D1%8C%D0%BA%D0%BE.pdf> (дата звернення: 08.06.2022).
6. Єрмошенко М.М. Фінансова складова економічної безпеки: держава і підприємство : наук. моногр. URL: <http://194.44.12.92:8080/jspui/bitstream/123456789/4129/1/%D0%9B%D0%B8%D0%BF%D0%BA%D0%BE.pdf> (дата звернення: 12.06.2022).
7. Єрмошенко М.М. Шляхи взаємного впливу фінансової безпеки держави і підприємства URL: https://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:32GAHFYxZIQJ:https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream/123456789/60393/4/Yermoshenko_financial_security1.pdf&cd=4&hl=uk&ct=clnk&gl=ua (дата звернення: 15.07.2022).

8. Ильяшенко С.Н. Составляющие экономической безопасности предприятия и подходы к их оценке № 3 (2021) URL: <http://194.44.12.92:8080/jspui/bitstream/123456789/4129/1/%D0%9B%D0%B8%D0%BF%D0%BA%D0%BE.pdf> (дата звернення: 12.08.2022).

9. Гавловська Н. І., Рудніченко Є. М Економічна безпека банку: теоретичний базис і системний підхід *Бізнесінформ* № 7 2017 URL: http://ekmair.ukma.edu.ua/bitstream/handle/123456789/17755/Niemchenko_Finansova_stiikist_bankivskoi_systemy_Ukrainy.pdf?sequence=1&isAllowed=y (дата звернення: 10.09.2022).

10. Мордань Є. Ю., Журавка О. С., Діденко К. В., Кравченко Я. І. Фінансова безпека банківської системи України: сутність та оцінка. *Бізнес Інформ*. 2021. №1. URL: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2021-1-243-251> (дата звернення: 10.09.2022).

11. Барановський О.І. Специфіка фінансової безпеки в банківській сфері *Вісник Національного банку України*. 2014. – №9. URL: <https://www.nusta.edu.ua/wp-content/uploads/2016/11/%D0%B7%D0%B1%D1%96%D1%80%D0%BD%D0%B8%D0%BA-%D1%84%D1%96%D0%BD-%D0%B1%D0%B5%D0%B7%D0%BF%D0%B5%D0%BA%D0%B0-2017.pdf> (дата звернення: 10.09.2022).

12. Васильчишин О. Б. Фінансова безпека банківської системи України: філософські детермінанти: моногр. Тернопіль, 2017. URL: http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/29698/1/Vasylyshyn_monogramaket.pdf (дата звернення: 10.09.2022).

13. Добринь С. В. Аналіз впливу факторів фінансової безпеки на фінансову стійкість банків. *Вісник економіки транспорту і промисловості*. 2010. - № 29. - С. 92-96. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vetp_2010_29_22./// (дата звернення: 10.09.2022).

14. Шупрудько Н.В. Принципи безпеки фінансових установ в Україні. Проблеми системного підходу в економіці. № 1(81), 2021 URL:

http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:0ajQwfljJiUJ:psae-jrnl.nau.in.ua/journal/1_81_2021_ukr/18.pdf&cd=8&hl=uk&ct=clnk&gl=ua (дата звернення: 10.09.2022).

15. Матеріали інформаційного сайту pidru4niki: URL:https://pidru4niki.com/1798072544698/ekonomika/kriteriyi_pokazniki_ekonomichnoyi_bezpeki (дата звернення: 19.09.2022).

16. Барилюк М.Р Аналіз чинників впливу на забезпечення фінансової безпеки комерційного банку. *Фінансовий Простір*. № 1 (25) 2017 URL: <https://ofp.cibs.ubs.edu.ua/files/1701/17bmrbbk.pdf> (дата звернення: 11.09.2022).

17. Єрмошенко М.М. Фінансова складова економічної безпеки. URL: <https://www.nam.kiev.ua/files/publications/978-966-8406-52-2-monog.pdf> (дата звернення: 11.09.2022).

18. Про затвердження Інструкції про порядок регулювання діяльності банків в Україні. Постанова НБУ. Поточна редакція від 13.08.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0841-01#Text> (дата звернення: 12.09.2022).

19. Про затвердження Положення про організацію та проведення інспекційних перевірок. Постанова НБУ. Поточна редакція від 23.11.2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0703-01#Text> (дата звернення: 11.09.2022).

20. Дмитров С.П. Управління фінансовою безпекою комерційного банку. *Фінансовий простір*, 2012, 2 (6): 11-15.

21. Загарій В.П Монетарні важелі досягнення фінансової безпеки: досвід розвинених країн. *Бізнесінформ* 2014. №4. URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/binf_2014_4_70.pdf (дата звернення: 07.08.2022).

22. Барановський О.І Фінансова безпека в Україні (Методологія оцінки та механізми забезпечення). Київ. 2014 URL:

<https://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:KXjSj1nw7U0J:https://www.gbv.de/dms/zbw/505608650.pdf&cd=4&hl=uk&ct=clnk&gl=ua> (дата звернення: 05.09.2022).

23. Акімова Л.М. Методичні основи використання фінансових методів і важелів у системі фінансової безпеки банківських та фінансових установ. URL: <http://ep3.nuwm.edu.ua/11457/1/06-03-211.pdf> (дата звернення: 06.09.2022).

24. Барановський, Олександр Іванович. "Банківська безпека: проблема виміру." *Економіка і прогнозування* (2006).

25. Семенюк, Ю.Д. Модель оцінки фінансової безпеки банку. 2021. URL: http://194.44.12.92:8080/jspui/bitstream/123456789/5428/1/%D0%A0%D0%95%D0%A4%D0%95%D0%A0%D0%90%D0%A2_%D0%A1%D0%95%D0%9C%D0%95%D0%9D%D0%AE%D0%9A.pdf (дата звернення: 07.08.2022).

26. Izadikhah, M. (2021). Financial Assessment of Banks and Financial Institutes in Stock Exchange by Means of an Enhanced Two stage DEA Model. *Advances in Mathematical Finance and Applications*, 6(2), 207-232. available at: https://amfa.arak.iau.ir/article_678749.html (Accessed 9 October 2022)

27. Розробка методичного підходу до оцінювання інтегрального рівня фінансової безпеки комерційних банків із урахуванням вартісної грошової складової https://radaecon.kname.edu.ua/images/Dis/diser_Rodchenko_3.pdf (дата звернення: 14.10.2022)

28. Методологія забезпечення стратегічної фінансової безпеки комерційних банків, URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/metodologiya-obespecheniya-strategicheskoy-finansovoy-bezopasnosti-kommercheskih-bankov> (дата звернення: 04.09.2022)

29. Франчук В.І., Мельник С.І Науково-методичні підходи до оцінки рівня економічної безпеки комерційного банку. *Науковий вісник*. 2012. №1.

URL:[http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-](http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILA=&2_S21STR=Nvldu_e_2012_1_7)

[bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILA=&2_S21STR=Nvldu_e_2012_1_7](http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILA=&2_S21STR=Nvldu_e_2012_1_7) (дата звернення: 14.09.2022)

30. Фінансова безпека підприємств і банківських установ. URL:<https://pravo.studio/finansov-osnovyi/finansova-bezpeka-pidpriemstv-bankivskih.html> (дата звернення: 14.10.2022)

31. Filatov V. A new financial stress index for Ukraine. Working Papers, HEIDWP15-2020. Switzerland: Graduate Institute of International and Development Studies. 2020. P.22. available at: http://repec.graduateinstitute.ch/pdfs/Working_papers/HEIDWP15-2020.pdf (Accessed 14 October 2022)

32. Про затвердження Методичних рекомендацій щодо розрахунку рівня економічної безпеки України. Наказ Міністерство економічного розвитку і торгівлі України. Поточна редакція від 29.10.2013. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1277731-13/conv#n9> (дата звернення: 18.09.2022).

33. Економічна статистика. Державні фінанси, податки та публічний сектор URL:<https://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 07.08.2022).

34. Звіт про фінансову стабільність за червень 2022 року. Національний банк України. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/FSR_2022-H1.pdf?v=4 (дата звернення: 09.10.2022).

35. Шелемєтьєва Т.В., Трохимець О.І. Оцінка рівня фінансової безпеки комерційного банку з використанням кількісного методу. Економіка та підприємництво, 2020 р., № 6 URL: http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:IYZPTE1eadkJ:www.econom.stateandregions.zp.ua/journal/2020/6_2020/28.pdf&cd=4&hl=uk&ct=clnk&gl=ua (дата звернення: 08.09.2022).

36. Банківський нагляд. Національний банк України. URL: <https://bank.gov.ua/ua/supervision/about#section-1> (дата звернення: 19.09.2022).
37. Національний банк України. Офіційний сайт. URL: <http://www.bank.gov.ua> (дата звернення: 07.09.2022).
38. Ситник Р.Д., Туріщева М.Б. Фактори, що визначають фінансову безпеку банку.: *Розвиток наукової думки постіндустріального суспільства: сучасний дискурс* (2022): № 57. URL: <http://repositsc.nuczu.edu.ua/bitstream/123456789/15693/1/403-1355-PB%282%29.pdf#page=58> (дата звернення: 07.08.2022)/
39. Teresienė, D., Keliuotytė-Staniulėnienė, G., & Kanapickienė, R. (2021). Sustainable economic growth support through credit transmission channel and financial stability: in the context of the COVID-19 pandemic. *Sustainability*, 13(5), 2692. available at: <https://www.mdpi.com/2071-1050/13/5/2692> (Accessed 10 October 2022)
40. Добринь С. В. Аналіз впливу факторів фінансової безпеки на фінансову стійкість банків. *Вісник економіки транспорту і промисловості*. 2010. № 29. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vetp_2010_29_22./// (дата звернення: 07.08.2022).
41. Рівень непрацюючих кредитів (NPL). Національний банк України. URL: <https://bank.gov.ua/ua/stability/npl> (дата звернення: 20.09.2022).
42. ПриватБанк. Офіційний сайт. URL: <http://privatbank.ua/> (дата звернення: 07.09.2022).
43. Матеріали інформаційного сайту Мінфін: URL: https://minfin.com.ua/ua/deposits/bank_privatbank/ (дата звернення: 09.10.2022).
44. Закон України «Про заходи, спрямовані на сприяння капіталізації та реструктуризації банків» від 28.12.2014 № 78–VIII // Відомості Верховної Ради України. 2015. № 6. Ст.41, URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/78-19#Text> (дата звернення: 07.09.2022).

45. Осадча С. С. Емпіричне дослідження фінансової безпеки банку. 2018. №7 URL: https://www.hneu.edu.ua/wp-content/uploads/2018/11/MV_7_2017.pdf (дата звернення: 07.09.2022).

46. Рудько, В. О. (2021). Формування механізму забезпечення фінансової безпеки банків в Україні (за офіційними статистичними матеріалами банківської системи України). URL: <http://dspace.puet.edu.ua/handle/123456789/10182> (дата звернення: 07.08.2022).

47. Лісняк А.Є. Еволюція і класифікації показників оцінювання фінансової безпеки банків *Фінансовий Простір* 2018 № 3 (31). URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILA=&2_S21STR=Fin_pr_2018_3_9 (дата звернення: 07.08.2022).

48. Постанова Національного банку України «Про внесення змін до постанови Правління Національного банку України» від 24 лютого 2022 року № 22, URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0199500-22#Text> (дата звернення: 07.09.2022).

49. Gourdel, R., Monasterolo, I., Dunz, N., Mazzocchi, A., & Parisi, L. (2021). Assessing the double materiality of climate risks in the EU economy and banking sector. Available at SSRN 3939895. available at: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=3939895 (Accessed 17 October 2022)

50. Розробка методичного підходу до оцінювання інтегрального рівня фінансової безпеки комерційних банків із урахуванням вартісно грошової складової URL: https://radaecon.kname.edu.ua/images/Dis/diser_Rodchenko_3.pdf (дата звернення: 14.10.2022)

ДОДАТКИ

Додаток А

Таблиця А.1 - Типові загрози фінансовій безпеці банків

Загроза	Метод усунення	Досвід вітчизняних банків
Кредитування		
<ul style="list-style-type: none"> - зростання простроченої заборгованості - зростання заборгованості за окремими групами позичальників 	<ul style="list-style-type: none"> - аналіз наявної кредитної політики - формування резервів під кредитні операції - врахування галузевих особливостей позичальників - посилений контроль за позичальниками та їх фінансовим станом 	<ul style="list-style-type: none"> - резерви створюються в повних обсягах - надмірно ліберальні процедури кредитування - слабкий контроль частіше формальний фінансового стану позичальників
Операції з цінними паперами		
падіння курсу цінних паперів, які є власністю банку	<ul style="list-style-type: none"> - встановлення лімітів операцій з цінними паперами - диверсифікація інвестиційного і торговельного портфелів - створення резервів 	<ul style="list-style-type: none"> - обмежена активність банку на ринку цінних паперів - дотримання нормативів встановлених НБУ
Злочинні дії		
<ul style="list-style-type: none"> - протиправні дії з боку третіх осіб - злочинні дії співробітників 	<ul style="list-style-type: none"> - фізична охорона приміщень банку та вантажів інкасації - використання спеціальних додатково захищених приміщень - захист комп'ютерних мереж - фінансовий контроль - справедлива оплата праці - ефективна робота внутрішньої безпеки 	<ul style="list-style-type: none"> - дотримання рекомендацій в повному обсязі - середня заробітна плата банківських установ є однією з найвищих в галузі економіки - наявність внутрішніх служб безпеки і аудиту
Ліквідність		
нездатність банком виконувати поточні зобов'язання	<ul style="list-style-type: none"> - прогнозування - достатній обсяг високоліквідних активів - баланс активів та пасивів - формування додаткових резервів, що можуть бути низько дохідними проте надійними - використання керованих пасивів 	<ul style="list-style-type: none"> - банки дотримуються нормативів ліквідності - прогноз обсягу вимог клієнтів - ринок керованих пасивів представлений лише міжбанківськими позиками
Ефективність		
низька рентабельність банку	<ul style="list-style-type: none"> - перегляд кредитної політики - розширення масштабів діяльності - перегляд організаційної структури - розробка та чітке виконання 	<ul style="list-style-type: none"> - робота банків в умовах низької конкуренції - низько кваліфіковані кадри - низька корпоративна культура

	внутрішнього регламенту - прийом на роботу висококваліфікованих фахівців	- орієнтація на досягнення кількісних показників
Валютні ризики		
- непрогнозована зміна курсу внаслідок політичної нестабільності - значні запозичення на міжнародному фінансовому ринку - світові кризи	- контроль та управління над валютною позицією, встановлення лімітів на балансові та позабалансові операції - обмеження підозрілих операцій з валютними коштами - вирівнювання балансу між структурою активів і пасивів в іноземній валюті - зміна термінів валютних платежів - хеджування	- відсутність інструментів для хеджування - валютні ризики обмежуються нормативами НБУ, банки дотримуються їх в повній мірі
Міжбанківське кредитування		
- ризик зміни вартості кредитів - залежність між умовами кредиту та репутацією банку	- підтримка банківського іміджу, виконання всіх міжбанківських угод - аналіз і врахування кон'юнктури ринку для вдалого моменту залучення міжбанківських кредитів - використання математичних моделей для аналізу динаміки витрат і доходів від залучення та використання коштів	- використання міжбанківських кредитів зазвичай задля покриття потреби в ліквідних коштах - переважно кошти надаються на короткостроковій основі - дотримання теоретичних рекомендацій

Джерело: складено автором на основі [35]